

ARSLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

2017

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ
ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

DİNLEDİKLERİNİ ÖZETLEMEDE HİKÂYE HARİTASI YÖNTEMİNİN ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Şenol ARSLAN

DANIŞMAN

Doç. Dr. Muammer YILMAZ

BARTIN-2017

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

DİNLEDİKLERİNİ ÖZETLEMEDE HİKÂYE HARİTASI YÖNTEMİNİN ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

2008

HAZIRLAYAN

Şenol ARSLAN

DANIŞMAN

Doç. Dr. Muamber YILMAZ

BARTIN-2017

KABUL VE ONAY

Şenol ARSLAN tarafından hazırlanan “Dinlediklerini Özetlemede Hikâye Haritası Yönteminin Etkisi” başlıklı bu çalışma **21/12/2017** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda **oy birliği** ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

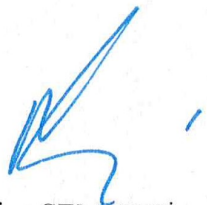
Başkan: Doç. Dr. Hakan DÜNDAR

Üye : Doç. Dr. Muammer YILMAZ

Üye : Yrd. Doç. Dr. Mustafa KOCAARSLAN

Bu tezin kabulü ..... Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun
.../.../... tarih ve .... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Nuriye SEMERCI
Bartın Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitü Müdürü

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Doç. Dr. Muammer YILMAZ danışmanlığında hazırlamış olduğum "Dinlediklerini Özetlemede Hikâye Haritası Yönteminin Etkisi " adlı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

21 / 12 / 2017

Şenol ARSLAN

ÖNSÖZ

Bireylerin öğrenme süreci dinleme yoluyla anne karnında başlamakta, giderek gelişip diğer öğrenme alanlarına yani konuşma, okuma ve yazmaya temel oluşturmaktadır (Güneş, 2007: 73). Bu yönüyle dil becerileri içerisinde ilk ve en çok kullanılan becerinin dinleme olduğu söylenebilir. İnsanların günlük yaşamının %42'sini dinlemeyle geçirdiği (Göğüş, 1978; akt. Türkyılmaz, 2010: 209) düşünüldüğünde bu öğrenme becerisinin üzerinde önemle durulması gereken bir beceri olduğu ortaya çıkmaktadır. Fakat okullarda öğretmenler okuma, yazma ve konuşma becerilerine doğrudan dikkat çekerken, öğrencilerin dinleme becerilerini yardım almaksızın kendilerinin geliştirmesini beklemektedirler (Osada, 2004: 54). Bu durum dinlemenin gerçek işlevinin önüne geçmekte öğrencilerin anlamadan dinleme davranışının göstermelerine sebep olmaktadır.

Öğrencilerin dinlediğinin kalıcılığını sağlamak ve anlaşılabilirliğini belirlemek için kullanılan stratejilerden birisi özetlemedir. Özetleme öğrencilerin dinledikleri metinden ne kadarını anladığında bir göstergesidir. Bu yönüyle özetleme öğrencilere küçük yaşlardan itibaren öğretilmesi gereken bir beceridir. Yapılan araştırmalara bakıldığında üniversite öğrencilerinin özetleme becerilerinde bir takım sorunlar yaşadıkları gözlenmiştir (Özçakmak, 2014). Bu işin temeline inildiğinde Sulak ve Arslan'ın (2017) ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin özetleme beceri düzeylerini belirledikleri çalışma da öğrencilerin özetleme yapamadıkları sonucu karşımıza çıkmaktadır. Bu durum özetleme becerisinin öğrencilere, eğitimin başından itibaren kazandırılması gerekli olan bir öğrenme stratejisi olduğunu göstermektedir (Karatay ve Okur, 2012: 402).

Bu sebeple araştırmamızda hikâye haritası yönteminin öğrencilerin dinlediklerini özetleme üzerine etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. İlkokul üçüncü sınıf öğrencileriyle çalışma tamamlanmıştır.

Bu tez, Bartın Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından 2017-S0S-CY-010 proje numarası ile desteklenmiştir. Tez çalışmamın planlanmasında, araştırılmasında, yürütülmesinde ve oluşumunda, engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren danışman hocam sayın Doç. Dr. Muammer YILMAZ'a, araştırmanın uygulandığı okulun müdürü sayın Sami TOKGÖZ'e, uygulama sınıflarının sınıf öğretmenleri sayın Ayşegül YAZICI ve sayın Ömer ÇAĞLAYAN'a teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Şenol ARSLAN

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Dinlediklerini Özetlemede Hikâye Haritası Yönteminin Etkisi

Şenol ARSLAN

Bartın Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı

Sınıf Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç.Dr. Muammer YILMAZ

Bartın-2017, Sayfa: XIV + 119

Bu araştırmanın amacı ilkokul 3. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini özetlemede hikâye haritası yönteminin etkisini incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu 2016-2017 eğitim öğretim yılı Bartın ili Merkez ilçesi Akçalı İlkokulu 3. sınıf öğrencilerinden deney grubundan 23, kontrol grubundan 23 olmak üzere toplam 46 öğrenci oluşturmaktadır. Deney grubundaki öğrencilere hikâye haritası yöntemiyle, kontrol grubundaki öğrencilere ise mevcut programa uygun olarak özetleme çalışması yaptırılmıştır.

Araştırma 6 hafta devam etmiştir. Bu sürenin 2 haftası ön test ve son test çalışmalarına, 4 haftası ise uygulama çalışmalarına ayrılmıştır. Uygulama çalışmaları haftada 2 oturum halinde yapılmıştır. Her oturum 2 ders saatinden oluşturulmuştur. Haftada 4 saat olmak üzere toplam 16 saat uygulama yapılmıştır. Araştırmada öntest-sontest kontrol gruplu yarı deneysel model kullanılmıştır. Veri elde etmek amacıyla “Özetleme Puanlama Ölçeği” (Özçakmak, 2015) kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizi için ise Shapiro-Wilk, Bağımsız Gruplar t- Testi ve Bağımlı Gruplar t- Testi kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi 0.05 olarak kabul edilmiştir.

Araştırma sonucunda:

1. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin özetleme becerileri ön test sonuçlarından aldıkları puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{X}=51,67$) olarak belirlenmiştir.
2. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin dinlediklerini özetleme ön test puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.
3. Kontrol grubu öğrencilerinin dinlediklerini özetleme ön test puanlarıyla, son test puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.
4. Deney grubu öğrencilerinin dinlediklerini özetleme ön test puanlarıyla, son test puanları arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır.
5. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin dinlediklerini özetleme son test puanları

arasında deney gurubu öğrencilerinin lehine anlamlı bir fark olduğu görölmüştür.

Araştırma sonucunda ilkokul üçüncü sınıf öğrencilerinin dinlediklerini özetlemede hikâye haritası yönteminin olumlu yönde etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dinleme becerisi, Özetleme becerisi, Hikâye haritası yöntemi, Öğrenci

ABSTRACT

Master's Thesis

The Effect of Story Map Method in Summarizing Listening

Şenol ARSLAN

Bartın University

Institute of Educational Sciences Basic Education

Department

Department of Elementary Teacher Education

Thesis Advisor: Assoc.Prof. Muammer YILMAZ

Bartın-2017, Pp: XIV + 119

The purpose of this research is to examine the effect of the story map method of summarizing what the primary school third graders listened to. The study group consists of 46 students, 23 from the experimental group and 23 from the control group, among the third year students of Akçalı Primary School in Bartın province of Bartın province in the academic year of 2016-2017. The students in the experiment group were made up of the story map method and the students in the control group were summarized in accordance with the current program.

The study lasted 6 weeks. This training is divided into 2 weeks for pre-test and post-test, 4 weeks for practice. Implementation studies were conducted in 2 sessions per week. Each session was created in 2 class hours. 4 hours a week for a total of 16 hours. In the study, semi-experimental model with pretest-posttest control group was used. "Summarizing Scoring Scale" (Özçakmak, 2015) was used to obtain data. For the analysis of the obtained data, Shapiro-Wilk, Independent Groups t-Test and Dependent Groups t-Test were used. The level of significance in the study was accepted as 0.05.

As a result of the research:

1. Students of experimental and control groups have been identified as 51,67 the arithmetic average of the scores from pre-test results summarization skills.
2. There was no significant difference between the pre-test scores summarizing the listening of the students in the experimental and control groups.
3. There was no significant difference between the pre-test scores summarized by the students in the control group and the post-test scores.
4. There was a significant difference between the pre-test scores summarized by the students of the experimental group and the post-test scores.

5. Summarizing the listening of the students in the experimental and control group was found to be a significant difference in favor of the experimental group among the final test scores.

As a result of the research, it is concluded that the story map method that summarizes the listening of the third grade students of elementary school is the positive effect.

Keywords: Listening skills, Summarization skill, Story map method, Student

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	II
BEYANNAME.....	III
ÖNSÖZ.....	IV
ÖZET	V
ABSTRACT	VII
TABLolar LİSTESİ	XII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XIII
İÇİNDEKİLER.....	IX
EKLER LİSTESİ.....	XIV

BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	2
1.1.1. Problem Cümlesi.....	4
1.1.2. Alt Problemler	4
1.2.Araştırmanın Amacı.....	4
1.3.Araştırmanın Önemi	4
1.4.Varsayımlar.....	5
1.5.Sınırlılıklar	5
1.6.Kısaltmalar.....	5

İKİNCİ BÖLÜM: LİTERATÜR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	7
2.1. LİTERATÜR	7
2.1.1. Dinleme Nedir?	7
2.1.1.1. Dinleme Süreci	9
2.1.1.1.1. Dinleme Öncesi Etkinlikler	10
2.1.1.1.2. Dinleme Anındaki Etkinlikler.....	10
2.1.1.1.3. Dinleme Sonrası Etkinlikler.....	11
2.1.1.2. Türkçe Dersi Öğretim Programında Dinleme Becerisi	11
2.1.1.3. Etkili Dinleme Nasıl Olmalıdır?.....	13

2.1.1.4. Dinleme Türleri	14
2.1.1.4.1. Genel Olarak Dinleme Türleri	15
2.1.1.4.1.1. Etkileşimli Dinleme.....	15
2.1.1.4.1.2. Etkileşimsiz Dinleme	15
2.1.1.4.2. Amaca Göre Dinleme Türleri	16
2.1.1.4.2.1. Ayırt Edici Dinleme	16
2.1.1.4.2.2. Estetik Dinleme	16
2.1.1.4.2.3. Takip Edici Dinleme	17
2.1.1.4.2.4. Eleştirel Dinleme.....	17
2.1.2. Özetleme Nedir?.....	18
2.1.3. Metin Türleri	22
2.1.3.1. Bilgilendirici Metinler	24
2.1.3.2. Öyküleyici Metinler.....	24
2.1.3.3. Şiir.....	25
2.1.4. Hikâye Haritası Yöntemi.....	25
2.1.4.1. Model Olma Aşaması:	26
2.1.4.2. Rehberlik Aşaması:.....	27
2.1.4.3. Test Aşaması:	27
2.1.4.4. Süreklilik Aşaması:.....	27
2.2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	28
2.2.1. Hikâye Haritası Yöntemi İle İlgili Yurt İçi Yapılan Araştırmalar	28
2.2.2. Hikâye Haritası Yöntemi İle İlgili Yurt Dışı Yapılan Araştırmalar.....	30
2.2.3. Özetleme İle İlgili Yurt İçi Yapılan Araştırmalar	31
2.2.4. Özetleme İle İlgili Yurt Dışı Yapılan Araştırmalar.....	33
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM.....	36
3.1. Araştırma Modeli.....	36
3.2. Çalışma Grubu	36
3.3. Veri Toplama Aracı	37
3.4. Araştırmanın Uygulama Aşamasında Kullanılan Araçlar	41
3.4.1. Uygulama Metinleri	41
3.4.2. Hikâye Haritası Yöntemi Formu.....	42
3.5. Verilerin Toplanması	43
3.5.1. Ön Test Puanlarının Elde Edilmesi	43
3.5.2. Araştırmanın Uygulanması	46

3.5.2.1. Model Olma Aşaması:	46
3.5.2.2. Rehberlik Aşaması:.....	50
3.5.2.3. Test Aşaması:	53
3.5.2.4. Süreklilik Aşaması:.....	56
3.5.3. Son Test Puanlarının Elde Edilmesi.....	58
3.5.4. Ön Test ve Son Test Özetlerinin İncelenmesi.....	61
3.5.5. Verilerin Analizi.....	61
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR.....	63
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	63
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	63
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	64
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	65
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	66
BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	67
5.1. Tartışma ve Sonuç	67
5.2. Öneriler	69
5.2.1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler.....	69
5.2.2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	69
KAYNAKÇA	71
EKLER	79
ÖZGEÇMİŞ.....	119

TABLolar LİSTESİ

Tablo No	Sayfa No
2.1. Büyük ölçekli yapı kuralları	19
3.1. Yöntem süreci.....	36
3.2. Özetleme puanlama ölçeği.....	38
3.3. Ön test- son test puanları betimsel veriler tablosu.....	61
4.1. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön test puanlarının istatistiksel değerler tablosu	63
4.2. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön testten aldıkları puanlara ait bağımsız gruplar t-testi sonucu	64
4.3. Deney grubu öğrencilerinin ön test ve son testten aldıkları puanlara ait bağımlı gruplar t-testi sonucu.....	64
4.4. Deney grubu öğrencilerinin ön test ve son testten aldıkları puanlara ait bağımlı gruplar t-testi sonucu.....	65
4.5. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin son testten aldıkları puanlara ait bağımsız gruplar t-testi sonucu	66

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil No	Sayfa No
3.1. Ön Test Uygulama Örneği (Deney Grubu)	44
3.2. Ön Test Uygulama Örneği (Kontrol Grubu)	45
3.3. Model Olma Aşaması Hikâye Haritası Uygulama Örneği	48
3.4. Model Olma Aşaması Özet Yazma Uygulama Örneği	49
3.5. Rehberlik Aşaması Hikâye Haritası Uygulama Örneği.....	51
3.6. Rehberlik Aşaması Özet Yazma Örneği.....	52
3.7. Test Aşaması Hikâye Haritası Uygulama Örneği.....	54
3.8. Test Aşaması Özet Yazma Uygulama Örneği	55
3.9. Süreklilik Aşaması Özet Yazma Örneği.....	57
3.10. Son Test Uygulama Örneği (Deney Grubu).....	59
3.11. Son Test Uygulama Örneği (Kontrol Grubu).....	60

EKLER LİSTESİ

Ek No	Sayfa No
1. Uygulamada Kullanılan Metinler	79
2. Hikâye Haritası Uygulama Örnekleri	92
3. Özet Uygulama Örnekleri.....	101
4. Özetleme Puanlama Ölçeği	117
5. Hikâye Haritası Yöntemi Formu	118

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Okuma ve dinlemenin en önemli amacı anlama işlevinin gerçekleşmesidir. Öğrencilerin yaptığı her türlü okuma ve dinleme etkinliğinin temelinde anlama yer almaktadır. Bu nedendir ki okuma, bireyin duyu organları yoluyla alınan sembollerin zihinsel işlemler sonucunda algılanarak anlamlandırılması sürecidir (Yılmaz, 2014: 78). Okunulan metinden çıkarılan anlam okumanın gerçekleşip gerçekleşmediğinin temel göstergesidir. Zira okuma sadece simgeleri seslendirme değil, aynı zamanda anlamlandırmayı da içeren bir süreçtir. Sözlü ya da yazılı bir metnin tam manasıyla anlaşılması için hem kurallarına uygun bir okuma yapılması hem de sözlü ifadenin dikkatlice dinlenmesi gerekir (Göçer, 2007: 19). Aynı şekilde dinleme de, sadece işitme değil işitilen seslerin anlamlandırılmasıdır (Özbay ve Melanlıoğlu, 2012: 88). Dinlemeden çıkarılan anlamlar bireyin dinleme becerisini ortaya koymaktadır. Dinleme ile okuma becerilerinin geliştirilmesi ortak çalışmaları gerekli kılar. Dinleme etkinlikleri okumayı, okuma etkinlikleri de dinlemeyi bütünler (Demir, 2010: 203). Dinlemenin, kulakla yapılan bir çeşit okuma olduğu söylenmektedir (Göçer, 2007: 19). Ancak “Son zamanlara kadar dinlediğini anlama hem teorik hem de pratik anlamda çok az dikkat çekmiştir (Aydın, 2010: 2). Okuma, yazma ve konuşma doğrudan dikkat çekerken, öğretmenler, öğrencilerin dinleme becerilerini yardım almaksızın kendilerinin geliştirmesini beklemektedirler (Osada, 2004: 54). Bu durum öğrencilerin anlamadan dinleme yapması sonucunu doğurabilmektedir.

Dil öğrenme süreci dinleme yoluyla anne karnında başlamakta, giderek gelişip diğer öğrenme alanlarına yani konuşma, okuma ve yazmaya temel oluşturmaktadır (Güneş, 2007: 73). Bu yönüyle dinleme diğer öğrenme alanlarının da temelini oluşturmaktadır. Dil becerileri içerisinde dinleme, ilk kullanılan ve en çok kullanılanıdır (Doğan, 2008: 262). Dinleme, günlük yaşamda yoğun olarak kullanılan bir dil becerisi olduğu gibi eğitimde de kullanılmaktadır. Göğüş (1978), bir insanın gün içinde insanlarla olduğu sürenin %42’sini dinlemekle geçirdiğini ve okulda bulunan öğrencilerin, öğretmenlerini ve arkadaşlarını günde 2,5 – 4 saat dinlemekle geçirdiğini belirtmektedir (Akt. Türkyılmaz, 2010: 209). Ergin ve Birol (2000), bir ilköğretim öğrencisinin okuldaki zamanının %50’sini dinleyerek geçirdiğini ve bu oranın üniversitelerde %90’lara ulaştığını belirtilmektedirler. Wolvin ve

Coakley (1988), Amerika Birleşik Devletlerinde öğrencilerin zamanlarının % 50'sini dinleyerek geçirdiklerini ifade etmektedir (Akt. Türkyılmaz, 2010: 210).

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2005 yılında uygulamaya koyduğu ilköğretim öğretim programında Türkçe dersi yeniden yapılandırılmıştır. Her temaya sadece Öğretmen Klavuz kitaplarında yer alan öğretmen tarafından öğrencilere sesli olarak okunacak olan bir dinleme metni eklenmiştir.

Türkçe derslerinde okunan metnin anlaşılıp anlaşılmadığını belirlemek ve kalıcılığını sağlamak amacıyla en çok başvurulan stratejilerden biri özetlemedir (Eyüp, Stepler ve Yurt, 2012: 24). Özetleme, okuduğunu ve dinlediğini özetleme şeklinde iki alt beceriye ayrılmaktadır. Okuduğunu özetleme, dinlediğini özetlemeye göre daha kolay gerçekleştirilen bir beceridir (Özçakmak, 2014: 488). Okunulan metnin özetini yaparken öğrenci metne tekrar dönüp bakabilmekte ya da tekrar okuma yapabilmektedir. Fakat dinlenen metinde öğrencinin aklında kalanlarla özet yapması gerekmektedir. Bu da öğrencinin dinlediği metinden ne kadarını anladığının bir göstergesi olmaktadır.

1.1. Problem Durumu

Okuduğunu ve dinlediğini anlamayı gerçekleştirmek için bir takım stratejiler geliştirilmiştir. Bu stratejiler, okunan veya dinlenen metnin amacını belirlemeye, metni irdelemeye, neden sonuç ilişkisi kurmaya yardımcı olmaktadır. Öğrenciler tarafından gerektiği şekilde kullanıldığında, okuma ve dinleme odaklı öğrenmeler daha başarılı bir şekilde gerçekleştirilebilmektedir. Epçaçan (2009: 212) “öğrencilerin okuduklarını anlayabilmeleri için okuma öncesi, okuma sırası ve okuma sonrasında aktif olan, birçok teknik ve stratejinin kullanılmasının” önemli olduğunu belirtmektedir. Aynı şekilde kullanılacak birçok strateji ve teknik dinlemenin de amacına ulaşmasında etkili olmaktadır. Okuduğunu ve dinlediğini anlamak için, okuma ve dinleme sonrası yapılacak çalışmalardan biri metnin özetini yapmaktır.

Özçakmak (2014) çalışmasında öğretmen adaylarının dinlediklerini özetlemede başlık, bakış açısı, anlatım kipi, tutarlı yazma ve kısaltma stratejilerinde hatalar yaptıkları sonucuna ulaşmıştır. Bu hataların sebebinin üniversite eğitimlerinden önceki öğrenim hayatlarıyla ilgili olduğu söylenebilir. Bundan dolayı öğrencilerin özetleme becerilerini geliştirmek için ilkokullarda yapılacak çalışmalar büyük önem taşımaktadır. Çünkü özetlemenin okuduğunu ve dinlediğini anlama üzerindeki önemi göz önüne alındığında bu becerinin daha ilkokulda öğrencilere kazandırılması gereken önemli bir beceri olduğu

anlaşılmaktadır.

Litaratüre bakıldığında dinleme becerisi üzerine yapılan çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Günlük yaşamında bir kişinin günün %42'sini dinlemekle geçirdiği (Göğüş, 1978; akt. Türkyılmaz, 2010: 209) düşünülürse dinleme üzerine yapılacak çalışmalarla, öğrencilerin akademik başarıları arasında doğru orantı olduğu söylenebilir.

Özetleme dinlediğini ve okuduğunu kavrama düzeyinin bir göstergesidir (Karatay ve Okur, 2012: 402). Öğrenciler okuduklarından anlam çıkarmayı bildikleri gibi dinlediklerini de harfi harfine ezberlemek yerine, önemli olan kısımları anlamaları gerekmektedir. Bu noktada özetlemenin dinleme üzerindeki önemi tekrar ortaya çıkmaktadır.

Palmer (2003), “özetlemenin öğrenme sürecine bağlı olduğunu ve bir metnin mükemmel bir şekilde kavranması için öğrencilere özetleme becerisini öğretmenin gerekli bir adım olacağını belirtmektedir” (Akt. Khathayut ve Karavi, 2011: 2). Fakat okuduğunu ve dinlediğini anlayamayan bireylerin genellikle özetleme yaparken metni baştan sona tekrarladığı ya da bir cümle metnin giriş bölümünden, bir cümle gelişme bölümünden ve bir cümlede sonuç bölümünden yazarak özetleme yaptıkları görülmektedir (Sidekli ve Coşkun, 2009: 478). Bu durum özetlemenin gerçek işlevinin önüne geçmektedir. Bu nedenle özetleme becerisinin, öğrencilerde kendiliğinden gelişen değil, öğretilmesi gereken bir beceri olduğu unutulmamalıdır.

Özetleme becerisinin gelişimine etki eden yöntem ve teknikler bulunmaktadır. Not alma, hikâye haritası oluşturma gibi yöntemler öğrencilerin özetleme yapmasını kolaylaştırmaktadır. Not alma yöntemiyle özetleme yapmak daha çok okuduğunu özetleme üzerinde etkili olurken, dinlediğini özetleme üzerinde bazı sorunlar ortaya çıkarabilmektedir. Eğer bu yöntem küçük sınıflarda kullanılacaksa öğrenci neyi not alacağını karıştıracağı için yapılan özetlemeler amacına uygun olmayacaktır. Dinlediğini özetleme becerisi üzerinde hikâye haritası kullanma daha etkili bir yöntemdir. Şahin (2012) çalışmasında hikâye haritası kullanımının öğrencilerin özetleme becerisine olumlu katkı yaptığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç hikâye haritası yönteminin özetleme becerisi üzerinde etkili bir yöntem olduğunu göstermektedir.

Özetleme, öğrencilerin kavrama düzeylerinin bir yansımasıdır ve öğretilmesi gereken bir beceridir (Palmer, 2003; akt. Khathayut ve Karavi, 2011: 2). Kurallarına uygun olmadan yapılan özetler, özetlemenin gerçek işlevinin önüne geçmektedir. Bu sebeple özetleme becerisi, eğitimin ilk yıllarından itibaren öğrencilere kazandırılması gereken bir öğrenme stratejisidir (Karatay ve Okur, 2012: 402).

1.1.1. Problem Cümlesi

İlkokul 3. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersinde, dinlediklerini özetlemede hikâye haritası yönteminin etkisi nedir?

1.1.2. Alt Problemler

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere cevap aranacaktır.

- a) İlkokul 3. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersinde dinlediklerini özetleme becerileri ne düzeydedir?
- b) Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin dinlediklerini özetleme becerilerine ait ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- c) Kontrol grubu öğrencilerinin dinlediklerini özetleme becerilerine ait ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- d) Deney grubu öğrencilerinin dinlediklerini özetleme becerilerine ait ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- e) Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin dinlediklerini özetleme becerilerine ait son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın genel amacı ilkokul üçüncü sınıf öğrencilerinin dinlediklerini özetlemede hikâye haritası yönteminin etkisini incelemektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Eğitim ve öğretimin temeli sayılan ilkokullarda dinlediğini anlamının göstergelerinden biri olan özetleme stratejisinin öğrencilerde ne düzeyde kullanılabildiği, kullanılma da yaşanan sorunlarının tespit edilmesi ve ne şekilde bu becerinin geliştirilebileceği eğitimin geleceği açısından çok önemlidir. Karatay ve Okur (2012: 402), özetleme becerisinin eğitimin ilk yıllarından itibaren öğrencilere kazandırılması gereken bir öğrenme stratejisi olduğunu ifade etmektedir. Bu sebeple özetleme stratejisinin gelişimi üzerine ilkokullarda yapılacak olan çalışmalar büyük önem taşımaktadır. Özçakmak (2014), öğretmen adaylarının dinlediklerini özetleme üzerine yaptığı çalışmasında, öğretmen adaylarının birçok sorun yaşadığı sonucuna ulaşmıştır. Aynı şekilde Sulak ve Arslan (2017), ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin özetleme stratejilerinin kullanma düzeylerini

belirlemek için yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin özetleme yaparken birçok hata yaptığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçla özetleme becerisinin ilkokullarda kazanılmadığı takdirde üniversite öğrenimine kadar kazandırılmasının zor olduğu görülmektedir. Bu sebeple özetleme becerisinin eğitimin temeli olan ilkokullarda kazandırılması için yapılacak olan çalışmalar öğretmenlere yol gösterecek olup, bu becerinin gelişmesine olumlu katkılar sağlayacaktır. Özetleme, metnin başından, ortasından, sonundan birer cümle alarak yazılan kısaltma değildir. Özetleme, öğrencilerin dinlediklerini anlamada katkı sağlayacaksa, kurallarına uygun olarak yapılması gerekmektedir. Fakat bir özetin orijinal metinden daha kısa olabileceğini kestirebilen ilkokul öğrencileri, buna karşın özetleme yaparken özetin neleri içerebileceği konusunda kafaları karışmaktadır (Andersen, Babadoğan ve Hıdı, 1991: 589). Öğrencilerin özetleme yaparken kurallarına uygun olarak yapabilmeleri için bu stratejinin kazandırılması gerekmektedir. Bu çalışma hikâye haritası yönteminin özetleme becerisinin öğrencilere kazandırılmasında etkisini belirlemek amacıyla yapılmaktadır.

1.4. Varsayımlar

1. Araştırmada kullanılan ölçeğin istenilen özellikleri ölçtüğü,
2. Araştırma için seçilen çalışma grubunun araştırmanın amacına uygun seçildiği,
3. Araştırmanın kontrol edilemeyen değişkenlerinin hem deney hem de kontrol grubunu eşit düzeyde etkilediği varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırma, 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Bartın Akçalı İlkokulu üçüncü sınıflarında öğrenim gören 46 öğrenciyle sınırlıdır.
2. Araştırma Bartın Akçalı İlkokulu üçüncü sınıflarında öğrenim gören öğrencilerin her birinden alınan 46 ön test özeti ve 46 son test özeti ile sınırlıdır.
3. Araştırma da elde edilen veriler ön test ve son test metinleri dâhil toplam 10 öyküleyici metin ile sınırlıdır.

1.6. Kısaltmalar

$\bar{X}$ =Puanların ortalaması

N: Kişi Sayısı

S: Standart Sapma

P: Anlamlılık Düzeyi

Ed: Editör

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

Vd: ve diğerleri

Akt: Aktaran

SPSS: Statistical Packages for the Social Science

İKİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. LİTERATÜR

Bu bölümde araştırmanın ana konuları olan dinleme, özetleme, hikâye haritası yöntemi konularına ait açıklamalar yer almaktadır.

2.1.1. Dinleme Nedir?

Günümüzde, teknolojinin gelişmesiyle birlikte insanlar dinleme becerisine daha çok kullanır hale gelmişlerdir (Doğan, 2008: 262). Fakat eğitimin temeli olan dinleme, kendiliğinden gelişen bir beceri olarak algılanmakta, bu becerinin eğitimine gerek olmadığı düşünülmektedir (Emiroğlu ve Pınar, 2013: 771). Aslında dinlemeyle başlayan eğitim süreci, kişinin tüm eğitim ve sosyal hayatını etkisi altına almaktadır.

Dinleme, doğumdan ölüme kadar uzanan bir duyu becerisidir. Aynı zamanda bireylerin öğrenmelerini etkileyen en temel beceridir. Okul öncesi dönemdeki çocukların öğrendikleri her yeni bilgide dinlemenin önemi çok büyüktür. Türkçe dersinin önceliği olan dinleme becerisi, öğrencilerin karşılıklarına çıkarılacak ilk dil becerisi olmakla beraber; sanılanın aksine sınıf içerisinde alınan eğitimle gerçekleştirilmektedir (Cemiloğlu, 2005: 65)

Yangın'a (1999: 44) göre de dinleme, bilinçli olarak yapılan sesleri anlamaya çalışma sürecidir. Bu süreç sonunda dinleme işlevi gerçekleşmiş olur. Buzan (2001; akt. Ciğerci, 2015: 4) ise dinleme sürecini ayrıntılarıyla ele alarak aşağıdaki aşamalar halinde sıralamıştır:

- *Özümseme*: Kulağın ve beynin çevredeki sesleri alma yeteneğidir.
- *Tanıma*: Beynin gelen sesleri ya da verileri analiz yeteneğidir.
- *Algılama*: Beynin verileri yorumlama yeteneğidir. Örneğin, beynin bir cümlenin manasını kavraması.
- *Anlama*: Tanıma ve algılamadan sonra beynin mevcut olan verilerle aralarında bağlantı kurma yeteneğidir.
- *Akılda tutma*: Beynin veriyi depolayarak akılda tutma yeteneğidir.
- *Anımsama*: Beynin bilgiyi depodan geri getirme yeteneğidir.

Dinleme, bireyin duyu organı aracılığıyla almış olduğu duyumların ses ve sözlerle beyne gönderilerek, beyinde daha önce var olan bilgilerle karşılaştırılması ve anlamlandırılmasıdır (Güleryüz, 2004: 10). Diğer becerilerden (konuşma, okuma ve yazma) önce ilk gelişen ve günlük hayatın her anında gerçekleşen bir beceridir (Ciğerci, 2015: 5). Yapılan araştırmalar dinleme becerisinin diğer becerilerin (okuma, konuşma ve yazma becerileri) toplamından daha fazla kullanıldığını ortaya koymaktadır (Pinnell ve Jagar, 2003: 885). Wacker ve Hawkins da (1996), dinleme becerisinin % 45’le günlük hayatta en çok kullanılan dil becerisi olduğunu belirtmektedir. “Yazılı dokümanların büyük ölçüde kullanıldığı okullarda dahi dinleme becerisi en fazla kullanılan dil becerisidir” (Robertson, 2004: 63). Dinleme becerisinin ne olduğuna ilişkin yapılan tanımlardan bazıları şu şekilde ifade edilebilir:

- “Konuşan ya da sesli okuyan bir kişinin vermek istediği mesajı, tam olarak anlayabilme becerisi” (Özbay, 2006: 5).
- “İşittiğini anlamak için dikkat harcamak ve anlamlı bir sonuç çıkarmak için konuşmayı izleme” (Göğüş, 1978; akt. Özbay ve Melanlıoğlu, 2012: 88).
- “İşitilene almak ya da anlamak için dikkatini vermek” (Sever, 2000: 11).
- “Konuşmayı yapanın vermek istediği mesajı, doğru olarak anlayabilme ve uyarana karşı tepkide bulunabilme etkinliği” (Demirel, 2004: 70).
- “Karşı tarafı pasif bir yapıda izleme değil, iletişimin tam manada gerçekleşmesi için iletileni alma ve yorumlama çabasıdır” (Umagan, 2007: 149).

Dinlemenin uluslararası literatürlerdeki tanımlarını ise Doğan (2008: 263) şöyle ifade etmektedir:

“Dinlemeyi, Johnson (1951:58) “sözlü iletişim sürecinde etkili anlama ve cevap verme yeteneği”; Wolff, Marsnik, Tacey ve Nichols (1983) “işitmeyi, anlamayı, anlaşılabilir bilgileri önceki bilgilerle bütünleştirmeyi ve gerekirse cevap vermeyi içeren aktif bir süreç”; Jalongo (1995:13) “mesaja yoğunlaşmak için işitilenlerden pek çoğunu zihinsel bir süzgeçten geçirme, işitmeden çok daha öte bir iş”; Ergin ve Birol (2000:115) “seslerin ve varsa konuşma görüntülerinin farkında olmayla ve onlara dikkati vermeye başlayan, belli işitsel işaretlerin tanınması ve hatırlanmasıyla süren ve anlamlandırılmasıyla son bulan psikolojik bir süreç” olarak tanımlamaktadırlar.”

Hem ulusal hem de uluslararası literatürdeki tanımlamalara bakıldığında ortak ögenin dinlemeden anlam çıkarmak olduğu görülmektedir. Yani dinleme, işitilenleri anlamak için gerçekleştirilen zihinsel etkinliklerin bütünüdür (Durmuş, 2013: 43). Dinlemeye yapılan birçok tanıma göz atıldığında bazı ortak unsurları vurguladıkları görülmektedir. Bunlar:

- İletileri düzgün bir şekilde anlama ve yorumlama çabası,

- Dilin dört temel becerisinden biri olma,
- Kişilerarası iletişim ögesi olma,
- Bir amaç doğrultusunda yapılma,
- İşitmeyi de içine alan bir etkinlik,
- Öğrenilebilen bir dil becerisi olma,
- Beynin çeşitli bilişsel süreçlerini gerektirme,
- Aktif ve karmaşık bir süreci içermesi.

Bu ortak özellikler bir araya getirildiğinde dinleme: Dört temel dil becerisinden biri olan dinleme, kişilerarasında iletişimin vazgeçilmez bir ögesi, kaynaktan gelen mesajları anlama ve yorumlama çabası; işitmeyi de içine alan kapsamlı, aktif ve karmaşık bir süreç; amaçlı yapılan bir davranış ve insanın seçme özgürlüğünün de bir yansıması olarak insan beyninin bilişsel süreçlerini gerektiren zihinsel bir etkinliktir (Ercan, 2013: 354). Okumanın, nasıl ki yazılı harflere bakarak sadece seslendirmek demek değilse; dinlemek de ses titreşimlerini işitmekten öte, o titreşimlerin oluşturduğu anlamları algılamayı, bu anlamlar üzerinde düşünmeyi ve gerekirse hareket etmeyi gerektirir (Doğan, 2008: 263).

Kurt (2008: 35), ders sürecinde bilgi edinmek için en önemli kaynağın dinleme olduğunu savunmaktadır. Çocukların, duydukları hakkında düşüneceklerini ve duyduklarına karşı nasıl tepki vereceklerini öğrenmeleri ilkökul yıllarında başlamalıdır. Çocukların öğrenim yaşamları boyunca; sorgulama, sınıflandırma, organize etme, değerlendirme ve seçmebecerilerini geliştirecek etkinliklere katılmaları gerekir (Winn, 1988: 144). Öğrenciler ancak bu şekilde karşılaştıkları sorunların üstesinden gelebileceklerdir.

2.1.1.1. Dinleme Süreci

“Dinleme bireyin bilişsel, duyuşsal ve devinışsel olarak katıldığı bir etkinliktir. Dinleme ortamında bireyler söylenen karşısında sessizce duran ve itaat eden pasif alıcılar değil, duygu ve düşüncelerini sözel ya da sözel yollarla ortaya koyan aktif alıcılardır.” (Karadüz, 2010: 43). Dinleme sırasında dinleyicinin duyma alanında sesleri olduğu gibi alma değil; aktif olarak sürecin içinde olma, seçme, kendini zorlama ve anlama durumunda olması gerekmektedir (Waks, 2007: 84).

Dinlemenin kişilerarası ilişkilere yön veren, anlam kazandıran bir niteliğe sahip olabilmesi, konuşanın söyledikleriyle ilgilenildiğini, sorununun anlaşıldığını ve çözümünü

için yardımcı olmaya hazır olduğu izleniminin verilebilmesiyle mümkündür (Yoncalık ve Çimen, 2006: 136). İyi, etkin bir dinleme işlevinin gerçekleşmesi için bir takım etkinliklerde bulunulması gerekmektedir. Bu etkinlikler:

1. Dinleme Öncesi Etkinlikler,
2. Dinleme Anındaki Etkinlikler,
3. Dinleme Sonrasındaki Etkinlikler şeklindedir (Demirel, 2002: 71-72).

2.1.1.1.1. Dinleme Öncesi Etkinlikler

a) Tanıtma: Genel bilgi verilerek konu tanıtılır.

b) Kestirme: Dinlenecek konuyla ilgili resimler ve ipuçları verilip metnin başlığı söylenip metnin içeriğinin tahmin edilmesi istenir.

c) Sahnenin Oluşturulması: Dinleme metinde geçen olayların görsel araçlar yardımıyla canlandırılması, dramasının yapılmasıdır. Burada amaç, öğrencilerin metni daha iyi anlamalarına yardımcı olmak için resim, fotoğraf, çizgi resim gibi görsel öğeler kullanılmasıdır.

d) Yeni Sözcük Öğretimi: Dinleme metninde geçen yeni kelimeler, bilinen tümce kalıplarıyla bağdaştırılır, yeni tümce kalıpları da bilinen sözcüklerle bağdaştırılarak öğretilir.

e) Amaçlı Dinleme: Dinleme etkinlikleri amaçlı yapılmalıdır. Amaçlı dinlemeyi sağlamak için metinler, başlangıç düzeyinde üç kez dinletilmeli ve dinlemeden sonra öğrencilerin genel sorulara yanıt vermeleri istenmelidir (Yılmaz, 2007: 26).

2.1.1.1.2. Dinleme Anındaki Etkinlikler

a) Yüksek Sesle Okuma: Öğrenciler, metni yüksek sesle okuyan öğretmeni kitaplar kapalı bir şekilde dinler.

b) Tonlama ve vurgulama: Öğrencilerden metni dinleme esnasında farklı tonlama ve vurgulamalara dikkat etmeleri istenir.

c) Tekrar etme: İlkokul 1., 2. ve 3. sınıflarda öğrencilerin dinlediklerini tekrar etmeleri istenir.

d) Not etme: Dinlediklerinden önemli olan yerleri not etmeleri istenir.

2.1.1.1.3. Dinleme Sonrası Etkinlikler

- a) **Soru Yanıtlama:** Dinlenen metin ile ilgili detaylı sorulara yanıt verilir.
- b) **Özetleme:** Dinlenen metnin özeti (sözlü ya da yazılı) çıkarılır.
- c) **Tamamlama:** Bir hikâyenin giriş ve gelişme bölümü okunarak sonuç bölümünün tamamlanması istenir. Bu çalışmanın sınıf düzeyine göre paragraf paragraf tamamlama şeklinde yapılabilir.
- d) **Resim Yapma:** Dinlenen metinde geçen olaylarla ilgili dinleme sonrasında olayları resimle ifade etmeleri istenir.
- e) **Olay Sıralaması:** Dinlenen metinde geçen olayların ya da resimlerin oluş sırasına göre sıralanması istenir.
- f) **Yazma:** Dinlenenleri yazma çalışmalarına yer verilir.
- g) **Cümle Tamamlama:** Dinlenen metindeki eksik cümleler tamamlanır.
- h) **Başlık Bulma:** Dinlenen metin içeriğine uygun başlık belirlenir.
- ı) **Doldurma:** Dinleme esansında iki olay arasında boş bırakılan yerlere doldurma çalışmaları yaptırılır.

2.1.1.2. Türkçe Dersi Öğretim Programında Dinleme Becerisi

Açıkalın ve Turan (2011: 52), “Okullarda verilen eğitimin yaklaşık %90’ının okuma ve anlatma ağırlıklı olmasına rağmen, öğrencilerimize etkili dinleme ve not alma konusunda yeterli ve gerekli beceri kazandırmamaktayız. Türkiye’de verilen eğitimin en eksik yönlerinden birisi de budur. Okullarda öğretmenlerden gelen şikâyetlerin başında öğrencilerin derslerini dinlemediği yönündedir” şeklindeki ifadesiyle dinlemenin programda ne denli arka planda olduğuna dikkat çekmektedir. Jalongo (2010: 6) ise farklı bir yaklaşımla dinlemeyi, kız kardeşleri okuma, konuşma ve yazma tarafından sönük ve gölgede bırakılmış olan dilin “Cindirella becerisi” olarak tanımlamaktadır.

Aslında bu dinlemenin diğer dil becerilerine göre (okuma, yazma, konuşma) geride tutulduğunun acı yüzüdür. Dinleme hakkındaki bu tür yanlışların temel sebebi belki de dinlemenin doğuştan kazanılan ya da kazanılmış olması gereken bir beceri olduğu veya öğrencilerin okula geldiklerinde kullanıyor oldukları düşüncesinde yatmaktadır (Tompkins, 1998; akt. Kaya, 2012: 28).

İyi bir dinleyici olabilmek için, çoğu insanın bilinçli bir çaba harcaması ve yeni beceriler geliştirmesi gerekir (Cüceloğlu, 2000: 167). Bu bağlamda bakıldığında

dinlemenin geliştirilmesi gereken bir beceri olduğu ve bunun için eğitimin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Dinleme, ilk kez 2005 yılında uygulamaya konulan Türkçe Dersi Öğretim Programı (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2005)'nda ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Toplamda ilköğretim birinci sınıf için 23, ikinci sınıf için 31, üçüncü sınıf için 38, dördüncü sınıf için 45 kazanım yer almaktadır. Buna ilişkin olarak programda, “Çocuklar dil edinme sürecine dinleme ile başlarlar. Dinleme, konuşma ve yazma gibi diğer alanlara da temel oluşturur. Çocuklar, hem öğrenmek hem de zihinsel yapılarını geliştirmek amacıyla dinleme becerilerini kullanırlar. Dinleme, seslerin ve konuşmaların zihinde anlamlandırıldığı karmaşık bir süreçtir. Bu süreç; işitme, dikkat yoğunlaştırma ve anlamlandırma aşamalarından oluşmaktadır. Programda öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmek amacıyla önce dinleme kuralları üzerinde durulmaktadır. Bu çerçevede dinlemeye hazırlık, dinleme amacını belirleme, amaca uygun yöntem seçme, dikkatini yoğunlaştırma ve görgü kurallarına uygun dinleme ile ilgili kazanımlar verilmektedir. Ardından öğrencilerin dinlediklerini anlama ve zihinde yapılandırma becerilerini geliştirmeye ağırlık verilmektedir. Bu amaçla ön bilgilerini kullanma, görsellerden yararlanma, zihninde canlandırma, karşılaştırma yapma, sebep-sonuç ilişkisi kurma, sınıflama, değerlendirme, özetleme gibi çeşitli becerileri geliştirmeye dönük kazanımlar sıralanmaktadır. Ayrıca bilgi edinme ve eğlenme amaçlı dinleme, seçici dinleme, sorgulayıcı dinleme, not alarak dinleme gibi tür, yöntem ve teknikleri içeren kazanımlara da yer verilmektedir” ifadeleri yer almaktadır.

Programda temel dil becerileri ve dil bilgisi oranları “dinleme/izleme %15, konuşma %20, okuma %30, yazma %20, dil bilgisi %15” şeklinde ortaya konmuştur (MEB, 2006: 10). Kazanımlar sınıf düzeylerine ve öğrenme alanlarına göre sıralanmıştır. Dinleme öğrenme alanında; “Dinleme Kurallarını Uygulama”, “Dinlediğini Anlama”, “Tür, Yöntem ve Tekniklere Uygun Dinleme” başlıkları altında sıralanan kazanımlara yer verilmiştir (MEB, 2009: 22). Programa göre her temada işlenecek 4 metinden biri dinleme metni olarak öğretmen kılavuz kitabında bulunmaktadır (MEB, 2009: 142).

Programda dinlenecek/izlenecek materyallerde bulunması gereken özellikler şu şekilde belirtilmiştir (MEB, 2006: 57):

1. Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olmalıdır.
2. Millî, kültürel ve ahlâkî değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.
3. Siyasî kutuplaşmalara ve ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik

ifadeler yer almamalıdır.

4. Öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır.

5. İnsan hak ve özgürlüklerine, insanî değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.

6. Dersin amaçları ile kazanımlarını gerçekleştirecek nitelikte olmalıdır.

7. Öğrencilerin ilgi alanlarına ve seviyesine uygun olmalıdır.

8. İşlenecek süreye uygun uzunlukta olmalıdır.

9. Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtmalıdır.

10. Dinleme metinlerinde, metnin özünü ve anlam bütünlüğünü bozmamak kaydıyla kısaltma ya da düzenlemeye gidilebilir. Düzenleme sırasında metne cümle ya da paragraf düzeyinde ekleme yapılamaz.

11. Aynı temada birden fazla dinleme/izleme materyaline yer verilecekse bunları türleri farklı olmalıdır.

12. Öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirecek, hayal dünyalarını zenginleştirecek nitelikte olmalıdır.

13. Öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.

2.1.1.3. Etkili Dinleme Nasıl Olmalıdır?

Dinleme sadece kulağımızla sesleri işitmek değil dinlenenlerden anlam çıkarmaktır. Bunun için önce iyi bir dinleyici olmak sonra iyi bir dinleme yapmak gerekir. İyi bir dinlemenin nasıl olduğunu, nelere dikkat edilmesi gerektiğini Gürgen (2008: 56) şöyle sıralamıştır:

- Konuşmacının sözü kesilmeden, konuşmanın bitmesi beklenmelidir.
- Dinlerken sözel olmayan iletişimsel işaretler kullanılmalı; yerine göre baş hareketleriyle ya da gözlerle konuşan takip etmelidir.
- Anlaşılmayan yerler not alınarak, konuşmanın sonunda sorulmalı, konunun açılımı sağlanmalıdır.
- Öğrencileri sabırlı bir şekilde dinlemek gerekir. Bu şekilde dinlenen öğrenci hem kendisine değer verildiğini düşünecek hem de dinlemeyi öğrenmiş olacaktır.

İyi ve başarılı bir dinleyicinin özellikleri ise şöyle sıralanabilir: (Özer, 1996; akt. Özbay, 2009: 167-169).

- Dinleyici fiziken dinlemeye hazırlıktır. Açlık, susuzluk vb. ihtiyaçları

giderilmiştir.

- Psikolojik olarak dinlemeye hazırlıklıdır (Konuya ilgi duyma, ön yargısız olma, dikkatini konuya verme vb.)
- Dinlerken konunun ana fikrine odaklanır.
- Dinlerken empati kurar.
- Karşısındaki kişinin hâl ve hareketlerinden, söz veya davranışlarının kendisindeki duygusal yansımasını iletir.
- Konuşmadaki anlamın ve duyguların doğru yakalanıp yakalanmadığını kontrol etmek için jest ve mimikler, sorular yoluyla geri iletim verir.
- Dinlerken eleştirel bir bakış açısıyla dinleme (eleştirel dinleme) yapar.
- Gerekli olduğu yerlerde not alarak dinleme yapar.

Etkili dinleme davranışları ise şöyle ifade edilebilir (Koç ve Müftüoğlu, 1998: 56) :

- Dikkati konuşana yöneltme,
- Dikkati konu üzerinde toplama,
- Dikkati konuşma, anlatma, okunma süresince sürdürebilme,
- Dinlediklerinin içinden önemli düşünceleri not alma,
- Dinledikleri içinden farklı anlamlara gelebilecek ya da konu dışı sözleri, çelişki ve tutarsızlıkları bulup not etme,
- Dikkati dağıtacak davranışlardan kaçınma,
- Konuşmayla ilgili soru yöneltmede, görüş ya da karşı görüş bildirmede önceden söz isteme,
- Konuşmanın bitiminde anlaşılmayan yerler için soru ya da sorular yöneltme
- Konuşmacı konuşmasının bölümlerde ara vererek ve bölümle ilgili soruları olup olmadığını sorarsa, konuşmacıya bu bölümlerde de sorular sorulabilir.

2.1.1.4. Dinleme Türleri

Doğan (2012) genel olarak dinlenmeyi; “Etkileşimli Dinleme ve Etkileşimsiz Dinleme” olarak 2 grupta sınıflandırırken, Wolvin ve Coakley (1996; akt. Tüzel, 2014: 24) ise dinlemeyi amacına göre “Ayırt Edici Dinleme, Estetik Dinleme, Takip Edici Dinleme ve Eleştirel Dinleme” olmak üzere 4 grupta sınıflandırmıştır.

2.1.1.4.1. Genel Olarak Dinleme Türleri

2.1.1.4.1.1. Etkileşimli Dinleme

Tüm dinleme türlerinden en verimli olanı, dinleyenin sürekli olarak geribildirim sürecini kullandığı etkileşimli (aktif, katılımlı, iletişimli, yansıtıcı) dinlemedir (Durmuş, 2013: 57). Kaynaklarda bu dinleme türü, anlatılanın tam ve doğru olarak algılandığı, gönderici ile alıcıyı içine alan olağanüstü bir yöntemdir (Aytaç, 2011: 43). Bu dinleme türünde dinlenende dinleyende etkindir.

Devito (1995; akt. Cihangir, 2004: 241)'ya göre etkileşimli (etkin, aktif) dinlemenin yararları şunlardır:

1.Konuşan kişinin anlatmak istediğinin ne kadar doğru anlaşıldığının kontrol edilmesine yardım eder. Anlamı konuşmacıya geri dönüt vererek, ona, algıları doğrulama ya da yanlış anlamaları açıklama, düzeltme fırsatı verir ve bu sayede, daha sonraki mesajların konuyla ilgili ve anlamlı olma ihtimali artmaktadır.

2.Konuşan kişinin duygularının kabul edildiği ifade edilmektedir. Dinleyici, konuşan kişiyi kabul etmekte ve duygularına karşı gelmemektedir; bunun yerine, anladığını empatik bir şekilde tekrar yansıtmaktadır.

Etkileşimli (aktif) dinlemede dinleyen, konuşanın söyledikleriyle ilgili geri dönütler vererek, konuşmadan ne anladığını ya da başka bir deyişle ne kadarını anlamlandırdığını konuşmacıya aktarmış olur. Bu dinlemede bireyler, karşısındaki kişiyle bir diyalog kurarak anlamlı bir ilişkiye girme olanağı bulmuş olurlar (Cüceloğlu, 2000: 176).

2.1.1.4.1.2. Etkileşimsiz Dinleme

Okullardaki eğitim ortamlarında sıkça uygulanan ancak öğrenme açısından pek faydalı olmadığı konusunda görüş birliği olan bir dinleme şeklidir (Ceyran, 2016: 19). Bu dinleme türü öğrencilerin veya diğer dinleyicilerin herhangi bir eleştirel yargıda bulunmadığı; zaten konuşmacısında böyle bir amaç da gütmeyeceği bir dinleme şeklidir (Tüzel, 2014: 25).

Dinleyicilerin kısa süre içerisinde cevap oluşturmaya ya da konuşanın içeriğinemüdahale etmesine ya da çok kısa zaman içinde cevap oluşturmaya imkân vermeyen durumlarda kullanılan dinleme türüdür (Yıldız, 2015: 35). Dinleyici sadece konuşmacının söylediklerini takip eder. Bu tür dinlemelerde konuşmacının sözü herhangi bir şekilde (soru sormak veya katılmak için) kesilmez.

Doğan (2012: 29), etkileşimsiz dinleme türünde dinleyicilerin karşılaştıkları en büyük sorunun düşünce hızıyla konuşma hızı arasındaki farktan kaynaklandığını belirtir. Bu fark bazı dinleyicilerde dinlenenden farklı düşüncelere geçmelerine neden olabilir. Dinleyicinin etkin olabilmesi için konuşulandan kopmayarak bir yandan içeriği takip etmesi ve kaçırmaması diğer yandan da içeriği sorgulayabilmesi gerekir.

2.1.1.4.2. Amaca Göre Dinleme Türleri

2.1.1.4.2.1. Ayırt Edici Dinleme

Bu dinleme türünde amaç öğrencilerde ses farkındalığı oluşturmaktır. Seslerin birbirinden ayırt edilebilmesi için kullanılır. Bu amaçla yapılan dinleme etkinliklerinde; konuşma seslerinin tonları arasındaki farklılıklar (kızgın, mutlu, telaşlı, kaygılı vb.), doğadaki canlı ve cansız varlıkların seslerinin ayrımı, eş sesli sözcükler arasındaki söyleniş nüansları, ses tekrarlarının fark edilmesi, ahengi oluşturan seslerin belirlenmesi, yansıma sözcüklerin tespit edilmesi gibi becerilerin kazandırılması ve geliştirilmesi söz konusudur (Yıldız, 2015: 38).

Dilimiz zenginliklerinden olan deyim, atasözü, ninni, bilmece, tekerlemeler ayırt edici dinleme becerisinin geliştirilmesinde en güzel araç gereçler olarak kullanılabilir (Epçayan, 2013: 342). Ayırt edici dinlemenin sesler arasındaki farklılığı ayırt etme amacı öğrencilerin dinleme becerisi gelişimini de olumlu yönde etkilemektedir (Ceyran, 2016: 21).

2.1.1.4.2.2. Estetik Dinleme

Bu dinleme türünde öncelikle eğlenme, haz alma ve rahatlama amacı öne çıkmaktadır. Öğrencilerin, yaşamlarıyla dinledikleri içerik arasında bağlantılar kurmaları, dinledikleri karşısında heyecanlanmaları ve özgürce çeşitli beklentilere girebilmeleri söz konusudur (Tüzel, 2014: 25). Estetik dinleme öğrencilerin motivasyonu üzerinde etkilidir. Bu sebeple okullarda bu dinleme becerisi üzerine durulması önemlidir.

Bu tür dinlemede dinleyici;

- Hikaye, şiir veya izlenen dramadan kişisel olarak zevk almayı amaçlar.
- Sözel dilin özelliklerinin tadına varır. Örneğin; tekrarlar, ritimler, uyaklar vb.
- İşittiklerine yoğun bir şekilde içsel cevaplar bulmaya çalışır.
- Sözlü iletişim tarzı geliştirmeye çalışır (Akyol, 2006: 9).

2.1.1.4.2.3. Takip Edici Dinleme

Kaynağın dinleyiciye çizdiği alanlar çerçevesinde gerçekleşen bir dinleme türüdür. Adında anlaşılacağı üzere dinleyicinin dinlenenini takip etmesidir. Öğretmen veya öğrenci tarafından yapılan örnek okumaların, izlenmesi amacıyla yapılan, ilköğretimin başında temel dil becerilerini geliştirmek için kullanılan dinlemedir (Durmuş, 2013: 57). Günlük hayattaki iletişim ortamlarında ve okuldaki ders işleme sürecinde en sık kullanılan dinleme türü olması nedeniyle öğrencilerin ‘takip edici dinleme’ becerilerinin geliştirilmesi önemlidir (Tüzel, 2014: 25).

2.1.1.4.2.4. Eleştirel Dinleme

Eleştirel dinlemede esas amaç, iletilerin arkasında yatan ikna ve propaganda tekniklerini çözümleyebilme, eksik bırakılan bakış açılarını ortaya koyabilme, alternatif bakış açılarını ortaya koyabilme; peşin hükümleri fark edebilme ve metnin diğer insanlar tarafından nasıl anlaşılabilirliğine duyarlı davranabilmedir (Yıldız, 2015: 39-40). Eleştirel dinleme, öğrencilere dinledikleri ile ilgili soru sorma alışkanlığı kazandırarak, konu hakkında düşünmeleri ve konuyu olumlu ve olumsuz olarak tarafsız bir bakış açısıyla değerlendirmelerini sağlamaktadır (Durmuş, 2013: 53).

MEB (2006: 63), Türkçe Öğretim Programı’nda eleştirel dinleme/izlemeyi şu şekilde açıklamıştır:

“Amaç: Öğrencilere dinledikleri/izledikleri hakkında soru sorma alışkanlığı kazandırarak konu hakkında düşünmelerini; konuyu olumlu ve olumsuz yanlarıyla, tarafsız bir bakış açısıyla değerlendirmelerini sağlayarak onlara kendi doğrularını buldurmaktır.

Uygulama: Sunulan bilginin konuşmacının kendi kişisel duygu ve düşüncelerini mi yansıttığı, yoksa bilimsel bir zemine mi dayandığı hızlı bir şekilde analiz edilmelidir. Bunun analizi için öğrencilerin konuya yönelik şu soruları sorma becerilerini kazanmış olmaları gerekmektedir:

- Konuşmacı konuya hâkim mi? Amacı nedir?
- Verilen bilgiler güncel ve geçerli bilgiler mi?
- Konu tarafsız bir bakış açısıyla mı aktarılıyor? Yapılan eleştiriler doğru mu?
- Farklı çözüm önerileri sunuluyor mu? Çözüm önerileri bilimsel zemine dayanıyor mu?”

Eleştirel dinlemede önemli olan konuyu tarafsız bir gözle irdelemek ve çeşitli yönleriyle ele almaktır (Keleş, 2013: 39). Amacı ise, doğruya ulaşmak olmalıdır (Kaplan, 2004: 21).

2.1.2. Özetleme Nedir?

Özetleme ile ilgili tanımlamalara bakıldığında alanyazında şu tanımlara rastlanmaktadır:

Bir metnin önemli bölümlerinin seçilerek kısaltılmış biçimine özet denir (Demirel ve Deneme, 2012: 51). Özetleme, öğrencilerin öğrendikleri hakkında düşünmesi, konuya uygun ve anlaşılabilir tarzda yazmaları ve kendi cümleleriyle ne öğrendiklerini açıklamalarıdır (Deneme, 2009: 86). Başka deyişle bir metni, o metnin önemli yerlerine dayanarak birtakım bilişsel işlemler sonucunda daha kısaltılmış bir biçime sokma, ondan yeni bir metin oluşturma işlemidir (Ülper ve Karagül, 2011; akt. Özçakmak, 2015: 6). MEB (2004) ise özetlemeyi bir eseri ya da konuşmayı; özünü, amacını ve yapısını bozmadan, ana hatlarıyla kısaltmaktır şeklinde tanımlamaktadır. Özeti orijinal metinden daha kısa olabileceğini kestirebilen ilkökul öğrencileri, buna karşın özetleme yaparken özeti neleri içerebileceği konusunda kafaları karışmaktadır (Andersen, Babadoğan ve Hıdı, 1991: 589).

“Özetleme kritik çalışma gerektiren bir beceridir ve kolayca öğrenilebilir. Özet yazılar sadece metne ait önemli bilgileri içermelidir. Özetleme bir eleştiri değildir. Kendi fikirleri ve görüşleri içermez. Özet uzunluğu orijinal uzunluğa bağlı olarak değişir.” (Saylor.org, 2015).

Özetlemenin işlevine uygun olarak yapılabilmesi için bu konuda çeşitli stratejiler ele alınmıştır. Bu stratejilerin en bilineni, Van Dijk ve Kintsch (1983) tarafından ortaya konulan *Büyük Ölçekli Yapı Modeli*'dir. Bu modeli Çıkrıkçı (2004) şu şekilde açıklamaktadır.

“Büyük Ölçekli Yapı Modeli'ne göre, bir metnin yapısında büyük ölçekli ve küçük ölçekli yapı olmak üzere iki düzey bulunmaktadır. Buna göre, küçük ölçekli yapı, okurun makro yapıyı oluşturmak için kullandığı metin tabanını; büyük ölçekli yapı ise, metindeki genel anlamı, diğer bir deyişle özü içermektedir. Buna göre, büyük ölçekli yapının kurulması sürecinde okur, küçük ölçekli yapıda yer alan bilgiyi belli kurallar çerçevesinde düzenler ve kısaltarak öz bilgi durumuna getirir. Metinde yer alan önermelerin ilişkisel boyutları ise birtakım kurallar yoluyla ortaya çıkarılmaktadır. Büyük ölçekli yapı kuralları olarak adlandırılan bu kurallar silme, genelleme ve yapılandırmadır. Metnin büyük ölçekli yapısı, metne bu kuralların uygulanmasıyla belirlenmektedir. Buna göre silme, sonradan gelen önermenin doğrudan ya da dolaylı olarak önceki önermelerle açıklanamaması

durumudur. Genelleme, önermelerin yakın nitelikli bir üst önerme ile ifade edilmesi; yapılandırma ise metnin, metinde yer alan genelleşmiş ifadelerden yola çıkılarak yorumlanmasıdır.”

Tablo 2.1: Büyük Ölçekli Yapı Kuralları (Van Dijk, 1980; akt. Çıkrıkçı, 2004: 21).

SİLME:	Sonradan gelen önerme doğrudan ya da dolaylı olarak bir önceki ya da öncekilerle açıklanamıyorsa silinmektedir. Dolayısıyla bu önermenin artık olma özelliği vardır.
Küçük ölçekli yapı:	Ali küçük bir eve girdi.
Büyük ölçekli yapı:	Ali bir eve girdi.
GENELLEME:	Her önerme dizisi yakın nitelikli üst önermenin belirtisi olarak (tetiği) bir genel nitelikli önerme biçiminde ifade edilebilir.
Küçük ölçekli yapı:	Anne yeni kitabını yazıyordu. Baba bulaşıkları yıkıyordu. Kızları ödev yapıyordu.
Büyük ölçekli yapı:	Tüm ailenin işi vardı.
YAPILANDIRMA:	Metindeki genelleşmiş önermelerden yararlanarak metnin birey tarafından yorumlanmasıdır. Yorumlama ilk metinden daha üst bir genelleme çıkarmaktadır.
Küçük ölçekli yapı:	Kibrit aldı, sigarasını yaktı ve dumanını üfledi.
Büyük ölçekli yapı:	Sigara içti.

Özetleme, okuduğunu kavrama düzeyinin bir göstergesi, öğrenme sürecinde bilinçli öğrencilerin okudukları metinde sunulan önemli bir bilgiyi ayrıntılarından arındırma, onu kendi sözcükleriyle yeniden yapılandırma becerisidir (Karatay ve Okur, 2012: 402). Kiewra ve Dubois (1998; Akt. Belet, 2005: 35), özetleme yaptırmanın öğrenciler açısından neden gerekli olduğunu şöyle sıralamışlardır:

- Öğrenme için özet yazma, söylemek ve düşünmekten daha etkili bir yoldur.
- Yazılan özetler öğrenci için kalıcı kaynaklardır; daha sonra geriye dönerek çalışma amaçlı okunabilir.
- İlgili konu hakkında bilgi noksanlıklarının ortaya çıkarılmasında kolaylık sağlar.
- Özetler arkadaşlarla değiştirilebilir. Bu yolla bilgilerin paylaşılması sağlanır.
- Özet yazma, bireyi yazılı sınavlara hazırlar. Öğrenciler yazarken daha kalıcı öğrenirler.

Görgeç (1999), bir metnin özetlenmesi için üç basamağın olduğunu belirtmektedir:

1. *Özet yazmadan önce yapılması gerekenler:* Metnin başlığı incelenerek metnin

konusunu bulmaya çalışılmalı ve metinle ilgili “Metni anladım mı?”, “Yazar hangi konudan bahsediyor?” soruları sorulmalıdır.

2. *Özet yazarken uygulanacak kurallar:* Özet yapılırken verilenler kısaltılmalı; tekrarlanan önemsiz bilgi ve düşünceler, ilgisiz cümleler atılmalı; çıkarılan anlam varsa kullanılmalı, yoksa yazılmalıdır.

3. *Özeti gözden geçirme:* Metin tekrar gözden geçirilmeli, yapılan özetle metin karşılaştırılmalı, önemli bilgilerin olup olmadığı kontrol edilmeli; yazılan özetle, metinde tartışılan düşüncelerin, bilgilerin tutarlılığı karşılaştırılmalıdır.

Brown ve Day (1983), Kintsch ve Van Dijk tarafından geliştirilen özetleme modelini kullandıkları çalışmalarında çocuk ve yetişkinlerin yazdıkları özetleri inceleyerek, özetlemede altı temel kural belirlemişlerdir. Bunlar;

1. Önemsiz bilgilerin çıkartılması
2. Gereksiz bilgilerin çıkartılması
3. Genelleyici terimlerin kullanılması (zaman ya da eylem listeleri için).
4. Bir eylemin bileşenlerinin hepsini kullanmak yerine genelleyici bir eylemin kullanılması
5. Konuyu belirten cümlenin seçilmesi
6. Konuyu belirten cümlenin yeniden oluşturulması (Hahn ve Garner, 1985; Bulut ve Akyol, 2014: 38).

İdris ve diğerleri (2007) özetleme için yedi strateji belirlemişlerdir (Akt. Doğan ve Özçakmak, 2014:155). Bunlar;

1. Gereksiz Bilgileri Çıkarma: Silme olarak da bilinen bu türde metinde yer alan gereksiz bilgilerin ve tekrar edilen bilgilerin çıkarılması söz konusudur.
2. Cümle Birleştirme: Birden fazla cümlenin tek bir cümlede birleştirilmesidir.
3. Konu Cümlesini Seçme: Genel olarak tüm paragrafın ana fikrini yansıtması için sadece bir cümle seçilir (Bulut ve Akyol, 2014: 39).
4. Söz Dizimini Değiştirme: Metindeki cümlelerde sözlerin yerlerin değiştirilmesidir. Orijinal metinle birebir aynı olmaması durumudur.
5. Başka Sözcüklerle Yeniden İfade Etme: Metinde yer alan cümlelerdeki bazı kelimelerin başka sözcüklerle ya da eş anlamlılarıyla ifade edilmesidir.
6. Genelleme: Genelleme sürecinde sözcüklerin ve nesnelerin isimleri anlamı barındıran daha genel kelimelerle değiştirilir.

7. Keşfetme: Bu süreçte kişi, kendi kelimelerinden cümleler oluşturur. Keşfetme stratejisinin tam anlamıyla kullanılması için, oluşturulan cümlelerin %75' inin kişinin kendi kelimelerinden oluşması gerekir. Kişi adları, hastalık adları, yer adları vb. kelimelerin genellikle tek ve değiştirilemez olması sebebiyle %75 oranı kabul edilmiştir (Bulut ve Akyol, 2014: 40).

Yapılan bir çok çalışmada özetleme stratejileri ele alınmıştır. Doğan ve Özçakmak (2014: 155-156-157) çalışmasında yapılan çalışmalarını incelemiş ve özetleme stratejilerini şu başlıklar halinde birleştirmişlerdir.

- **Başlık yazma:** Metindeki konu hakkında ön bilgi veren metnin adıdır.
- **Bakış açısını doğru kullanma:** Metinler farklı bakış açıları ile yazılmış olabilir. Fakat özetleme yapılırken, metne hâkim bakış açısıyla yapılmalıdır, böylece hem anlatımda birlik sağlanmış hem de metin daha geniş bir bakış açısıyla ele alınmış olacaktır (Doğan ve Özçakmak, 2014: 156).
- **Anlatım kipini doğru kullanma:** Özetleme yapılırken kullanılacak kip konusunda herhangi bir zorunluluk bulunmamaktadır. Fakat özetlerin geniş zaman kipleri kullanılarak yazılması konusunda fikir birliği vardır (Gökşen, 1969; Gariboğlu, 1974; Yörük, 1987; Özdemir, 1992; MEB, 2005; Güneş, 2007; Güneş, 2013; akt. Doğan ve Özçakmak, 2014: 156).
- **Önemli bilgiyi seçme:** Metin özetlenirken önemli yerlerin seçilip yazılmasıdır.
- **Önemsiz bilgiyi silme:** Özet yazılırken yapılması gereken, asıl metnin anlam bütünlüğünü bozmadan, önemli ve önemsiz bilgilerin ayrımını yaparak, uygun ifadeler ve biçimle yeniden ifade etmektir (Dilidüzgün ve Genç, 2014; akt. Özçakmak, 2015: 69). Önemsiz bilgilerin özet metinde yer almaması gerekmektedir.
- **Metin Dışı Bilgiye Yer Vermeme:** Metinde olmayan bilgilerin özet metinde de yer almaması gereklidir.
- **Tutarlı yazma:** Tutarlılık, metnin içerik olarak anlamlı ve mantıklı biçimde oluşmuş bütünlüğünü ifade etmektedir (Coşkun, 2005: 9). Özet metnin; birbirleriyle ilişkilendirilemeyen bağımsız düşünceler yığını hâline gelmemesi için, bu uyumun sağlanarak anlamlı bir bütün oluşturması gerekir (Can, 2012: 58).
- **Kısaltma:** Özetlemenin metinden daha kısa olması gerekmektedir. Yazının kavranılması ve ana fikrinin anlaşılması gereklidir.

Akyol (2010: 50)'a göre ise özetleme yapabilmek için aşağıdaki basamakların kullanılması gerekmektedir:

1. Orijinal anlama bağlı kalınmalı,
2. Bilgilerin bir kısmı silinmeli, bir kısmı aynen korunmalı,
3. Bir kısım bilgiler geliştirilip genişletilmeli,
4. Metin yapısı hakkında bilgi sahibi olunmalı.

“Önemli olanı daha az önemli olandan ayırma ile metnin önemli içeriksel yapısının kısaltılmış olarak yeniden üretilmesi özetleme ediminin esas amacıdır” (Dijk, 1979; akt. Okur, 2011: 63). Ve bu öğrenme sürecinin temelini oluşturduğu gibi, aynı zamanda metin özetleme sürecinin de temel olgusunu oluşturmaktadır.

2.1.3. Metin Türleri

Ana dili öğretiminin hemen hemen her aşamasında metinler kullanılır. Metin türleri; yazılı, sözlü ve görsel tüm ürünleri kapsayan, değişken bir sahaya hâkimdir (Okur, 2011: 28).

İlgili alanyazın tarandığında farklı araştırmacıların farklı farklı sınıflandırmalar yaptığı görülmektedir. Bu sınıflandırmalar yapısal ve anlamsal açıdan yada metnin anlatım tarzına göre ele alınmıştır.

Türkçe Öğretim Programı'nın (1-5) genel amaçlarına bakıldığında toplam 13 amaç içerisinde sekizinin gerçekleşmesi üzerinde metinlerin doğrudan ilişkili olduğu söylenebilir (MEB 2009: 12):

1. Dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu dil becerilerini geliştirmek,
2. Türkçeyi sevmelerini, doğru ve etkili kullanmalarını sağlamak,
3. Metinler arası düşünme becerilerini geliştirerek söz varlığını zenginleştirmek,
4. Zihinsel gelişimlerine uygun olarak anlama, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma ve değerlendirme gibi zihinsel becerilerini geliştirmek,
5. Bilimsel, yapıcı, eleştirel ve yaratıcı düşünme, kendini ifade etme, iletişim kurma, iş birliği yapma, problem çözme ve girişimcilik gibi temel becerilerini geliştirmek,
6. Millî, manevî, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek,

7. Yazılı ve sözlü ürünlerle Türk ve dünya kültürünü tanımalarını sağlamak.
8. Okuma ve yazma sevgisi ile alışkanlığını kazanmalarını sağlamak,

Görüldüğü gibi metin türlerinin Türkçe öğretiminin genel amaçlarının gerçekleştirilmesinde önemli bir yeri vardır. Metin türlerinin belirlenirken bu genel amaçları gerçekleştirebilecek seviyede olmaları gerekmektedir. Koçak (2011: 597) Türkçe dersinin can damarı olan metinlerin belli bazı özelliklere sahip olmaları gerekliliğini belirterek bu özellikleri şöyle sıralamıştır:

1. Türkçe dersi öğretim programında yer verilen amaçlarla örtüşmelidir.
2. Öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun olmalıdır.
3. Öğrencilerin ilgilerine uygun olmalıdır.
4. Öğrencilerde okuma isteği uyandırmalıdır.
5. İçerik ve yapı olarak anlamsal, mantıksal bir bütünlük taşımalıdır.
6. Yazıldığı türün özelliklerini yansıtmalıdır.
7. Öğrencilerde ana dil sevgisi uyandıracak şekilde, ana dilimizin güzelliğini ve zenginliğini yansıtacak bir dil kullanılmalıdır.
8. Öğrencilerin sözlü ve yazılı anlatım becerilerinin gelişmesinde temel oluşturacağı düşüncesiyle anlatım bakımından sorunsuz olmalıdır.
9. Öğrencilerde zengin bir kelime hazinesi oluşturmaya çalışmalıdır.
10. Öğrencileri düşündürmeye, yorumlamaya, sebep-sonuç ilişkileri kurmaya, araştırmaya yönelmelidir.
11. Gelişim düzeylerine uygun olarak öğrencilerin duygusal gereksinimlerine cevap vermelidir.
12. Ulusal değerlerimizi yansıtmalı ve öğrencilerde ulusal değerleri koruma bilinci oluşturmaya çalışmalıdır.
13. Büyüklerini sayan, küçüklerini seven, yardımsever, hoşgörülü, insanları ve bütün canlıları seven, çevresine karşı duyarlı, dürüst, etik değerlere bağlı, kişilik bakımından sorunsuz, özgüveni yüksek bir nesil yetiştirme amacına yönelik iletiler içermelidir.

Araştırmada 3. sınıf Türkçe Ders Kitaplarında yer alan metin türleri;

- Bilgilendirici metinler,
- Öyküleyici metinler,
- Şiir olarak 3 grupta yer almaktadır.

2.1.3.1. Bilgilendirici Metinler

Bilgilendirici metin, okuyucunun bildiği ya da hiç bilmediği bir konuda, onu bilgilendirmeyi amaçlar. Bir konunun okuyan kişi tarafından daha iyi anlaşılması için bir olguyu, düşünceyi ya da durumu açıklayan metin tipleridir (Günay, 2007: 341).

Kolaç (2009: 603) bilgilendirici metinlerin genel özelliklerini şu şekilde belirtmiştir:

- Nesnel bilgiler vardır ve bilgi verme amaçlıdır.
- Kelimeler ve tümceler gerçek anlamlarıyla yer alırlar.
- Tanımlamalar, yer, zaman, miktar gibi somut bilgiler içerir.
- Sunulan somut, sayısal bilgiler; grafiklere, çizelgelere, tablolara dönüştürülür.
- Anlatıcı nesnel bir tutum izler.
- Anlatıcının izine neredeyse hiç rastlanmaz.
- Cümleler kısa, anlatım sadedir.
- Terimler ve teknik kelimeler yoğun olarak kullanılır.
- Okuru bilgi almaya odaklandırır.
- Metnin sonunda verilmek istenen mesaj ya da mesajlar açık ve nettir.
- Metinde sunulan iletilerin gerçek yaşamda karşılığı vardır.

Eğitim-öğretim faaliyetleri içerisinde bilgilendirici metinlerin kullanılması önemlidir. Çünkü bu metinler, bilgi edindirmek ve bu bilgilerin uygun şartlardakullanılmasını sağlamak amacını taşımaktadır (Okur, 2011: 34).

2.1.3.2. Öyküleyici Metinler

Öyküleyici metinler okuyucuya kişiye; yorum yapabilme, anlamı açıklama, organize etme, hatırlama ve problem çözme fırsatları sunan etkili okuma metinleridir (Akyol, 2010: 161). İlkokulun her kademesindeki Türkçe kitaplarında her temada en az bir öyküleyici metin bulunmaktadır.

Kolaç (2009: 603) öyküleyici metinlerin genel özelliklerini şu şekilde belirtmiştir:

1. Olaya dayalıdır ve olay dizisini içerir.
2. Ana düşünce vardır.
3. Kişi, yer ve zaman öğelerine yer verilir.
4. Olaylar belli bir plan dâhilinde anlatılır.
5. Duygusal ve hayali öğelere yer verilir.

6. Kelimeler ve cümleler görünen anlamları dışında başka anlamlar da çağrışırlar.
7. Metnin sonunda, yazarın iletmek istediği mesaj ya da mesajlar örtüktür.
8. Okuyucunun, iletmeye çalışılanı anlayabilmesi için çaba harcaması gerekir.
9. Yazarın kendine özgü bir anlatım biçimi vardır.
10. Anlatıcı bellidir.
11. Metinde yazılan iletilerin gerçek hayatta karşılığı olmayabilir.
12. Metinlerin yazımında estetik kaygı vardır.

2.1.3.3. Şiir

En eski edebiyat türlerinden olan şiir genel olarak zengin hayallerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan bir edebiyat türü olarak tanımlanabilir (Kolaç, 2009: 604). Şiirler, edebiyat türleri içinde diğer türlere oranla oldukça farklı bir şekilde yapılanmış dil dokusu nedeniyle ayrı bir estetik yapıya sahiptir (Cemiloğlu, 2001: 56).

Çocuklara ana dili sevgisi ve sanatsal bir bakış açısı kazandırmak, çocukların yaratıcılık, hayal ve sözlü ifade becerilerini geliştirmek amacıyla şiir türünden yararlanılmaktadır (Güleryüz, 2002: 276). Çocukların hayal gücüne, duyuş ve düşünüş biçimine, yaşına, ilgilerine, gelişim düzeyine uygun olan, dil gelişimine uygun olan, konu bakımından da onlara güzel duygular, değerler kazandırabilecek şiirlerin çocuklar için uygun çocuk şiirleri olduğu kabul edilmektedir (Yıldırım, 2012: 16).

Çocuklar için yazılan şiirlerde konu sınırlamasına gerek yoktur. Sadece çocukların sıkılmadan okuyacakları konular olması yeterlidir. Yazılan şiirlerin yazım ve noktalama kurallarına uygun olarak yazılması; anlayabilecekleri seviyede açık, anlaşılır olması; dilimizin zenginliklerini taşıması; onların dünyasını yansıtmaları; onların ihtiyaçlarını gerek ruhsal, gerek düşünsel olarak karşılamaları; kısacası çocukların dünyasına hitap etmesi gerekir.

2.1.4. Hikâye Haritası Yöntemi

Bu yöntem ilk olarak Pearson (1982) tarafından Stein ve Glenn (1979)'in hikâye yapısına uygun olarak oluşturulan hikâye edici türdeki metinlerin anlaşılmasını kolaylaştırmak amacıyla hikâye bileşenlerinin şema haline getirilmesiyle uygulanmıştır (Akt. Işıkdoğan, 2009: 22). Hikâye haritası, hikâye organizasyonunun kolaylaşması için hazırlanan bir şema tekniğidir. Etkili öğrenme için yeni materyallerin öğrenilmesi ile

önceki bilgi yapılarının bağlanmasını vurgulayan şema teorisini (Anderson, 1977) temel alarak, hikâye haritalama öğrencilere temel hikâye yapılarının ve hikâye öğeleri arasındaki ilişkilerin kuşbakışı görünüşlerinin sağlanarak, öğrencilerin hikâye şemasını geliştirmeyi amaçlayan bir yardım tekniğidir (Li, 2007; akt. Şahin, 2012: 39).

Davis ve Mcpherson (1989) ise hikâye haritası yöntemini; “öğretim planının amaçları için, hikâyenin öğelerinin bir kısmının ya da bütünüünün arasındaki ilişkiyi grafik olarak sunmak” şeklinde tanımlamaktadır (Akt. Yılmaz, 2008: 216). Hikâye haritası, hikâyedeki olay, zaman, mekân ve karakterleri birbiriyle ilişkili olarak şemalaştırmadır. Hikâye haritası ile çocuk hangi bilginin önemli hangisinin önemsiz olduğunu kavramaktadır (Akyol, 2006: 142). Dinleme eğitiminde de olay örgüsü olan metinleri işlerken hikâye haritası hazırlayıp hikâyeden sonra bunu öğrencilere doldurtmak hikâyenin kalıcılığı açısından çok faydalı olabilir (Özcan, 2007: 104).

Hikâye haritası yöntemiyle hedeflenen amaç, öğrencilerin belli bir süre sonunda hikâye haritası formunu kullanmadan zihninde hikâye elemanlarıyla ilişkili bir hikâye yapısı oluşturmak ve metinleri anlamayı kolaylaştıran düşünce yapılarının edinilmesini sağlamaktır (Duman, 2006: 34). Güldenoğlu (2008: 55) öğretmenlere, öğrencilerin okudukları metinleri daha iyi analiz edebilmeleri ve sonucunda da metni daha iyi anlayıp organize biçimde özetleyebilmeleri için hikâye haritası yöntemini okuduğunu anlama becerisi öğretimi sırasında kullanmalarını önermektedir. Bu görüşten hareketle öğrencilerin dinledikleri metinleri de özetlerken hikâye haritası yöntemini kullanmaları daha iyi organize özet yapabilmelerini sağlayabileceği söylenebilir.

Idol (1987) hikâye haritası yöntemini dört evrede açıklamış ve bu dört evre sonunda kişinin istendik davranışı bağımsız olarak sergileyebilecek beceriyi kazandığını kaydetmiştir (Akt. Güldenoğlu, 2008: 54). Bu evreler:

- Model olma aşaması
- Rehberlik aşaması
- Test aşaması
- Süreklilik aşaması şeklindedir.

2.1.4.1. Model Olma Aşaması:

Öğretmen bu aşamada seçilmiş olan hikâyeyi yüksek sesle okur. Hikâye okunurken hikâye haritası öğretmen tarafından uygun bir şekilde doldurulur. Bu aşama öğrencinin öğretmenin verdiği doğru tepkileri görerek farkına varmasının sağlandığı ilk aşamadır.

2.1.4.2. Rehberlik Aşaması:

Bu aşamada yine seçilmiş olan hikâye, öğretmen tarafından yüksek sesle okunur. Daha sonra öğrenciler hikâye haritası formunu yardım almadan bağımsız olarak doldururlar. Bu işlem bittikten sonra öğretmen doğru cevapları açıklayarak öğrencilerin gerekli düzeltmeleri yapmalarını sağlar. Kısacası bu aşama, hikâye haritası doldurulurken öğretmenin gerektiğinde yardım ve yönlendirme yaptığı aşamadır.

2.1.4.3. Test Aşaması:

Öğrencilerin öğretmenden yardım ve yönlendirme almaksızın kendi kendilerini hikâye haritasını doldurdukları aşamadır. Bu aşamada doldurulan hikâye haritalarının sonuçları öğretmenle birlikte değerlendirilir.

2.1.4.4. Süreklilik Aşaması:

Bu aşama aynı zamanda yöntemin esas amacını oluşturmaktadır. Öğrencinin yol gösterme olmadan ya da kullanılan somut bir teknik olmadan beceriyi bağımsız olarak gerçekleştirebilmesini içeren aşamadır. Örneğin; hikâye haritası yöntemi okuduğunu anlama düzeyini artırmak için kullanıldıysa bu aşamada öğrenci hikâye haritası görselini kullanmadan anlama sorularını cevaplandırır. Hikâye haritası yöntemi özetleme becerisini geliştirmek amacıyla kullanıldıysa öğrenci bu aşamada hikâye haritası görselini kullanmadan iyi organize bir özet yazar. Buradaki genel amaç becerinin bağımsız olarak kazanılması ve becerinin genelleştirilmesinin sağlanmasıdır (Güldenoğlu, 2008: 54).

Birçok araştırmacı hikâye haritası yönteminin uygulanmasında değişik hikâye haritası örnekleri sunmuşlardır. Pearson (1982) tarafından hazırlanan hikâye haritası örneği sahne, problem, amaç, hareket ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır (Akt. Duman, 2006: 34). Akyol (1999) tarafından hazırlanan hikâye haritası örneği ise; sahne, ana ve yardımcı karakterler, problemin başlangıcı, problem, problem çözme teşebbüsleri, sonuç, ana fikir ve tepki bölümlerinden oluşmaktadır. Bu araştırmada Boulineau vd.'ne (2004) ait hikâye haritası örneği kullanılmıştır.

2.2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Hikâye haritası yöntemi ve özetleme ile ilgili yurt içi ve yurt dışı yapılan araştırmalar incelenerek bazı araştırmalar ve sonuçları aşağıda verilmiştir.

2.2.1. Hikâye Haritası Yöntemi İle İlgili Yurt İçi Yapılan Araştırmalar

Akça (2002), hikâye haritası yönteminin okuduğunu anlama becerisi üzerine etkisini ilköğretim 4. sınıf düzeyinde araştırmıştır. Araştırma sonucunda özet olarak ilköğretim 4. Sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama ve hikâyenin elemanlarını doğru olarak bulabilme beceri düzeyleri üzerinde, hikâye haritası yönteminin geleneksel yönetime göre daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bozkurt (2005), çalışmasında hikâye haritası yönteminin okuduğunu anlama düzeyine etkisini araştırmıştır. Araştırma sonucunda deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmuş; hikâye haritası yönteminin okuduğunu anlama düzeyine geleneksel yönetime göre daha etkili olduğu saptanmıştır.

Duman (2006), “Hikâye haritası yönteminin eğitilebilir zihinsel engelli öğrencilerin okuduğunu anlama becerileri üzerindeki etkisi” adlı çalışmasında hikâye haritası yönteminin, araştırmaya katılan eğitilebilir zihinsel engelli öğrencilerin okuduğunu anlama becerileri üzerinde olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Öztoprak (2006), “Öykü öğretiminde öykü haritası kullanımının okuduğunu anlama üzerine etkisi” adlı çalışmasının sonucunda, öykü haritası kullanımının olay ve durum öykülerinin öğretimi üzerine birbirine paralel bir etkisinin olduğu belirlenmiş ve öykü haritası kullanımının 9. sınıf öğrencilerinin genel olarak öykü öğelerini bulabilme ve okuduğunu anlama düzeyleri üzerine geleneksel yönetime oranla daha etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca öykü haritası kullanımının olay ve durum öyküsünde anlatılan olay ya da durumun; geçtiği yer, zaman, asıl kahraman, yardımcı kahraman, çatışmanın çözümü, serim bölümü ve çözüm bölümü öğelerinin bulunması üzerine, geleneksel yönetime göre önemli bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Yılmaz (2008), “Hikâye haritası yönteminin okuduğunu anlamaya etkisi” adlı çalışmasında okuduğunu anlama güçlüğü olan bir öğrencinin, okuduğunu anlama becerilerini geliştirmede haritası yönteminin etkisi incelemiştir. Hikâye haritası yöntemiyle 2.5 ay devam eden öğretimin sonucunda öğrencinin okuduğunu anlama becerilerinde gelişme olduğu görülmüştür.

Işıkdoğan (2009), “Hikâye haritası tekniğinin zihin engelli öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerini kazanmalarındaki etkililiği” adlı çalışmasında kaynaştırma sınıflarında öğrenim gören hafif derecede zihin engelli öğrencilere okuduğunu anlama becerisinin geliştirilmesinde hikâye haritası tekniği ile sunulan öğretimin etkililiğini saptamaya çalışmıştır. Araştırma sonucunda deney grubu öğrencilerinin okuduğunu anlama becerilerinde olumlu yönde anlamlı bir fark oluşurken, kontrol grubu öğrencilerinin ise okuduğunu anlama becerilerinde anlamlı bir fark oluşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çoban ve Tabak (2011), yaptıkları çalışmada 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan hikâye edici metinleri hikâye haritası yöntemine göre inceleyerek metin elementleri düzeylerini tespit etmişlerdir. Araştırmanın sonucunda 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarında hikâye elementlerine yer verme düzeylerinin farklı seviyelerde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gökçe ve Sis (2011), yaptıkları çalışmada, Gülten Dayıoğlu'nun yazmış olduğu 12 hikâye kitabında yer alan hikâyeleri, hikâye haritası yöntemine göre çözümlenmişler ve hikâye haritası yönteminin okuma, yazma, konuşma ve dinleme temel dil becerilerini olumlu yönde geliştirdiğini belirtmişlerdir.

Bozpolat (2012), “Türkçe dersinde birleştirilmiş işbirlikli okuma ve kompozisyon tekniği ile kullanılan hikâye haritası yönteminin öğrencilerde okuduğunu anlama becerisini geliştirmeye etkisi” adlı çalışmasında İlköğretim 5. sınıf Türkçe dersinde birleştirilmiş işbirlikli okuma ve kompozisyon tekniği (BİOK) ile kullanılan hikâye haritası yönteminin öğrencilerin okuduğunu anlama becerisini geliştirmedeki ve Türkçe dersine yönelik tutumları üzerindeki etkilerini belirlemek, uygulamaya ilişkin gözlemler yapmak, ders öğretmeni ile uygulamaya katılan öğrencilerin uygulama hakkındaki görüşlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, hem BİOK tekniğiyle kullanılan hikâye haritası yönteminin uygulandığı deney grubundaki öğrencilerin hem de geleneksel yöntemin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin başarı düzeyleri artmıştır. Ancak yapılan karşılaştırmalar sonucunda, deney grubundaki öğrencilerin kontrol grubundaki öğrencilere göre daha başarılı oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Özkara ve Şahin (2013), “Hikâye haritalarının hikâye edici metinlerde öğrencilerin ana fikri bulma becerileri üzerine etkisi” adlı çalışmalarında hikâye haritası yönteminin ana fikir bulma becerileri üzerinde etkililiği incelenmiştir. Araştırma sonucunda, 5. sınıf öğrencilerinden oluşan hikâye haritası yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel yöntemin uygulandığı kontrol grupları arasında; hikâye edici metinlerde ana fikir bulma becerileri bakımından deney grubu lehine istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur.

Araştırmada; hikâye edici metinlerde hikâyenin geçtiği yeri, hikâyenin zamanını hikâyedeki ana karakterleri ve hikâyedeki anlatıcının sonuca vermiş olduğu tepkiyi belirleyebilme becerileri bakımından da deney grubu lehine manidar bir fark bulunmuştur.

2.2.2. Hikâye Haritası Yöntemi İle İlgili Yurt Dışı Yapılan Araştırmalar

Idol (1987), “Hikâye haritası grubu: Hem yetenekli hem de yeteneksiz okuyucular için bir anlama stratejisi” adlı çalışmasında hikâye haritası yönteminin okuduğunu anlama üzerine etkisini tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmada bu yöntem kullanılarak IQ’su hem normal hem de düşük seviyedeki öğrenciler için okuduğunu anlama becerisinin geliştirilebileceği sonucuna ulaşmıştır.

Davis (1994), “İlkokullarda öğrencilerin okuduklarını anlamaları üzerine hikâye haritasının etkisi” adlı çalışmasının sonucunda okuduğunu anlama becerileri açısından deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmuştur.

Boulineau vd. (2004), “Hikâye haritası kullanarak öğrenme güçlüğü olan ilkokul öğrencilerinin hikâye-dil bilgisi metinlerini anlamalarını arttı” adlı çalışmalarını okuma güçlüğü çeken ilkokul üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin okuma anlama düzeylerini geliştirmek için yapmışlardır. Araştırmada hikâye haritası kullanımının okuduğunu anlama ve hikâye öğelerini tanımada olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Stringfield, Luscre ve Gast (2011), “Yüksek İşlevli Otizm Olan Öğrencilerin Hızlandırılmış Okuyucu Okuma Değerlendirme Test Puanlarına Öykü Haritasının Etkileri” adlı çalışmalarında yüksek işlevli otizm (HFA) olan üç ilkokul çağındaki çocuğa, öykü haritasını, dil eğitimi sırasında bir post-okuma aracı olarak kullanmaları öğretildi. Öğrenciler Hikâye Haritasını doğru bir şekilde tamamlamayı öğrenmiştir. Araştırma da, Öykü Haritasının, sınıflarında HFA olan öğrenci bulunan ilköğretim okulu öğretmenleri için yararlı bir grafik organizatörü olabileceği sonucuna ulaşmışlardır.

Hikâye haritası yönteminin etkileri üzerine yurt içi ve yurt dışı olmak üzere bir çok bilimsel araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalarda hikâye haritası yönteminin okuduğunu anlama üzerine etkisi; okuma, yazma, konuşma ve dinleme temel dil becerileri üzerine etkisi; ana fikri bulma becerileri üzerine etkisi; hikâye-dil bilgisi üzerine etkisi; öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin okuduklarını anlamaları üzerine etkisi; dil eğitimi üzerine etkisi gibi bir çok konu çalışılmış ve literature katkıda bulunulmuştur.

2.2.3. Özetleme İle İlgili Yurt İçi Yapılan Araştırmalar

Çıkrıkçı (2008), “İlköğretim öğrencilerinde özetleme becerisinin gelişimi” adlı çalışmasında ilköğretim 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin, anlama-özetleme ve anlatma-özetleme ilişkisi açısından özetleme eyleminin temel alt eylemleri olan “metnin önemli birimlerini seçme sürecini” ve bununla birlikte “seçilen birimlerin özet metne dönüştürülmesinde kullanılan stratejileri” sorgulamayı amaçlamıştır. Çalışmada, bu iki alt eylem, öğrencilerin özet metinlerinde bilişsel gelişime bağlı olarak nasıl bir görünüm sunduğu bağlamında sorgulanmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak, 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin özetleme edimlerinde söz konusu iki alt eylemin görünümüne yönelik belirgin ayrımların bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Deneme (2009), “İngilizce öğretmen adaylarının özetleme stratejilerini kullanım tercihleri” adlı çalışmasında öğrencilerin özetleme etkinliklerini yetersiz şekilde kullandıkları sonucuna varılmıştır. Öğrenci cevaplarından öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun “Özet yazarken özgün metindeki detayları da özetleme”, “Özgün metindeki bütün örneklerle değinme”, “Özet metne özet yazarının konuyla ilgili fikirlerini de katması”, “Özgün metni okumaya başlar başlamaz özet metni yazmaya başlama” gibi bir takım tercih edilmeyen stratejileri kullandıkları anlaşılmaktadır.

Okur (2011), “Türkçe ve sınıf öğretmeni adaylarının Türkçe dersi öğretim araçlarındaki okuma metinlerini özetleme becerileri” adlı çalışmasında Türkçe öğretmeni adaylarının sınıf öğretmeni adaylarına göre bilgilendirici ve öyküleyici metinleri özetlemede daha başarılı oldukları, genel olarak Türkçe ve sınıf öğretmeni adaylarının bilgilendirici metinleri, öyküleyici metinlere göre özetlemede daha başarılı oldukları sonucuna ulaşmıştır. Bilgilendirici metinleri özetleme beceri puanlarının “Orta” olduğu, öyküleyici metinleri özetleme beceri puanlarının “Zayıf” olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca çalışmasında, bayan öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre daha başarılı oldukları sonucunda edilmiştir.

Erdem (2012), “Türk dili ve edebiyatı öğretmen adaylarının özetleme stratejilerini kullanım tercihleri ve metin dil bilimsel bir özetleme çalışması” isimli araştırmasında öğretmen adaylarının özellikle kaynak metinde yer alan imge ve düşüncelerin özet metinde yer bulmasını sağlayacak bağlantı ve atıf stratejileri ile eş zamanlı özetleme gibi stratejileri yeterli düzeyde kullanmadığı tespit etmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda edebiyat öğretmeni adaylarına özetleme eğitimi verilmesi ve bu eğitimin metin dil bilim verileri doğrultusunda gerçekleştirilmesi gerektiğini önermiştir.

Eyüp, Stepler ve Uzuner (2012) “Türkçe öğretmeni adaylarının özetleme stratejilerini kullanmadaki eğilimleri” adlı çalışmalarında özetleme stratejilerini kullanma bakımından Türkçe öğretmeni adaylarının yeterli olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Türkçe öğretmeni adaylarının özet yazarken en çok kullandıkları stratejiler “önemli bilgiyi seçme”, “özetlemeye başlamadan önce metnin tamamını okuma” ve “özet metindeki cümleler fikir bütünlüğü sağlama” olurken; öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun da “özet yazarken gereksiz detayları da özet metne yazma”, “özgün metindeki bütün örnekleri özet metne yazma”, “özet metne konuyla ilgili kendi fikirlerini de katması”, “özgün metni okumaya başlar başlamaz özet metni yazmaya başlama” gibi bir takım tercih edilmeyen stratejilerde kararsız kaldıkları tespit edilmiştir.

Karatay ve Okur (2012), “Öğretmen adaylarının öyküleyici ve bilgilendirici metinleri özetleme becerileri” adlı çalışmalarında Türkçe öğretmeni adaylarının her iki türdeki metinleri özetleme becerilerinin orta; sınıf öğretmeni adaylarının ise zayıf düzeyde olduğu belirlenmiştir. Çalışmada öğretmen adaylarının genel olarak metin özetleme becerilerinin yeterli olmadığı, bununla beraber öğretmen adaylarının okuma alışkanlığı, süreli yayın takip etme, öğretmenlik mesleğini tercih etme sırası, lisans eğitiminden doyum ile metin özetleme becerileri arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu, fakat cinsiyet değişkeni yönünden anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Şahin (2012), “İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin hikâye edici metinlerde özetleme ve ana fikir bulma becerileri üzerinde hikâye haritalarının etkisi” adlı çalışmasını yarı deneysel olarak yürütmüş ve ön test ve son test puanlarına göre çalışmasını sonuçlandırmıştır. Araştırma sonucunda hikâye haritası yöntemiyle eğitim gören deney gruplarının ana fikri bulma becerileri, özetleme becerileri, hikâyenin geçtiği yeri ve zamanı bulabilme becerileri, ana fikri bulabilme becerileri, sonuca tepki verebilme becerileri arasında deney grubu lehine anlamlı fark bulmuştur. Hikâye haritası yönteminin özetleme becerileri üzerine olumlu etkisi olduğunu tespit etmiştir.

Bulut (2013), “İlköğretim 5. Sınıf öğrencileri ve öğretmenlerinin özetleme stratejilerinin değerlendirilmesi: Türkçe dersi örneği” adlı çalışmasında hem öğrenciler hem de öğretmenler üzerinde bazı sonuçlara ulaşmıştır. Buna göre; öğrenciler hikâye edici türdeki metinleri özetlemede bilgilendirici metinlere göre daha başarılı olmuşlar ve bu metinlerin özetini yazarken özetleme stratejilerini bilgilendirici metinlerle karşılaştırıldığında daha çok kullanmışlardır. Öğretmenlerin ise farklı türdeki metinlerle ilgili yazdıkları özetlerde özetleme kriterlerini karşılama açısından metin türüne göre değişiklik bulunmamıştır.

Bulut ve Akyol (2014), “İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin ve öğretmenlerinin özetleme stratejileri” adlı araştırmalarında hem öğrenciler hem de öğretmenlerin hikâye edici metinlerle ilgili yaptıkları özetlerde bilgi verici metinlere göre daha başarılı oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Öğretmenler her iki metin türünde yaptıkları özetlerde öğrencilerine göre daha başarılı olmuşlardır. Her iki türde yazılan özetlerde hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin en çok kullandıkları strateji gereksiz bilgileri çıkarma, hiç kullanmadıkları strateji ise keşfetme olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özçakmak (2015), “Türkçe öğretmeni adaylarının not alarak dinlemede özetleme stratejilerini kullanma becerileri” adlı çalışmasında öğrencilerin özetleme stratejilerini kullanma açısından bir takım sorunlar yaşadıkları tespit etmiştir. Buna göre, en çok “başlık yazmama”, “orijinalinden farklı başlık kullanma”, “özeti birden çok bakış açısıyla yazma”, “birinci tekil şahıs bakış açısı ile özetleme”, “birden çok anlatım kipi kullanma” ve “tamamen yanlış anlatım kipi ile yazma” sorunlarını yaşamışlardır. Genel olarak değerlendirildiğinde çalışmada, öğretmen adaylarının bilgilendirici, öyküleyici ve tartışmacı metin türlerinde, dinlediğini özetleme konusunda yeteri kadar başarılı olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Sulak ve Arslan (2017), “İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin özetleme stratejisini kullanma düzeyinin incelenmesi” adlı çalışmalarında öğrencilerin öyküleyici metinleri özetlemede bilgilendirici metinlere göre daha başarılı oldukları fakat bu başarı düzeyinin düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca öğrencilerin en çok yaptıkları hataların kısaltma ve anlatım kipini doğru kullanamama olduğu ortaya çıkmıştır.

2.2.4. Özetleme İle İlgili Yurt Dışı Yapılan Araştırmalar

Day (1986), “Öğrencilerin Kabiliyet Düzeyi ve Stratejinin Zorluğuna Göre Özetleme Becerilerinin Öğretilmesi” adlı çalışmasında dört öğretim metodunu araştırmıştır. Bu dört yöntem, (a) öz-yönetim, b) özetleme için spesifik kurallar (yani stratejiler), (c) kendi kendini yönetme ve spesifik kurallar ve (d) öz yönetime özel kurallarla entegre biçimdir. Çalışma sonucunda sadece öz yönetim metoduyla yapılan öğretimin diğer öğretim metodlarına göre anlamlı derecede farklılık oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Friend (2001), “Strateji Öğretiminin Üniversite Öğrencilerinin Özet Yazılarına Etkileri” isimli çalışmasını 147 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirmiştir. Çalışmasında öğrenciler 3 gruba ayrılmıştır. İki gruba T. A. van Dijk ve W. Kintsch'in (1983) metin

işleme teorisine dayanan özetleme stratejileri öğretilmiştir. Diğer grup ise kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Deney grubundan birine argüman tekrarı, diğerine genelleme özetleme stratejisi öğretilmiştir. Araştırma da argüman tekrarı ve genelleme stratejisi eğitimi verilen deney grubu öğrencilerinin lehine olumlu yönde sonuca ulaşılmıştır.

Westby, Culatta, Lawrence ve Hall-Kenyon (2010), “Açıklayıcı Metnin Özetlenmesi” adlı çalışmalarında açıklayıcı metinleri özetleme ile ilgili çalışmaların gözden geçirilmesi ve kullanılan stratejilerin belirlenip tanımlanması amaçlanmıştır. Araştırmada deney ve kontrol grubu kullanılmıştır. Araştırma 4. ve 5. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Araştırma sonucunda deney grubu öğrencilerinin kontrol grubu öğrencilerine göre daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Bu araştırma, açıklayıcı metin yapılarının öğretiminin, özetleme becerilerinin gelişiminde olumlu sonuçlar çıkardığını göstermiştir.

Furtado ve Johnson (2010), “İkiz Metinleri Kullanarak Özetleme Becerilerini Geliştirme: Anlatı Ve Anlatım Metin Yapılarında Öğretim” adlı çalışmalarında ilkökul birinci sınıf seviyesindeki öğrencilerin özetleme becerilerini arttırmak amaçlanmıştır. Bu çalışma iyi derecede okuyabilen 4 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Öğrencilere öyküleyici ve açıklayıcı metin yapılarını tanımlamaya ve anlamaya yardımcı olmak için genel bir tema üzerine odaklanmış ikiz metin verilmiştir. Üç haftalık uygulamadan sonra akılda tutma oranları öyküleyici metinler için %94,2, açıklayıcı metinler için %96,2 olarak bulunmuştur. Çalışma sonucunda ikiz metin özetleme tekniğinin öğrencilerin öğrendiği bilgilerin kalıcı olmasında olumlu katkı yaptığı sonucuna ulaşılmıştır.

Khoshsima ve Nia (2014), “Ara dönem İranlı Öğrencilerin özetleme stratejileri kullanma ve yazma becerileri” adlı çalışma Chabahar Maritime Üniversitesinde öğrenim gören orta seviyede İngilizce bilen ve İngilizceyi yabancı dil olarak öğrenen 50 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Deney grubu öğrencilerine hem yazma hem de özetleme stratejileri öğretilirken, kontrol grubu öğrencilerine sadece geleneksel yazma eğitimi yapılmıştır. Çalışma sonucunda deney grubu lehine anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar çalışmada, İranlı öğrencilere özetleme stratejileri öğretiminin yazma becerilerini geliştirmede etkili olarak kullanılabileceği şeklinde yorumlanmıştır.

Özetleme ile ilgili yurt içi ve yurt dışı olmak üzere birçok bilimsel araştırmanın yapıldığı görülmektedir. Genel olarak bakıldığında zaman bu çalışmaların hem ilköğretim düzeyinde, hem ortaöğretim düzeyinde, hem lisans eğitimi düzeyinde yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalarda özetleme becerilerinin gelişimi; metinleri özetleme becerileri; özetleme stratejilerini kullanma eğilimleri; özetleme becerisinin eğitimi gibi

konular çalışılmış ve eğitimin geleceği açısından manidar sonuçlar ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin özetleme becerilerinin geliştirilmesi gereken düzeyde olduğu ve özetlemenin temel öğrenme becerileri üzerinde olumlu katkısının olduğu çıkan sonuçlar arasındadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

İlkokul 3. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini özetleme becerileri üzerine hikâye haritası yönteminin etkisini inceleyen bu çalışmada gerçek deneme modellerinden “Öntest-sontest kontrol gruplu yarı deneysel model” kullanılmıştır. Bu model, deneysel işlemin bağımlı değişken üzerindeki etkisinin test edilmesiyle ilgili olarak araştırmacıya yüksek bir istatistiksel güç sağlayan, elde edilen bulguların neden-sonuç bağlamında yorumlanmasına olanak tanıyan ve davranış bilimlerinde sıklıkla kullanılan güçlü bir desendir (Büyüköztürk, 2011b: 24). Bu tür çalışmalar herhangi bir olay, olgu, obje, subje (kişi) ve etkeni inceleyerek değişkenler arasındaki neden sonuç ilişkilerini tespit etmek ve sonuçlarını karşılaştırarak ölçmek için yürütülen araştırmalardır (Ekiz, 2009: 109).

Çalışmada deneysel yöntemlerden “Ön Test-Son Test Kontrol Gruplu Model” temel alınmıştır. Türkçe dersi akademik başarıları birbirine denk olan iki şubeden biri deney grubu, diğeri ise kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Her iki gruptan deney öncesi ve deney sonrası ölçümler elde edilmiştir.

Tablo 3.1: Yöntem süreci

Gruplar	Ön test	İşlemler	Son test
Deney grubu	Özetleme ölçeği	Hikâye haritası yöntemiyle özetleme yapma	Özetleme ölçeği
Kontrol grubu	Özetleme ölçeği	Mevcut Öğretim Programına göre özetleme yapma	Özetleme ölçeği

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, araştırmanın amacı doğrultusunda kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile oluşturulmuştur. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi, zaman ve maliyet açısından sıkıntılı olan durumlarda araştırmaya hız ve pratiklik kazandırması

açısından elverişli, araştırmacıya yakın olan ve kolay ulaşılabilen kişi veya kişilerin seçildiği örnekleme yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 141).

Araştırma 2016-2017 eğitim öğretim yılında Bartın ili Merkez ilçesinde bulunan kırsal kesimden (köylerden) gelen öğrencilerin oluşturduğu Akçalı İlkokulu'nda gerçekleştirilmiştir. Araştırmacının görev yaptığı okul olması, maliyet ve zaman etkenlerinden dolayı bu okul uygulama okulu olarak seçilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik Uygulama Yönergesi doğrultusunda resmi izinlerin alınmasıyla birlikte 23'ü deney, 23'ü kontrol grubu öğrencisi olmak üzere toplam 46 öğrenci araştırma kapsamında değerlendirilmiştir.

Yarı deneysel çalışmalar grupların yansız seçimini kapsar fakat katılımcıların işlem gruplarına yansız bir şekilde atanmasını içermez (Bulut, 2013: 63). Doğal olarak araştırmacı zorunlu olarak var olan gruplardan yansız bir şekilde gruplardan birini deney grubu, diğerini ise kontrol grubu olarak atamak zorundadır (Creswell, 2003, 2005; Clark ve Creswell, 2008; akt. Yıldırım, 2010: 107). Araştırmanın amacı doğrultusunda yansız olarak 3/B sınıfı deney, 3/A sınıfı kontrol grubu olarak seçilmiştir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada kullanılacak olan dinleme metnlerinin geçerliliklerini sağlamak için iki aşamalı bir yol izlenmiştir. Birinci aşamada araştırmacı tarafından taramalar yapılarak amaca uygun olduğu saptanan Türkçe ders kitaplarından seçilen dinleme metinleri bir havuzda toplanmıştır. İkinci aşamada havuzda toplanan dinleme metinlerinden 10 tanesi araştırmacı tarafından uygulamada kullanılmak üzere seçilmiştir. Dinleme metinlerinden ikisi, ön test ve son test için, sekizi ise uygulama aşamasında kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak *Özetleme puanlama ölçeği* (Özçakmak, 2015) kullanılmıştır. Ölçme araçlarındaki puanlama aralıkları Tablo 3.2'de gösterilmiştir:

Tablo 3.2: Özetleme Puanlama Ölçeği

	Puan	Etki Yüzdesi
Başlık Yazma	10	%10
Bakış Açısını Doğru Kullanma	10	%10
Anlatım Kipini Doğru Kullanma	10	%10
Önemli Bilgiyi Seçme	30	%30
Önemsiz Bilgiyi Silme	10	%10
Metin Dışı Bilgiye Yer Vermeme	10	%10
Tutarlı Yazma	10	%10
Kısaltma	10	%10
TOPLAM	100	%100

Tablo 3.2’ de görüldüğü üzere ölçek 100 tam puan üzerinden değerlendirilmektedir. Ayrıntılı puanlama kriterleri ise aşağıdaki gibidir.

1.Başlık Yazma

Başlık metnin adıdır ve metin hakkında okumaya başlanmadan önce bilgi vermek amacıyla konulur. Başlık, bir nevi ana düşüncenin özeti durumundadır (Gariboğlu, 1974; akt. Akbayır, 2006: 170). Yazı başlığı kısa veya uzun olabilir fakat uygun bir başlıkta bulunması gereken en önemli şey, kısa, öz ve anlamlı olmasıdır (Bağcı, 2011: 123).

Özetleme daha önce yazılmış bir metni aktarma eylemidir. Özette, en baştan yazılan bir metin değil, daha önce birisi tarafından oluşturulan bir metin olduğu için bu sebeple başlıkta olması gereken özellikler değil, mevcut başlıkların özette nasıl ifade edilmesi gerektiği daha önemli hâle gelmektedir (Özçakmak, 2015: 66). Orijinal metinde yer alan başlığın değiştirilmeden ve yanına başka kelimeler eklenmeden olduğu gibi yazılması gerekmektedir.

Puanlama Kriteri

0: Başlık hiç yok.

5: Başlık var ancak problemlidir; değiştirilmiş veya yanlış yazılmış.

10: Başlık var, sorunsuz, orijinal metne bağlı kalmıştır.

2.Bakış Açısını Doğru Kullanma

Metinler farklı bakış açılarıyla yazılmış olabilir. Ancak orijinal metindeki bakış açısını olduğu gibi özete kopyalayarak aktarmak doğru değildir. Özet yazılırken farklı

farklı bakış açıları kullanmak yerine tek bir kişinin bakış açısıyla özet yazmak daha doğrudur (Özçakmak, 2015: 67). Bu bakış açısı metne hâkim olan bakış açısı olmalıdır.

Puanlama Kriteri

0: Tamamen yanlış bakış açısı kullanılmış.

5: Birden çok bakış açısıyla yazılmış.

10: Doğru bakış açısı ile yazılmış.

3. Anlatım Kipini Doğru Kullanma

Özetleme yapılırken kullanılacak anlatım kipiyle ilgili bir zorunluluk bulunmamasına rağmen özetlerin geniş zaman kipleri kullanılarak yazılması konusunda fikir birliği olduğu görülmektedir (Gökşen, 1969; Gariboğlu, 1974; Yörük, 1987; Özdemir, 1992; MEB, 2005; Güneş, 2007; Güneş, 2013). Metinlerin bir çok zaman kipinde yazıldığı düşünülürse geniş zaman kipinin özeti yazacak kişiye kolaylık sağlayacağı görülmektedir.

Puanlama Kriteri

0: Tamamen yanlış anlatım kipi ile oluşturulmuş.

5: Birden çok anlatım kipiyle yazılmış.

10: Doğru anlatım kipi ile özetlenmiş.

4. Önemli Bilgiyi Seçme

Özetleme bir metnin kısaltılmasıdır. Bu sebeple yazılacak özetlemelerde hikâyenin önemli unsurlarının yer alması gerekmektedir. Yer, zaman, kahramanlar, olaylar ve sonuç bir hikâye özetinde mutlaka yer almalıdır. Ayrıca olayların oluş sırasına göre özetle yer verilmesi ve hikâye akışının bozulmaması gerekmektedir. Özeti okuyan farklı bir kişinin özetten orijinal metinde ne anlatılmak istendiğini rahatlıkla anlayabilmesi gerekmektedir.

Puanlama Kriteri

Değerlendirme, ölçüt özetle yer alan önemli bilgi sayısı göz önüne alınarak yapılmıştır. Bu amaçla, öğretmen adayının özeti ile ölçüt özet, önemli bilgi sayısı bakımından karşılaştırılmış, öğretmen adayının özeti, ölçüt özetle benzerliği nispetinde puanlanmıştır. Puanlama 30 puan üzerinden yapılmıştır.

5. Önemsiz Bilgiyi Silme

Özet yazılırken orijinal metindeki önemli ve önemsiz bilgiler ayırt edilerek, asıl metni anlamını bozmadan uygun içerik ve biçimle ifade edilmesine dikkat edilmesi gerekir (Dilidüzgün ve Genç, 2014: 89). Özet yazarken önemli bilgiyi seçmek kadar önemsiz

bilgiyi silmekte önemlidir. Önemsiz bilgilerin özet metinde yer alması özetlemenin kısaltma amacına uygun düşmemektedir.

Puanlama Kriteri

0: 10'dan fazla önemsiz bilgi var.

2: 9 ile 10 önemsiz bilgi var.

4: 7 ile 8 önemsiz bilgi var.

6: 5 ile 6 önemsiz bilgi var.

8: 3 ile 4 önemsiz bilgi var.

10: 0 ile 2 arasında önemsiz bilgi var.

6. Metin Dışı Bilgiye Yer Vermeme

Orijinal metinde bulunmayan hiçbir bilgi özet metinde de yer almamalıdır. Metin dışı bilgilerin özette yer alması dinlemenin dikkatli olmadığı ve özete kendi yorumlarının katıldığı göstergesidir. Bu sebeple öğrencilerin dinleme esnasında dikkatlerini dağıtacak ses ve materyallerin ortamda olmaması gerekmektedir.

Puanlama Kriteri

0: 5'ten fazla metin dışı bilgi var.

2: 5 metin dışı bilgi var.

4: 4 metin dışı bilgi var.

6: 3 metin dışı bilgi var.

8: 2 metin dışı bilgi var.

10: 1 metin dışı bilgi var veya metin dışı bilgi yok.

7. Tutarlı Yazma

Orjinal metinden hareketle yazılan bir metnin özet kabul edilebilmesi için, aynı zamanda tutarlılığa da sahip olması gerekmektedir (Özçakmak, 2015: 70). Tutarlılık anlam bütünlüğü ya da anlam uyumu olarak ifade edilebilir. Eğer bu anlam uyumu olmazsa anlamlı bir bütün oluşmaz; özet metin, birbirleriyle bağdaşmayan bağımsız düşünceler yığını hâline gelir (Can, 2012: 58). Özette tutarlı olma, metinde önemli görülen bilgilerinin yan yana getirilmesi ve belli bir hacme sıkıştırılmasının yanında, bu bilgilerin belli kurallar çerçevesinde düzenlenmesidir (Özçakmak, 2015: 71).

Puanlama Kriteri

0: Konu bütünlüğü yok, bilgiler tamamen çelişkili, cümle ve paragraflar uyumsuz.

2: Konu bütünlüğü neredeyse yok, bilgiler genellikle çelişkili, cümle ve paragraflar

neredeysse uyumsuz.

4: Konu bütünlüğü kısmen var, bilgiler çoğunlukla çelişkili, cümle ve paragraflar arasında kısmen uyum var.

6: Konu bütünlüğü çoğunlukla var, bilgiler kısmen çelişkili, cümle ve paragraflar çoğunlukla uyumlu.

8: Konu bütünlüğü büyük oranda var, az sayıda çelişkili bilgi var, cümle ve paragraflar büyük çoğunlukla uyumlu.

10: Konu bütünlüğü tam, bilgiler tamamen tutarlı, cümle ve paragraflar büsbütün uyumlu.

8. Kısaltma

Özetleme, orijinal metinden daha kısa olan, metnin önemli bilgilerini içeren bir aktarma durumudur (Newfields, 2001; akt. Özçakmak, 2015: 72). Fakat özet yazarken kısaltma yapmak metnin başından, ortasından, sonundan birer cümle almak değildir. Yada metnin bütünlüğü düşülmeden kısaltmakta değildir. Özet yazarken kısaltma yapmak, metnin anlam uyumunu bozmadan yazılabilecek kısa ve öz halidir.

Puanlama Kriteri

0: Özetlerin uzunluğunun orijinal metnin %10'undan az, %30'undan daha fazla olması durumunda.

5: Özetlerin uzunluğunun orijinal metnin %10-14'ü veya %26-30'u olması durumunda.

10: Özetlerin uzunluğunun orijinal metnin %15-25'i olması durumunda.

3.4.Araştırmanın Uygulama Aşamasında Kullanılan Araçlar

Araştırmanın uygulama aşamasında belirlenen 10 dinleme metni (Ek 1), hikâye haritası yöntemi formu (Ek 5) ve öğrencilerin özet yazmaları için boş kâğıtlar kullanılmıştır.

3.4.1. Uygulama Metinleri

Araştırmada, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu incelemesinden geçmiş ve öğrencilerin daha önce derslerinde işlenmeyen hikâye edici metinler kullanılmıştır. 1 ön test, 8 uygulama ve 1 son test olmak üzere 10 metin kullanılmıştır. Bu

metinler sırasıyla Şu Őekildedir:

- 1) Yol Ayrımı (Erhan, 2016)
- 2) Kelaynak Kuş (Demir vd., 2014)
- 3) Kar Tanesi (Erhan, 2013)
- 4) Çevreci Ayı (Demir vd. ,2015)
- 5) Komşu Kunduzlar (Demir vd. ,2015)
- 6) Keloğlan ve Sihirli Tas (Demir vd., 2014)
- 7) Kűcűk Bulutun BaŐından Geçenler (Demir vd. ,2015)
- 8) Aydede ve Kűcűk Yıldız (Demir vd. ,2015)
- 9) Oyuncakçı Dede (Erhan, 2016)
- 10) Cam Bűlbűl (Demir vd., 2014)

3.4.2. Hikűye Haritası Yűntemi Formu

Hikűye haritası, hikűye elemanlarının bir kısmının veya tamamının ve bu elemanlar arasındaki iliŐkinin Őema biçiminde sunumudur (Davis ve Mc pherson, 1989; akt. IŐıkdoĐan, 2009: 40). AraŐtırma ilkokul űcűncű sınıf űĐrencileriyle gerçekteŐtirildiĐi için hikűye haritası yűntemi formundaki, hikűye elemanlarının űĐrenciler tarafından hatırlanması kolay olması ve akılda kalabilmesi için IŐıkdoĐan (2009: 100) tarafından oluŐturulan her bir hikűye bileŐenini ifade eden resimler kullanılmıŐtır. AraŐtırmada Boulineau, Fore III ve Burke'ye (2004) tarafından oluŐturulan hikűye haritası yűntemi formu kullanılmıŐtır.

Bu formu oluŐturan hikűye elementleri Őunlardır:

- Hikűyenin adı,
- Yer, zaman,
- Hikűyenin kahramanı,
- Problem,
- Çűzűm,
- Sonuç,
- Tepki,
- Hikűyenin kazanımları.

3.5.Verilerin Toplanması

Araştırmanın verilerinin toplanması sırasıyla ön test puanlarının elde edilmesi, araştırmanın uygulanması, son test puanlarının elde edilmesi, ön test ve son test özetlerinin incelenmesi aşamalarından oluşmuştur. Bu aşamalar:

3.5.1. Ön Test Puanlarının Elde Edilmesi

Deney ve Kontrol grubu öğrencilerine “Yol Ayrımı” adlı metin öğretmen tarafından yüksek sesle okunarak dinlemeleri sağlanmıştır. Daha sonra öğrencilerden dinledikleri bu metni dağıtılan kâğıtlara özetini yazmaları istenmiştir.

Toplanan özetler *Özetleme puanlama ölçeği* (Özçakmak, 2015) ile incelenerek puanlamaları SPSS 22 programına aktarılmıştır.

Yol Sırmı

Bir varmış bir yokmuş eskiden iki yasarmış
Birisin adı Kadife diyerinin Ellatun'unmuş?
Ellatun bencil ise tembeldir. Kadife ise çalışkan ve
dürlüştürmüş. İkisi yola koyulmuşlar. bir gitmişler uz gitmişler
Yol ayırmaya gelmişler.
Yolun kenarında bir sigar varmış. İğnenin gölgesinde
bir kaplurbaya uyuyarmış. Ellatun kaplurbaya korkutmak
istemmiş. Sesinin çıktığı kadar ai ai ai diye bağırır.
Kadife Ellatun'u susturmuş. Kaplurbaya eğilerek
Öür dileriz amacımız sizi korkutmak değildir.
hava tarafı gideceğimizi bilemedik

Şekil 3.1: Ön test uygulama örneği (deney grubu)

Kol Ayımı

İflatun ile Kadifeyle yola çıkmış.

Kolda bir ağaç görmüşler. ağacın altında kaplanbağa görmüşler. İflatun kaplanbağaya ai ai diye bağırmağa başlamış. Kadife kaplanbağaya doğru eğilmiş öür dilemiş.

Kadifeye doğru gelen aslan koalamaya başladı sonra Kadife bir buyuya düştü.

Kadife bir ağacın dalına tutundu sonra yukarı baktı aslan orda nöbet tutuyordu aşağıya baktığında ağacın açmış bir ejderha gördü.

Şekil 3.2: Ön test uygulama örneği (kontrol grubu)

3.5.2. Araştırmanın Uygulanması

Araştırma 6 hafta sürmüştür. İlk 1 hafta ön test, 4 hafta uygulama, son 1 hafta son test yapılmıştır. Uygulama haftalarında, haftada 2 uygulama yapılmıştır. Her uygulama 2 ders saati sürmüştür. Öğrencilere toplam 16 ders saati eğitim verilmiştir.

Kontrol grubu öğrencilerine her oturum için belirlenen metinler öğretmen tarafından yüksek sesle okunmuş ve daha sonra dağıtılan boş kâğıtlara dinledikleri metnin özetini bağımsız olarak yardım almadan yazmaları istenmiştir. Deney grubuna uygulama aşamasında kullanılan metinler (Kelaynak Kuş, Kar Tanesi, Çevreci Ayı, Komşu Kunduzlar, Keloğlan ve Sihirli Tas, Küçük Bulutun Başından Geçenler, Aydede ve Küçük Yıldız, Oyuncakçı Dede) aynı sırayla ve aynı haftalarda kontrol grubu öğrencileri için de kullanılmıştır. Kontrol grubu öğrencilerine özetleme çalışması yaptırılırken hiçbir yöntem teknik kullanılmamıştır.

Deney grubundaki öğrencilerin uygulama oturumları ise *Hikâye Haritası Yönteminin* aşamalarına uygun olarak planlanmıştır. Bu uygulama oturumları dört aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar şunlardır:

- a. Model Olma aşaması
- b. Rehberlik Aşaması
- c. Test Aşaması
- d. Süreklilik Aşaması (Idol, 1987; akt. Güldenoğlu, 2008: 54)

Deney grubu uygulamasındaki her bir aşamada iki dinleme metni kullanılmıştır.

3.5.2.1. Model Olma Aşaması:

Hikâye haritası yönteminin ilk aşaması olan “model olma aşaması” 2 oturumda uygulanmıştır. Bu oturumlarda sırasıyla “Kelaynak Kuş” ve “Kar Tanesi” metinleri öğrencilere sesli okunarak dinlemeleri sağlanmıştır. Öğretmen tarafından hikâye okunurken tahtaya çizilen hikâye haritası formu yine öğretmen tarafından doldurulmuştur. Bu aşama öğrencinin öğretmenin verdiği doğru tepkileri görmesinin sağlandığı ilk aşamadır. Öğretmen öğrencilere dinledikleri metinde hikâye haritası doldurulurken nelere dikkat etmeleri gerektiği konusunda model oluşturur. Kısacası öğretmen metni okurken gerekli yerlerde durarak hikâye haritası formunu da doldurmuştur.

Birinci ders saatinde doldurulan hikâye haritası formu ikinci derste yapılacak özetlemenin de şeklini oluşturmuştur. Öğretmen doldurulan hikâye haritası formundan

hikâyenin özetini tahtaya yazmıştır. Özet yazılırken hikâye haritası formundaki sıralamayı gözeterek öğrencilere özet yazmada da model olunmuştur.

2. oturumda aynı şekilde uygulanmıştır. Öğrencilerin model olma aşamasında, bu yöntemle özet yazmanın kolaylığını farkına varmaları da sağlanmıştır.

HİKÂYE HARİTASI

HİKÂYENİN ADI: *Kel Aynak Kuşu*

ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI:

TARİH:

Yer / Zaman:

Orman, Eski zamanlar

Ana Karakter (Hikayenin Kahramanı):

Tembel kuş, kuşlar, hayvanlar

Problem

OLAYLAR
Çözüm

Sonuç

Tembel kuşun diğer hayvanların yiyeceklerini çalması

Tepki:

Bal kabogü için sakız koyup yiyecekleri çalan kuşun yakalanması

Basına yapışan sakız tıynetini yolar. Başı kel oluyor. Adına kel aynak koyuyor. Ormandan ayrılıp Biracik'e gidince Orada adını diğer hayvanlar Kel aynak koyuyor. Artık kendi yamağını kendü buluyor.

Hikayenin Kazandırdığı :

Başkalarına ait eşyaları çalmak kötü bir davranıştır.

Şekil 3.3: Model olma aşaması hikâye haritası uygulama örneği

Kelaysrak Kuşu

Esbi zamanlar bir orman varmış. Bu ormanda tembel bir kuz varmış. Bu kuz herbesin yiyeceklerini çalardı. Diğer kuşlar tembel kuzun bir ders alınmalı diye demişler. Ağaçların altına bir plan gelmiş. Ağaçların öne bir balkabağı bulmuş ve onu bara getirmiş. Barde balkabağı için çalıyorlar demiş. Yarra balkabağı için de saklar ve yiyecekler kayar demiş. Yarra tembel kuz balkabağı için kafasını kaymış. Ve barına saklar yaptığında kel olmuş. Yarra ormandan gitmiş. Ve Yarra'nın Yarra'nın Bilecik il çesine gidince oradaki hayvanlar onu seviyor. Adını Kelaysrak koyuyorlar.

Şekil 3.4: Model olma aşaması özet yazma uygulama örneği

3.5.2.2.Rehberlik Aşaması:

Hikâye haritası yönteminin ikinci aşaması olan “rehberlik aşaması” iki oturumda uygulanmıştır. Her bir oturumda sırasıyla “Çevreci Ayı” ve “Komşu Kunduzlar” metinleri kullanılmıştır. Öğretmen tarafından metin okunmadan önce öğrencilere boş bir kâğıt ile hikâye haritası formunun yer aldığı kâğıtlar dağıtılmıştır. Seçilmiş olan hikâye metni öğretmen tarafından yüksek sesle okunurken öğrenciler hikâye haritası formunu bağımsız olarak doldurmuşlardır. Bu işlem bittikten sonra öğretmen, uygun cevapları açıklayarak öğrencilerin hikâye haritası formu üzerinde gerekli düzeltmeleri yapmalarını sağlamıştır. Kısacası bu aşama hikâye haritası doldurulurken öğretmenin gerektiğinde yardım ve yönlendirme yaptığı aşamadır.

Birinci derste oluşturulan hikâye haritası formundan hareketle öğretmen ve öğrenciler hep birlikte dinledikleri hikâye metninin ortak bir özetini yazmıştır. Öğretmen özeti tahtaya öğrencilerde kâğıtlara yazmışlardır.

Aşama ikinci uygulamada da bu sırayla uygulanmıştır.

HİKÂYE HARİTASI

HİKÂYENİN ADI: *Çevreci Ate*

ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI:

TARİH:

Yer / Zaman: <i>Günlerden bir gün</i> <i>Ate dükkanı</i>
Ana Karakter (Hikayenin Kahramanı): <i>Ate, aforun habercisi,</i> <i>çocuklar ve aileleri.</i>

Problem	OLAYLAR Çözüm	Sonuç
		
<i>İnsanların plastik atarını kirletmesi.</i>	<i>İnsanların kullandığı yerleri temizlemesi.</i>	<i>İnsanlar çevrenin diğer canlıları mutlu etmesi.</i>
Tepki: 	<i>İnsanlar çöpleri toplamadığı için Ate çok üzgün.</i>	
Hikayenin Kazandırdığı: <i>Temizliğe önem vermek.</i>		

Şekil 3.5: Rehberlik aşaması hikâye haritası uygulama örneği

Cesreci Ayl

Erki zamanlarda iyi kalpli ayl cesur. Bu drl denilen bir yerde y. İnsanlar buraya piknie gelip çöplerini etrafta brkrlarm. Bu pleri ayl temirlerm. fakat yalvaru olunca temirleyememiz. İnsanlar tekrar gelince yerlerde çöpleri grm. Bbirlerini suclam. Fakat ocuklar b çöpleri toplam. Ayl ve yalvaru temir cesreci görünce mutlu olmu.

Şekil 3.6: Rehberlik aşaması zet yazma rnei

3.5.2.3. Test Aşaması:

Hikâye haritası yönteminin üçüncü aşaması olan “test aşaması” iki oturumda uygulanmıştır. Her bir oturum 2 ders saatinden oluşmaktadır. Bu aşamada her bir oturumda sırasıyla “Keloğlan ve Sihirli Tas” ve “Küçük Bulutun Başından Geçenler” adlı hikâye metinleri kullanılmıştır. Öğretmen tarafından metin okunmadan önce yine öğrencilere boş bir kâğıt ile hikâye haritası formunun yer aldığı kâğıtlar dağıtılmıştır. Öğretmen belirlenen hikâye metnini yüksek sesle öğrencilere okurken, öğrenciler hikâye haritası formlarını öğretmenden yardım ve yönlendirme almaksızın kendi kendilerine doldurmuşlardır. Bu aşamada doldurulan hikâye haritalarının sonuçları öğretmenle birlikte değerlendirilmiştir. Eksik ya da hatası olan öğrencilere birebir anlatılıp ve gerekli düzeltmeler sağlanmıştır.

Öğrenciler ikinci derste bu hikâye haritası formlarına göre özetlerini yazmıştır.

Aynı aşamalar ikinci uygulamada da sırasıyla takip edilmiştir.

HİKÂYE HARİTASI

HİKÂYENİN ADI: *Keloğlan ve sihirli taş*

ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI:

TARİH:

Yer / Zaman: <i>Eski zamanlarda . Ormal kenarı</i>
Ana Karakter (Hikayenin Kahramanı): <i>Keloğlan ve arası köylülere</i>

Problem	OLAYLAR Çözüm	Sonuç
		
<i>Keloğlanın şarapması</i>	<i>Taşı suya düşmesi ve kaybolması .</i>	<i>Keloğlanın kibirden kurtulması .</i>
Tepki: 		
Hikayenin Kazandırdığı: <i>Hayatın gelen huya gider el emeği olmadan kazanılan paradokstur olmaz</i>		

Şekil 3.7: Test aşaması hikâye haritası uygulama örneği

Keloğlan ve sihirli taş

Eski zamanlarda Keloğlan ve annesi mutlu yaşarmış. Keloğlan umak herarına balık tutmaya gitmiş. Tuttuğu balığın içinde sihirli bir taş çıkmış. Taşın içine su koydukça sualar altın olmuş. Keloğlan kibirdi olmuş. Daha çok altın olsun derken birden taş suya düşmüş. Altınların hepsini çalmış. Keloğlanın annesi hayalar gider huya gider. el emeği olmadan kararlar para harcama. Anasıyla mutlu ve huzurlu yaşamışlar.

Şekil 3.8: Test aşaması özet yazma uygulama örneği

3.5.2.4.Süreklilik Aşaması:

Hikâye haritası yönteminin dördüncü aşaması olan “süreklilik aşaması” yöntemin esas amacını da oluşturmaktadır. Bu aşamada iki oturumdan oluşmuştur. Bu oturumlarda sırasıyla “Aydede ve Küçük Yıldız” ile “Oyuncakçı Dede” adlı hikâye metinleri kullanılmıştır. Birinci oturumda öğrencilere hikâye haritası formlarıyla beraber boş bir kâğıt dağıtılmıştır. Öğretmen tarafından belirlenen metin yüksek sesle okunurken öğrenciler hikâye haritası formlarını bağımsız olarak doldurmuşlardır.

Oturumun ikinci dersinde doldurulan bu hikâye haritası formlarıyla hikâye metninin özeti öğrenciler tarafından boş kâğıtlara yazılmıştır.

Süreklilik aşamasının ikinci oturumunda öğrencilere hikâye haritası formu dağıtılmayacağı söylenmiştir. Bu şablonu hayal etmeleri belirlenen hikâye metni yüksek sesle okunurken zihinlerinde doldurmaları istenmiştir. Hikâye metni yüksek sesle okunduktan sonra öğrencilere boş kâğıtlar dağıtılarak dinledikleri metnin özetini yazmaları istenmiştir.

Oyuncakçı Dede

Bir zamanlar bir şehirde oyuncakçı dede yaşamış. Sepetiyle oyuncakları çocuklara satmış. Bir gün oyuncak satarken fırtınalar ve ağacın kenarına yatırmış. Bir çocuk gelip oyuncaklarla oynamış. Bunun gören oyuncakçı dede çocuğa tane araba vermiş. Çocuk ona oyuncakları satmaya yardım etmiş ve bütün oyuncakları satmışlar. Oyuncakçı dede çocuğa oyuncak yapmayı öğretmiş ve birlikte oyuncakçı dükkanı açmışlar.

Şekil 3.9: Süreklilik aşaması özet yazma örneği

3.5.3. Son Test Puanlarının Elde Edilmesi

Deney ve Kontrol grubu öğrencilerine “Cam Bülbül” adlı metin yüksek sesle okunarak dinlemeleri sağlanmıştır. Daha sonra öğrencilerden dinledikleri bu metnin özetini kimseden yardım almaksızın dağıtılan kâğıtlara yazmaları istenmiştir.

Toplanan özetler *Özetleme stratejilerini puanlama ölçeği* (Özçakmak, 2015) ile incelenerek puanlamaları SPSS 22 programına aktarılmıştır.

Cam Bülbulü

Bir zamanlar sarayda hükümdar yaşarmış. Bir gün hükümdarı bir kitap gelmiş. Kitapı okuyunca sarayın bahçesinde bülbul yaradığını öğrenmiş. Her yerden bülbul bularak istermiş. Fakat hiçbir bulamamış. Saray küçük bir bülbulü bulmuş. Bülbul hükümdara sarkı söylemiş. Hükümdar bülbulün sesini çok sevmiş ve ona bir kafes yaparmış. Bülbul her akşam güzel sarkılar söylemiş. Bir gün hükümdara yapma bir bülbul hediyeye gelmiş. İki bülbul çok güzel sarkı söylemiş. Gerçek bülbul bu duruma kızmış ve kafesten kaçmış. Yapma bülbul'de bezelmiş. Hükümdar ürüntüden hasta olmuş. Bu olayı duyan bülbul cama gelip hükümdara sarkı söylemiş ve hükümdar iyileşmiş. Birbirlerine söz verip mutlu yaşamışlar.

Şekil 3.10: Son test uygulama örneği (deney grubu)

Küçük Bülbül

Yarayda kübimeler ee calısalay yasarımız.
Yarayda bir bülbül yasarımız ee çabgüel seı sarımız.
Uşak ilkelenden gelenler bülbülün sarbılasını dıdılarımız.
Uşak ilkelen gelenler gittiklerinde kitapları bülbülü yarıdılarımız.
Birisin kübimelerini ee kitaplarını biri alıncı yasarımız.
Bülbül sarayın misafiri olmuş.
İlkündes kusta olmuş.
Yaray bülbül gelmiş ee güdel sarbıles söylemiş.
Yaray kübimelere hellice gelmiş.
Kuşara bülbül sarayın.
Gençek bülbül ee kuşara bülbül ile mutlu yasarımız bulmuşlar.

Şekil 3.11: Son test uygulama örneği (kontrol grubu)

3.5.4. Ön Test ve Son Test Özetlerinin İncelenmesi

Ön test ve son testler sonucunda oluşturulan özetler puanlanırken aşağıdaki kriterlere uygun olarak puanlanmıştır.

Elde edilen ön test ve son test özetleri araştırmacı tarafından 20 gün arayla tekrar puanlanmıştır. 46 ön test metin özeti ve 46 son test metin özeti araştırmacı tarafından iki kez *Özetleme puanlama ölçeğine* (Özçakmak, 2015) uygun olarak puanlanmıştır. Araştırmanın bulgu sonuçlarının elde edilmesi için SPSS 22 programına iki puanlamaya ait puanların aritmetik ortalaması yazılmıştır.

3.5.5. Verilerin Analizi

Çalışmanın verileri öğrencilerin dinledikleri hikâye edici metinleri özetlemeleri ile yazılan ön test ve son test özetlerinin incelenmesi sonucu elde edilmiştir. Özetlerin incelenmesinde *Özetleme Puanlama Ölçeği* ayrıntılı puanlama kriterleri (Ek 4) Özçakmak (2015: 81-82) kullanılmıştır. Bu kriterler doğrultusunda elde edilen ön test ve son test puanları SPSS 22 paket programına girilip verilerin analizi gerçekleştirilmiştir.

Deney ve kontrol grubu öğrencilerine ait öntest-sontest puanları betimsel verileri aşağıda Tablo 3.3’de verilmiştir.

Tablo 3.3: Ön test- son test puanları betimsel veriler tablosu

Gruplar	Değişkenler	n	$\bar{X}$	Çarpıklık	Basıklık	Shapiro		Kolmogrow-	
						Wilk	Smirnow	İst.	p
Kontrol Grubu	Ön Test	23	50,87	-,765	,415	,954	,346	,116	,200
	Son Test	23	53,13	,316	-1,048	,935	,138	,177	,060
Deney Grubu	Ön Test	23	52,48	-,503	-,414	,960	,464	,118	,200
	Son Test	23	77,00	,254	-1,229	,925	,083	,141	,200

Elde edilen verilerden araştırma sorularını cevaplayabilmek için kullanılacak istatistiği belirlemek amacıyla verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek gerekir. SPSS programında verilerin normalliği Kolmogrow-Smirnow ve Shapiro-Wilk testleriyle ölçülebilir. Hangisinin kullanılacağını ise örneklemin büyüklüğü belirler. Örneklem 50’den az ise Shapiro-Wilk, 50’den çok ise Kolmogorov-Smirnov testi

kullanılması tavsiye edilir. Bu testlerden elde edilen istatistiklerin anlamlılık düzeyleri $p>0,05$ çıkması durumunda normal dağılımdan anlamlı bir farklılık göstermediği şeklinde yorumlanır (Büyüköztürk, 2011a:39).

Araştırmanın örneklemini oluşturan deney ve kontrol grubu toplam 46 öğrenciden oluştuğu için Shapiro-Wilk normallik testi değerleri dikkate alınmıştır.

Kontrol grubunda verilerin dağılımının normal dağılım gösterip göstermediği incelendiğinde hem ön test puan dağılımlarının hem son test puan dağılımlarının normal dağılım gösterdiği görülmektedir ($p>0,05$).

Deney grubunun verilerinin dağılımının normal dağılım gösterip göstermediği incelendiğinde hem ön test puan dağılımlarının hem son test puan dağılımlarının normal dağılım gösterdiği görülmektedir ($p>0,05$).

Elde edilen bu bulgulardan değişkenlerin durumuna göre bağımlı gruplar t-testi ve bağımsız gruplar t-testi analizleri verilerin incelenmesinde kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın birinci alt problemine “İlkokul 3. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersinde dinledikleri özetleme becerileri ne düzeydedir?” ilişkin bulgular tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1: Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin öntest puanlarının istatistiksel değerler tablosu

	N	Minumum	Maksimum	$\bar{X}$	S
Ön Test	46	28	68	51,67	9,610

Tablo 4.1 incelendiğinde minimum değer 28, maksimum değer 68 olduğu ve puanların aritmetik ortalamasının 51,67 olduğu görülmektedir.

Bu duruma göre Tablo 4.1’de çıkan sonuçlar hem deney hem de kontrol grubu öğrencilerinin özetleme becerileri puanlarının düşük olduğu söylenebilir. Ayrıca bu değerler araştırmanın ne kadar gerekli ve önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci alt problemine “Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin dinlediklerini özetleme becerilerine ait ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” ilişkin bulgular Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2: Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön testten aldıkları puanlara ait bağımsız gruplar t-testi sonucu

	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	P
Deney Grubu	23	52,48	10,175	44	,563	,576
Kontrol Grubu	23	50,87	9,167			

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin hikâye haritası yöntemiyle özetleme yapma eğitimi verilmeden önceki özetleme becerileri ön test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t-testi analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön test puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($t=0,563$ ve $p >0,05$). Bu bulgu deney ve kontrol grubu öğrencilerinin araştırmaya başlamadan önce özetleme becerileri açısından birbirlerine denk olduklarını göstermektedir.

Tablo 4.2 incelendiğinde deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin özetleme becerileri puanlarının çok düşük olduğu görülmektedir ($\bar{X}$ deney=52,48, $\bar{X}$ kontrol=50,87). Bu sonuç deney ve kontrol grubu öğrencilerinin özet yazma açısından birbirlerine denk olduklarının yanı sıra, öğrencilerin özet yazma açısından düzeylerinin iyi olmadığını da göstermektedir.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın beşinci alt problemine “Kontrol grubu öğrencilerinin dinlediklerini özetleme becerilerine ait ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” ilişkin bulgular Tablo 4.3’te verilmiştir.

Tablo 4.3: Deney grubu öğrencilerinin ön test ve son testten aldıkları puanlara ait bağımlı gruplar t-testi sonucu

	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Ön Test	23	50,87	9,167	22	1,513	,145
Son Test	23	53,13	4,818			

Kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test puanlarının bağımlı gruplar t-testi ile analiz edilmesi sonucunda öğrencilerin araştırmadan önceki ön test puanları ile araştırmadan sonraki son test puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($t=1,513$ ve $p>0.05$). Bu bulgudan sonuçla kontrol grubu öğrencilerinin araştırmadan önce ve sonrasında özetleme becerilerinin birbirine denk olduğu söylenebilir.

Tablo 4.3 incelendiğinde kontrol grubu öğrencilerinin özetleme becerileri son test puanlarının ön test puanlarına göre kayda değer değişim göstermediği görülmektedir ($\bar{X}$ ön test= 50,87, $\bar{X}$ son test= 53,13).

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın dördüncü alt problemine “Deney grubu öğrencilerinin dinlediklerini özetleme becerilerine ait ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” ilişkin bulgular Tablo 4.4’de verilmiştir.

Tablo 4.4: Deney grubu öğrencilerinin ön test ve son testten aldıkları puanlara ait bağımlı gruplar t-testi sonucu

	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Ön Test	23	52,48	8,218	22	14,311	,000
Son Test	23	77,00	7,168			

Deney grubu öğrencilerinin ön test ve son test puanlarının bağımlı gruplar t-testi ile analiz edilmesi sonucunda öğrencilerin araştırmadan önceki ön test puanları ile araştırmadan sonraki son test puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($t=14,311$ ve $p<0.05$). Bu bulgudan sonuçla hikâye haritası yönteminin öğrencilerin dinlediklerini özetleme becerileri üzerine olumlu bir etkisinin olduğu söylenebilir.

Tablo 4.4 incelendiğinde deney grubu öğrencilerinin özetleme becerileri son test puanlarının ön test puanlarına göre olumlu yönde kayda değer artış gösterdiği görülmektedir ($\bar{X}$ ön test= 52,48, $\bar{X}$ son test= 77,00).

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın üçüncü alt problemine “Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin dinlediklerini özetleme becerilerine ait son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” ilişkin bulgular Tablo 4.5’de verilmiştir.

Tablo 4.5: Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin son testten aldıkları puanlara ait bağımsız gruplar t-testi sonucu

	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Deney Grubu	23	77,00	7,141	44	13,289	,00
Kontrol Grubu	23	53,13	4,818			

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin araştırma tamamlandıktan sonra özetleme becerileri son test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t-testi analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda deney ve kontrol grubu öğrencilerinin son test puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($t=13,289$ ve $p < 0.05$). Bu bulgu hikâye haritası yönteminin öğrencilerin dinledikleri metinleri özetlemeleri üzerine mevcut öğretim programıyla verilen eğitime göre daha etkili olduğunu ve bu yöntemin özetleme yapmada başarılı sonuçlar ortaya çıkardığını göstermektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma ve Sonuç

Araştırma sonucunda ilkokul 3. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini özetleme becerileri üzerinde hikâye haritası yönteminin olumlu bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen bu bulgu literatürde yer alan ilgili araştırmalarla (Davis,1994; Akça,2002; Boulineau vd., 2004; Bulut,2005; Öztoprak,2006; Yılmaz, 2008; Okur, 2011; Şahin, 2012; Özkara ve Şahin, 2013) örtüşmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgular şöyledir:

1. Ön test sonuçlarına göre hem deney hem de kontrol grubu öğrencilerinin özetleme becerileri puanlarının düşük olduğu belirlenmiştir ($\bar{X}=51,67$). Elde edilen bu bulguya göre öğrencilerin özetleme yapma konusunda yetersiz oldukları belirlenmiştir.

Bu sonuç Okur'un (2011) çalışmasında ulaştığı bilgilendirici metinleri özetleme beceri puanlarının "orta" olduğu, öyküleyici metinleri özetleme beceri puanlarının "zayıf" olduğu sonucuyla, Eyüp, Stepler ve Uzuner (2012) çalışmalarının sonucunda Türkçe öğretmeni adaylarının özetleme stratejilerini kullanma bakımından yeterli olmadığı sonucuyla, Karatay ve Okur (2012), çalışmalarında Türkçe öğretmeni adaylarının her iki türdeki metinleri (hikâye edici, bilgilendirici) özetleme becerilerinin orta; sınıf öğretmeni adaylarının ise zayıf düzeyde olduğu sonucuyla, Özçakmak'ın (2015) öğretmen adaylarının bilgilendirici, öyküleyici ve tartışmacı metin türlerinde, dinlediğini özetleme konusunda yeteri kadar başarılı olmadıkları sonucuyla, Sulak ve Arslan'ın (2017) ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin özetleme stratejilerini kullanma düzeylerini yetersiz oldukları sonucuyla benzerlik göstermektedir.

2. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin araştırmaya başlamadan önce dinlediklerini özetleme yaparken özetleme becerileri ön test puanları arasındayapılan analiz sonucunda anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Bu durum araştırmaya başlanmadan önce her iki grubunda dinledikleri hikâye edici metinleri özetleme becerileri açısından birbirlerine denk olduklarını göstermektedir.

3. Kontrol grubu öğrencilerinin araştırmadan önce uygulanan dinlediklerini özetleme becerileri ön test puanlarıyla, araştırmadan sonra elde edilen dinlediklerini özetleme

becerileri son test puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Bu sonuç Okur'un (2011), okuma sonrası stratejilerden biri olan özetleme becerilerinin geliştirilmesi için, çalışma kitaplarında özetleme teknik ve stratejilerine yönelik alıştırmalar daha çok bulunmalı, bunlara öğretmen kılavuz kitaplarında ayrıntılı bir şekilde yer verilmeli önerisini; Erdem (2012), çalışmasında önerdiği edebiyat öğretmeni adaylarına özetleme eğitimi verilmesi önerisini, Karatay ve Okur (2012), öğretmen yetiştirme programlarının ve öğrenme yeterliliklerinin yeniden gözden geçirilmesi gerektiği önerisini desteklemektedir.

4. Deney grubu öğrencilerinin araştırmadan önce uygulanan dinlediklerini özetleme becerileri ön test puanlarıyla, araştırmadan sonra elde edilen dinlediklerini özetleme becerileri son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu sonuç hikâye haritası yönteminin öğrencilerin dinledikleri metinleri özetlemeleri üzerine mevcut öğretim yöntemine göre daha etkili olduğunu göstermektedir.

Bu sonuç Şahin (2012) çalışmasının, hikâye haritası yöntemiyle eğitim gören deney gruplarının ana fikri bulma becerileri, özetleme becerileri, hikâyenin geçtiği yeri ve zamanı bulabilme becerileri, ana fikri bulabilme becerileri, sonuca tepki verebilme becerileri arasında deney grubu lehine anlamlı fark bulunması ve hikâye haritası yönteminin özetleme becerileri üzerine olumlu etkisi olduğu sonucuyla benzerlik göstermektedir.

5. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin araştırma sonuçlandıktan sonra dinledikleri hikâye edici metinleri özetleme becerileri son test puanları arasında anlamlı bir fark olduğu yapılan analizler sonucunda görülmüştür. Bu sonuç hikâye haritası yönteminin öğrencilerin dinledikleri metinleri özetlemeleri üzerine mevcut öğretim yöntemine göre daha etkili olduğunu göstermektedir.

Elde edilen bu sonuç Davis (1994), çalışmasının sonucunda okuduğunu anlama becerileri açısından deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmasıyla, Boulineau vd. (2004), hikâye haritası kullanımının okuduğunu anlama ve hikâye öğelerini tanımada olumlu etkisi olduğu sonucuyla, Akça (2002), ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama ve hikâyenin elemanlarını doğru olarak bulabilme beceri düzeyleri üzerinde, hikâye haritası yönteminin geleneksel yöntemlere göre daha etkili olduğu sonucuyla, Bozkurt (2005), hikâye haritası yönteminin okuduğunu anlama düzeyine geleneksel yöntemlere göre daha etkili olduğu sonucuyla, Duman (2006), öğrencilerin okuduğunu anlama becerileri üzerinde olumlu etkisi olduğu sonucuyla, Yılmaz (2008), hikâye haritası yöntemiyle 2.5 ay devam eden öğretimin sonucunda öğrencinin okuduğunu anlama becerilerinde gelişme

olduğu sonucuyla, Işıkdoğan (2009), deney grubu ğrencilerinin okuduğunu anlama becerilerinde olumlu yönde anlamlı bir fark oluşurken, kontrol grubu ğrencilerinin ise okuduğunu anlama becerilerinde anlamlı bir fark oluşmadığı sonucuyla, Gökçe ve Sis (2011), hikâye haritası yönteminin okuma, yazma, konuşma ve dinleme temel dil becerilerini olumlu yönde geliştirdiği sonucuyla, Bozpolat (2012), hem BİOK tekniğiyle kullanılan hikâye haritası yönteminin uygulandığı deney grubundaki öğrencilerin hem de geleneksel yöntemin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin başarı düzeyleri arttığı, ancak yapılan karşılaştırmalar sonucunda, deney grubundaki öğrencilerin kontrol grubundaki öğrencilere göre daha başarılı oldukları sonucuyla, zkara ve şahin (2013), araştırmaları sonucunda, 5. sınıf öğrencilerinden oluşan hikâye haritası yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel yöntemin uygulandığı kontrol grupları arasında; hikâye edici metinlerde ana fikir bulma becerileri bakımından deney grubu lehine istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunması sonucuyla benzerlik göstermektedir.

5.2. neriler

Bu bölümde araştırma sonuçlarına dayalı öneriler ve ileride yapılacak araştırmalara yönelik öneriler bulunmaktadır.

5.2.1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı neriler

- ✓ Araştırma sonucunda ilkokul 3. sınıf ğrencilerinin dinlediklerini zetlemede hikâye haritası yönteminin olumlu yönde etki yaptığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle özetleme becerisinin geliştirilmesinde bu yöntemin kullanılmasının faydaları hakkında sınıf öğretmenlerine seminerler verilebilir.
- ✓ Türkçe Dersi ğretim Programında ğrencilerin daha fazla özetleme çalışmaları yapabileceği etkinliklere yer verilebilir.
- ✓ öğretmenler hikâye edici metinlerin dışındaki metin türleriyle de haritası yöntemini kullanarak özetleme çalışmaları yaptırmalıdır. Bu şekilde öğrencilerin zet yapma becerilerini kazanmalarına katkı sağlanabilir.

5.2.2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik neriler

- ✓ Araştırmada ğrencilerin dinlediklerini zetlemede hikâye haritası yönteminin etkisini belirlemek için ilkokul 3. sınıf öğrencileri üzerine uygulama yapılmıştır. Değişik sınıf düzeylerinde de bu çalışma tekrarlanabilir.

- ✓ Araştırmada öğrencilerin dinlediklerini özetleme becerilerini geliştirme üzerine yapılmıştır. Aynı alışma okuduklarının özetleme becerilerini geliştirme üzerine de yapılabilir.
- ✓ Araştırmada öğrencilerin özetleme becerilerini geliştirmek için hikâye haritası yöntemi kullanılmıştır. Aynı alışma farklı yöntemler kullanılarak da yapılabilir.
- ✓ Bu çalışmada cinsiyet faktörü göz önünde bulundurulmamıştır. Yapılacak diğer çalışmalarda aynı zamanda cinsiyet faktörünün etkisi de incelenebilir.
- ✓ Araştırmada hikâye edici dinleme metinleri kullanılmıştır. Aynı alışma diğer metin türleri kullanılarak da yapılabilir.
- ✓ Bu araştırma Türkçe dersi dışındaki derslerde de uygulanabilir.

KAYNAKÇA

- Akça, G. (2002). *Hikâye haritası yönteminin, ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama beceri düzeyleri üzerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Akyol, H. (1999). Hikâye haritası yöntemiyle metin öğretimi. *Millî Eğitim Dergisi*, 142.
- Akyol, H. (2006). *Türkçe öğretimi yöntemleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Akyol, H. (2008). Ders kitaplarındaki metin yapıları ve öğretim açısından analizleri. *VII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu*. 02-04 Mayıs 2008, Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Akyol, H. (2010). *Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: PegemA Yayınları.
- Akyol, H. (2013). *Yeni programa uygun Türkçe öğretimi yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Anderson, V., Hıdı, S. ve Babadoğan, C. (1991). Özetlemenin öğrencilere öğretimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 24,587-594.
- Aydın, G. (2010). Zihin haritalama tekniğinin dinlenen anlamaya ve kalıcılığa etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 1-16.
- Aytan, T. (2011). *Aktif öğrenme tekniklerinin dinleme becerisi üzerindeki etkileri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Belet, D. (2005). *Öğrenme stratejilerinin okuduğunu anlama ve yazma becerileri ile türkçe dersine ilişkin tutumlara etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Boulineau, T., Fore, C., Hagan Burke, S. ve Burke, M.D. (2004). Use of story-mapping to increase the story-grammar text comprehension of elementary students with learning disabilities. *Learning Disability Quarterly*, 27(2), 105-121.
- Bozkurt, Ü. (2005). *Hikâye haritası yönteminin okuduğunu anlama düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu
- Bozpolat, E. (2012). *Türkçe dersinde birleştirilmiş işbirlikli okuma ve kompozisyon tekniği ile kullanılan hikâye haritası yönteminin öğrencilerde okuduğunu anlama becerisini geliştirmeye etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ
- Bulut, B. (2013). *Etkin dinleme eğitiminin dinlediğini anlama, okuduğunu anlama ve kelime hazinesi üzerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Aydın Menderes Üniversitesi,

Aydın.

- Bulut, P. (2013). *İlköğretim 5. sınıf öğrencileri ve öğretmenlerinin özetleme stratejilerinin değerlendirilmesi: türkçe dersi örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bulut, P. ve Akyol, H. (2014). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin ve öğretmenlerinin özetleme stratejileri. *International Journal of Language Academy*, 2(4), 36-48.
- Büyüköztürk, Ş. (2011a). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (14. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2011b). *DeneySEL desenler öntest- sontest kontrol grubu desen ve veri analizi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Cemiloğlu, M. (2001). *İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Ciğerci, M. F. (2015). *İlkokul dördüncü sınıf türkçe dersinde dinleme becerilerinin geliştirilmesinde dijital hikâyelerin kullanılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Cihangir, Z. (2004). *Kişilerarası iletişimde dinleme becerisi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Can, R. (2012). *Ortaöğretim öğrencilerinin yazılı anlatımlarında paragraf düzeyinde bağdaşıklık ve tutarlılık*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Cemiloğlu, M. (2005). *İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi*. Bursa: Alfa Yayınları.
- Ceyran, K. O. (2016). *Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme becerisine yönelik görüşlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Cüceloğlu, D. (2000). *Yeniden insan insana*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çoban, A. ve Tabak, G. (2011). İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki hikâyelerin hikâye haritalama yöntemine göre incelenmesi. *Journal of European Education*, 1, 43-50
- Coşkun, E. (2005). *İlköğretim öğrencilerinin öyküleyici anlatımlarında bağdaşıklık, tutarlılık ve metin elementleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çıkrıkçı, S.S. (2004). *İlköğretim öğrencilerinde özetleme becerisinin gelişimi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Çıkrıkçı, S. S. (2008). İlköğretim öğrencilerinde özetleme becerisinin gelişimi. *Dil Dergisi*, 141, 19-35.

- Davis, Z.T. (2004). Effects of prereading story mapping on elementary readers' comprehension. *The Journal of Educational Research*, 87 (6), 353-360.
- Day, J. D. (1986). Teaching summarization skills: Influences of student ability level and strategy difficulty. *Cognition and Instruction*, 3(3), 193-210.
- Dilidüzgün, Ş. (2013). Ortaokul Türkçe derslerinde okumadan özet yazmaya. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 46(2), 47-68.
- Demir, E. vd. (2014). *İlköğretim Türkçe 3 ders kitabı öğrenci çalışma kitabı 1. kitap*. Ankara: Özgün Matbaacılık.
- Demir, E. vd. (2015). *İlköğretim Türkçe 3 ders kitabı öğrenci çalışma kitabı 1. Kitap*. Ankara: Özgün Matbaacılık.
- Demir, E. vd. (2015). *İlköğretim Türkçe 3 ders kitabı öğrenci çalışma kitabı 2. kitap*. Ankara: Özgün Matbaacılık.
- Demir, T. (2010). Türkçe öğretiminde anlama ve zihinde yeniden yapılandırma. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 27,201-223.
- Demirel, Ö. (2004). *Türkçe ve sınıf öğretmenleri için Türkçe öğretimi*. (6. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö. ve Deneme, S. (2012).Yabancı dilde yazma becerisinin gelişiminde özetleme tekniğinin öğretimi ve başarıya etkisi. *Dil Dergisi*, 157, 49-64.
- Deneme, S. (2009). İngilizce öğretmen adaylarının özetleme stratejilerini kullanım tercihleri. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 5(2), 85-91.
- Doğan, Y. (2008). İlköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerisini geliştirmede etkinlik temelli çalışmaların etkililiği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 261-286.
- Doğan, Y. (2012). *Dinleme eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Doğan, Y. ve Özçakmak, H. (2014). Türkçe öğretmen adaylarının dinlediğini özetleme becerilerinin değerlendirilmesi. *M.K.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(28), 153-176.
- Duman, N. (2006). *Hikâye haritası yönteminin eğitilebilir zihinsel engelli öğrencilerinokuduğunu anlama becerileri üzerindeki etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Durmuş, N. (2013). *İlköğretim 2. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerinin geliştirilmesinde çocuk edebiyatı ürünlerinin etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

- Ekiz, D.(2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Emiroğlu, S. ve Pınar, F. N. (2013). Dinleme becerisinin diğer dinleme alanlarıyla ilişkisi. *International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turk.*, 8(4), 769-782.
- Er, O. (2011). *İlköğretim sekizinci sınıf türkçe dersi öğretim programı dinleme/izleme alanının öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Erdem, C. (2012). Türk dili ve edebiyatı öğretmen adaylarının özetleme stratejilerini kullanım tercihleri ve metin dil bilimsel bir özetleme alışması. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(3), 36-52.
- Epçaçan, C. (2009). Okuduğunu anlama stratejilerine genel bir bakış. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 207-223.
- Epçaçan, C. (2013). Temel bir dil becerisi olarak dinleme ve dinleme eğitimi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 332-352.
- Ergin, A. ve Birol, C. (2000). *Eğitimde iletişim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erhan, G. (2013). *İlköğretim Türkçe 3.sınıf ders kitabı 2. kitap*. Ankara: Kartopu Yayıncılık.
- Erhan, G. (2016). *İlköğretim Türkçe 3.sınıf ders kitabı 2. kitap*. Ankara: Kartopu Yayıncılık.
- Erhan, G. (2016). *İlköğretim Türkçe 3.sınıf ders kitabı 3. kitap*. Ankara: Kartopu Yayıncılık.
- Eyüp, B., Stepler, Z. ve Uzuner, Y. (2012). Türkçe öğretmeni adaylarının özetleme stratejilerini kullanmadaki eğilimleri. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(1), 22-30.
- Friend, R. (2001). Effects of strategy instruction on summary writing of college students. *Contemporary Educational Psychology*, 26(1), 3-24.
- Göçer, A. (2007), Bir öğrenme alanı olarak anlama eğitimi ve Türkçe eğitimindeki yeri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(2), 17-39.
- Gökçe, B. ve Sis, N. (2011). Gülten Dayıoğlu'nun ocuk öykülerinin 'hikâye haritası' yöntemine göre incelenmesi ve genel bir değerlendirme. *Turkish Studies-International Periodical for The Languages, literature and History of Turkish or Turkic Volume*, 6 (3), 1925-1949.

- Güleryüz, H. (2002). *Yaratıcı çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Güleryüz, H. (2004). *Türkçe ilkokuma yazma öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Güldenoğlu, B. (2008). Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerde okuduğunu anlama becerilerinin desteklenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 9(2),51-63.
- Günay, D. (2007). *Metin bilgisi* (3. baskı). İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Görgeç, İ. (1999). Özetleme becerisinin öğrencilere öğretimi. *Yaşadıkça Eğitim*, 62, 22-28.
- How to Summarize. http://www.saylor.org/site/wp-content/uploads/2012/09/ENGL000_4.2.1-How-to-Summarize-FINAL.pdf adresinden 20.07.2016 tarihinde indirilmiştir.
- Jalongo, M. R. (2010). Listening in early childhood: An interdisciplinary review of the literature. *International Journal of Listening*, 24, 1-18.
- Idol, L. (1987). Group story mapping a comprehension strategy for both skilled and unskilled readers. *Journal of Learning Disabilities*, 20(4), 196-205.
- Işıkdoğan, N. (2009). *Hikâye haritası tekniğinin zihin engelli öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerini kazanmalarındaki etkililiği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kaplan, H. (2004). *İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinleme becerileri üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Karadüz, A., (2010). Türkçe ve sınıf öğretmeni adaylarının dinleme stratejilerinin değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(29), 39-55.
- Karatay, H. ve Okur, S. (2012). Öğretmen adaylarının öyküleyici ve bilgilendirici metinleri özetleme becerileri. *The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science*, 5(7), 399-420.
- Karatay, H., Güngör, H., Bolat, K. K. ve Okur, S. (2013). 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin özetleme becerileri. Celâl Demir ve Hayrettin Parlakyıldız (Ed.), *Prof. Dr. Abdurrahman Güzel'e armağan (Türkçenin eğitimi ve öğretimi)* içinde (s. 277-298). Ankara: Akçağ.
- Keleş, E. (2013). *dinleme öncesi ve dinleme sonrası verilen soruların 5. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama beceri düzeyine etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Khathayut, P. ve Karavi, P. (2011). Summarizing techniques: The effective indicators of reading comprehension. *The 3rd International Conference on Humanities and Social Sciences*.

- Khoshsima, H. & Nia, M. R. (2014). Summarizing strategies and writing ability of Iranian intermediate EFL students. *International Journal of Language and Linguistics*, 2(4), 263-272.
- Kocaadam, D. (2011). *Not alarak dinleme eğitiminin ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinleme becerisi üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Koç, S. ve Müftüoğlu, G. (1998). *Dinleme ve okuma öğretimi*. Eskişehir: Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Kolaç, E. (2009). İlköğretim Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(6), 594- 626.
- Kurt, B. (2008). *Çocuk edebiyatı ürünlerinin temel dil becerisi olarak dinlemenin gelişimine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- MEB. (2004). *Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Türkçe öğretim programı kılavuzu*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (2005). *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (2006). *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB. (2009). *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu (1-5. Sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Okur, S. (2011). *Türkçe ve sınıf öğretmeni adaylarının Türkçe dersi öğretim araçlarındaki okuma metinlerini özetleme becerileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Osada, N. (2004). Listening comprehension research: a brief review of the past thirty years. *Dialogue*, 3, 53-66.
- Özbay, M. (2006). *Türkçe özel öğretim yöntemleri II*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özbay, M. (2009). *Anlama teknikleri II dinleme eğitimi (1. Basım)*. Ankara: Öncü Basımevi.
- Özbay, M. (2012). *Anlama teknikleri II dinleme eğitimi*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özbay, M. ve Melanlıoğlu, D. (2012). Türkçe öğretim programlarının dinleme becerisi bakımından değerlendirilmesi. *International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(1), 87-97.

- Özcan, N. (2009). *İlköğretim 3. sınıf öğrencilerinin dinleme becerileri üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Özçakmak, H. (2014). Türkçe öğretmeni adaylarının dinlediğini özetleme konusunda yaşadıkları sorunlar. *International Journal of Language Academy*, 2(4), 487-503.
- Özçakmak, H. (2015). *Türkçe öğretmeni adaylarının not alarak dinlemede özetleme stratejilerini kullanma becerileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Özkara, Y. ve Şahin, İ. (2013), Hikâye haritalarının hikâye edici metinlerde öğrencilerin anafikri bulma becerileri üzerine etkisi. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 33, 175-187.
- Öztoprak, B.F. (2006). *Öykü öğretiminde öykü haritası kullanımının okuduğunu anlama üzerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Pinnell, G. S. ve Jagger, A. M. (2003). Oral language: speaking and listening in elementary classrooms. *J. Flood, D. Lapp, J. R. Squire, & J. Jensen, Handbook of research on teaching the English language arts Mahwah, NJ: Erlbau.*, 881-913.
- Robertson, A. K. (2004). *Etkili dinleme* (Çev. E. S. Yarmalı). İstanbul: Hayat Yayınları.
- Sever, S. (2000). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayınları.
- Sidekli, S. ve Coşkun, İ. (2009). İlköğretim üçüncü beşinci ve yedinci sınıf öğrencilerinin özetleme becerileri. *Uluslararası 5. Balkan Eğitim ve Bilim Kongresi "Günümüzde Balkanlarda Eğitim" Kongre Bildirileri* (1-3 Ekim 2009). (ss. 478-480), Edirne: Trakya Üniversitesi.
- Sulak, S.E. ve Arslan, Ş. (2017). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin özetleme stratejisini özetleme düzeyinin incelenmesi. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 2(1), 63-67.
- Stringfield, S. G., Luscre, D. ve Gast, D. L. (2011). Effects of a story map on accelerated reader postreading test scores in students with high-functioning autism. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 26(4), 218-229.
- Şahin, İ. (2012). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin hikâye edici metinlerde özetleme ve ana fikir bulma becerileri üzerinde hikâye haritalarının etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Türkyılmaz, M. (2010). Bir ders aracı olarak dinleme metinlerinin anlamaya etkisi: "Eskici" metni örneğinde deneysel bir çalışma. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 207-220.

- Tüzel, S. (2014). Dinleme Eğitimi. Muamber Yılmaz (Ed.), *Yeni Gelişmeler Işığında Türkçe Öğretimi* içinde (s. 17-40). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Umagan, S. (2007). Dinleme Eğitimi. A. Kırkılıç, H. Akyol (Ed.), *İlköğretimde Türkçe Öğretimi* içinde (149-163). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Wacker, K. G., ve Hawkins, K. (1996). Curricula comparison for classes in listening. *International Journal of Listening*, 10, 14-28.
- Waks, L. J. (2007). Listening and Reflecting: an Introduction to the Special Issue. *Learning*, 1, 83- 87.
- Westby, C., Culatta, B., Lawrence, B. ve Hall-Kenyon, K. (2010). Summarizing expository texts. *Topics in Language Disorders*, 30(4), 275–287.
- Winn, J. (1988). Developing listening skills as a part of the curriculum. *Reading Teacher*, 144-146.
- Yangın, B. (1999). *İlköğretimde Türkçe öğretimi: İlköğretimde etkili öğretme ve öğrenme el kitabı* (Modül 4). Ankara: MEB Yayınları.
- Yıldız, N. (2015). *Dinleme stratejileri öğretiminin beşinci sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerine etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Yıldırım, K. (2010). *İşbirlikli öğrenme yönteminin okumaya ilişkin bazı değişkenler üzerindeki etkisi ve yonteme ilişkin öğrenci-veli görüşleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, E. (2012). *Şiirin Türkçe eğitimindeki işlevi ve ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerin yerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Yılmaz, İ. (2007). *Türkçe öğretiminde dinleme becerisini geliştirmeye yönelik önerilen etkinliklerin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Yılmaz, M. (2008). Hikâye haritası yönteminin okuduğunu anlamaya etkisi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 213-225.
- Yılmaz, M. (2014). Okuma Eğitimi. Muamber Yılmaz (Ed.), *Yeni Gelişmeler Işığında Türkçe Öğretimi* içinde (s. 77-106). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Yoncalık, O. ve Çimen, Z., (2006). Beden eğitimi ve sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin kişilerarası iletişimde dinleme becerisi düzeyleri. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi*, 1(7), 135-144.

EKLER

Ek-1: Uygulamada Kullanılan Metinler

YOL AYRIMI

Çok eski zamanlarda Kadife ile Eşatun adında iki eşek yaşarmış. Kadife çalışkan ve güzel huylu fakat Eşatun tembel ve bencilmış.

İki arkadaş yolculuğa çıkmışlar. Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler. Sonunda bir yol ayrımına gelmişler. Orada bulunan bir ağacın gölgesinde bir kaplumbağanın uyuduğunu görmüşler. Eşatun, kaplumbağayı korkutmak istemiş.

Avazı çıktığı kadar;

— Ai Aiii! Diye bağırır.

Kadife hemen Eşatun'u susturmuş. Kaplumbağaya doğru eğilerek:

— Özür dileriz. Niyetimiz size zarar vermek değil. Karşımıza iki yol çıktı, hangisine gideceğimizi bilemedik. Siz bu yolların nereye gittiğini biliyor musunuz? demiş.

Kaplumbağa:

— İki yolun sonunda da güzel yerler var. Doğudaki yolun sonunda hayvanlar çalışarak karınlarını doyurur. Kurallara bağlı kalırlar. Batıdaki yolun sonunda ise hayvanlar yan gelip yatarlar. Orada herkes her istediğini yapar. Fakat oraya giden hayvanların çoğu geri dönüyor, demiş.

Kadife güneşin doğduğu yöne, Eşatun ise battığı yere doğru yola çıkmış.

Eşatun saatler süren bir yolculuktan sonra bir ormana varmış. Tam o anda bir ses duymuş. Bir aslan, tozu dumana katarak ona doğru koşuyormuş. Eşatun koşmaya başlamış. O kaçmış, aslan kovalamış. O kaçmış, aslan kovalamış. Sonunda kendisini derin bir kuyuya atıvermiş. Kuyunun içinde bir ağaç varmış. Ağacın dalına tutunan Eşatun yukarı bakmış. Aslan kuyunun başında nöbet tutuyormuş. Aşağı bakmış, ağzını açmış bekleyen bir ejderha görmüş.

Sonra birden ağacın dallarında bir sürü meyve olduğunu fark etmiş. Ancak bu sırada tutunduğu dalın çatırdadığını duymuş. “Nasıl olsa düşeceğim, hiç değilse şu meyvelerden yiyeyim.” diye düşünmüş. Bir iki tane yedikten sonra gözleri kararmaya, başı dönmeye başlamış. Meğer meyveler sihirliymiş. Yediği meyvelerin sihriyle kendisini daha önce yaşadığı yerde buluvermiş.

Bu arada Kadife, yolda çok güzel bağlar bahçeler görmüş. Fakat dönüp hiçbirine bakmamış. “Aç da olsam çalışıp hak etmeden yememeliyim.” diye düşünmüş. Sonunda bir

ormana varmış. Orman çok büyük ve ürkütücüymüş. Ormanın derinliklerinden gelen bir ses gittikçe ona doğru yaklaşıyormuş. Kadife, yırtıcı hayvana yem olmamak için var gücüyle kaçmaya başlamış. Karşısına çıkan susuz bir kuyunun içine kendisini atıvermiş. Kuyunun içindeki ağacın dallarına sıkı sıkıya sarılıp etrafına bakınmış. Yukarıda bir aslan varmış, aşağıda ise ejderha. Kadife “Ne yapıp edip buradan kurtulmalıyım.” diye düşünüyormuş. Ağacın dallarında meyveler görmüş. “Bu kadar meyvesi olan bir ağaç mutlaka tılsımlıdır.” diye düşünmüş.

Kuyunun duvarında diğerlerinden farklı bir taş varmış. Kadife taşa bir tekme atmış. Kuyunun duvarı yarılmış. Kadife bu yarıktan içeri girmiş. Bir de ne görsün! Güzel bir bahçe, içinde çeşit çeşit meyve ağaçları, şırıl şırıl akan sular varmış. Asma yapraklarıyla çevrili bir ağacın yanına gelmiş. Ağaç kovuğundan gözünde gözlükleri, elinde kalın kitabıyla bir kaplumbağa çıkmış. Şaşılacak şeymiş. Gördüğü kaplumbağa, yol ayrımında karşı- laştığı kaplumbağaymış. Kaplumbağa;

— Sen sınavı geçtin. Hem aslandan hem de ejderhadan kurtuldun. Dile benden ne dilersen!

Kadife;

— Tekrar yeryüzüne çıkıp yoluma devam etmeyi diliyorum. Karnı- mı doyurmak, keyfimce çalışmak istiyorum demiş.

Kaplumbağa kalın kitabını açıp kadifenin bu dileğini yazmış.

— Var git, gönlünce yaşa. Ömrün boyunca dert tasa görme, diyerek iyi dileklerde bulunmuş.

Kadife’yi, yeryüzüne açılan kapıdan uğurlamış.

Rabia KANDIRA

Masal Yıldızı

(Düzenlenmiştir.)

KELAYNAK KUŞU

Bir varmış, bir yokmuş. Bir ormanda birçok kuş varmış. Bunların içinden bir tanesi çok tembelmiş. Bütün kuşlar kendi yiyeceklerinkendileri ararlarmış. Bulduklarını yerler, bir kısmını da yuvalarına taşırlarmış. Ama tembel kuş, aylak aylak dolaşmış. Karnı acıkınca da bir başka kuşun yiyeceğini kapar kaçarmış. Bu işi o kadarçabuk yaparmış ki öteki kuşlar kimin yaptığını anlayamazlarmış. Kuşlardan biri, bulduğu solucanı yemek üzereyken tembel

kuş kapıp gidermiş. Başka bir kuş, böcek yakalamış. Hooop onu da alıp kaçarmış. Bıkmış, usanmış kuşlar.

Bir gün ormanda toplantı yapmışlar. Bütün kuşlar bir araya gelmişler. Bu tembel kuşu yakalamak için bir çare düşünmüşler. Ağaçkakan demiş ki “Bir bal kabağı alalım. Ben gagamla içini oyayım. Dibine çam sakızı koyalım. Sonra tuttuğumuz her şeyi içine atalım. Aylak kuş, bu depoyu bulunca içindekileri yemek içinkafasını daldırır. Kafasını sokunca da yapışır, onu yakalırız.”

Kuşlar bu fikri beğenmişler. Ağaçkakanın dediklerini yapmışlar. Buldukları tüm yiyecekleri de kabağın içine atmışlar. Aylakkuş bunları görünce “Vay! Bunlar gizli bir depo yapmışlar.” Diyedüşünmüş. Sonra da kabağa sokmuş kafasını. Sokmasıyla yapışması bir olmuş. O zaman bunun bir tuzak olduğunu anlamış amakafası yapışmış bir kere. Kurtulmak için çok çabalamış. Sonundakurtulmuş ama başındaki tüyler sakıza yapıştığı için başını çekincetüyler yolunmuş. Baş kel kalmış.

Öteki kuşlar onu yakalayamamışlar ama artık kel olduğu içinkolayca tanıyabiliyorlarmış. Kel Aylak Kuş geliyor, diye onu görenyemini alıp kaçıyormuş. Kel Aylak Kuş aç kalmaya başlamış. Bakmış olacak gibi değil, o ormanı bırakıp başka bir ormana gitmiş. Ne var ki yeni gittiği ormanda da onu tanımışlar ve ormandankovmuşlar.

Kel Aylak Kuş o orman, bu orman dolaşmış durmuş. SonundaBirecik diye bir yere gelmiş. Birecik sıcakmış. Sıcak olduğu için deböceği bol bir yermiş. Kel Aylak Kuş artık karnı acıkınca kendi yemeğini kendi buluyormuş.

Öteki kuşlar, Kel Aylak Kuş’u sevmişler. Onunla arkadaş olmuşlar. Sonra bir gün ona sormuşlar, “Neden senin adın Kel AylakKuş? Kelliğini hadi anladık ama sen tembel, aylak bir kuş sayılmazsın. Kendi yemeğini kendin buluyorsun. Gel sana yeni birad bulalım.”

Kel Aylak Kuş bu işe çok sevinmiş. Arkadaşları da ona, “Seninadın bundan sonra Kel Aylak Kuş değil, Kelaynak olsun.” demişler. Böylece bizim kuşun adı “Kelaynak” olmuş. Kelaynak, Şanlıurfa’nın Birecik ilçesine yerleşmiş, orada kalmış. Kelaynaklar, bugün bugün Birecik’te yaşarlar.

Birkaç Masal Birkaç şiir drl. : Gülçin ALPOGE (Düzenlenmiştir.)

KAR TANESİ

Çok soğuk bir kış günüymüş. Kar taneleri, süzüle süzüle yeryüzüne iniyorlarmış. Küçük kar tanesi buluttan ayrılırken, bulut ona seslenmiş:

—Güle güle git, dostum. Yeryüzüne benden selam götür. Ama çok güzel bir yere düş, olur mu?

—Tamam, demiş kar tanesi. Çok güzel bir yere düşeceğim. Sonra kar tanesi kendisini rüzgârın kollarına bırakmış. Çevresindeki kar tanelerini izlemeye başlamış. Kendi kendine:

—Ne çok kar tanesi var. Hepsi de birbirinden güzel, demiş. Gitgide yeryüzüne yaklaşıyormuş. Nereye düşeceğine bir türlü karar veremiyormuş.

“Acaba, bir dağın tepesine mi düşsem? Oradan her yeri izlerim.” diye düşünmüş. Sonra kendi kendine “Yok yok, zaten aylardır buluttan yeryüzünü izliyorum. Daha aşağıda bir yerlere düşeyim.” demiş. Kar tanesi sonra denize düşmeyi düşünmüş. Gemilerin dolaştığı denizde bir su damlası olmayı hayal etmiş. Bu fikri de beğenmemiş. Düşünmüş, düşünmüş. En sonunda:

—Buldum, demiş. Bir çocuğun ellerine düşeyim. O beni çok sever. Onun ellerinde mutluluğu bulurum.

Tam böyle düşünürken bir çocuğun eline düşüvermiş. Çocuk eline düşen kar tanesini görünce, annesine göstermiş.

—Anne, baksana ne kadar güzel!

Kar tanesi çocuğun bu sözlerini duyunca çok mutlu olmuş. Onun sıcacık ve sevgi dolu ellerinde bir su damlacığına dönüşmüş.

Nefise ATÇAKARLAR

Masal Parkı

ÇEVRECİ AYI

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde... Şırl şırl suların aktığı, yemyeşil ormanın içinde, bir mağara varmış. Bu mağarada temiz, iyi kalpli bir ayı yaşarmış. Ayının yaşadığı ormanın çevresinde büyük bir düzlük varmış. Bu düzlüğün adı, Ayı Düzlüğü'ymüş. İnsanlar buraya pikniğe gelirlermiş.

Bu yemyeşil düzlükte çocuklar gönüllerince top oynar, ip atlar, eğlenirlermiş. Ayı da uzaktan, görünmeden onlara bakar, mutlu olurmuş.

Çocuklar helva kâğıtlarını, çöpleri yerlere atarlarmış. Anne babalar da yer içer; çöpleri, artıkları bırakıp giderlermiş. Bunları gören ayı çok üzülürmüş.

İnsanlar gittikten sonra ayı çöpleri toplayıp etrafı temizlermiş. Haftaya pikniğe gelenler de ormanı tertemiz bulurlarmış.

Günlerden bir gün ayının bir yavrusu olmuş. Yavrusuyla ilgilenmesi gereken ayı,

düzlüğün temizliğini yapamamış.

Ormana gelenler yerlerin pisliğini görünce söylene söylene oturacak yer aramışlar. Bir sonraki gelişlerinde düzlüğü daha berbat bulmuşlar. Çöplerden oturacak yer kalmamış. Herkes, “Buraları kim kirletti?” diye başkasını suçluyormuş.

İnsanlardan bir kısmı çöplerin arasına oturmuş. Bir kısmı ise evlerine dönmeye karar vermiş. Bir kısmı da temizleyip oturalım diyormuş. Fakat bu insanlardan bazıları, “Biz dinlenmeye geldik, iş yapmaya değil!” diye itiraz ediyormuş.

Büyükler konuşurken çocuklar ellerine bir poşet almış çöpleri toplamaya başlamışlar. Bütün çocukların çöp topladığını gören büyükler de onlara katılmış. Kısa zamanda her yer tertemiz olmuş. Sonra da eğlenip dinlenmişler.

Akşamüzeri insanlar evlerine dönmeye başlamışlar. Ayı, yavrusunun yeterince büyüdüğünü düşünerek düzlüğe getirmiş. Yavrusuna çöp toplatarak çevreyi temizlemeyi öğretecekti.

Ayı, herkesin düzlükten ayrıldığını sanıyormuş. Ancak henüz temizliği bitirmemiş, son kalan çöpleri toplayan bir çocukla karşılaşmış. Ayıyı gören çocuk çok korkmuş. Ayı, ona gülümseyerek iki yana başını sallamış. Çocuk da ayıya el sallayarak oradan ayrılmış. Her yer tertemizmiş.

O gün, anne ayı, yavrusuna çöp toplamayı öğretememiş. Fakat mutluluk içerisinde, temiz bir çevrenin ne kadar güzel olduğunu göstermiş.

Sema MARAŞLI

Bana Bir Masal Anlat

(Düzenlenmiştir.)

KOMŞU KUNDUZLAR

Bir varmış bir yokmuş. Ağaçların arasında şırıl şırıl akan güzel bir dere varmış. Bu dereye bir de kunduz ailesi yaşarmış. Hani şu marangoz olan kunduzlardan bahsediyorum. Ağaç dallarını ustaca üst üste koyup baraj kurarlar ya, işte onlardan!..

Bir gün anne kunduz, yavrularıyla karşı dereye yaşayan annesini ziyarete gitmiş. Nine kunduz ve torunları bu işe çok sevinmişler. Ee, sevinçli olunca da zaman su gibi akarmış. Bu sefer de öyle olmuş. Saatler kanat açmış, günler de uçup gitmiş bir kuş gibi.

Bir hafta sonra kunduzlar yuvalarına dönünce çok şaşırılmışlar. Yabancı bir kunduz gelip onların iki kavak ötesine yerleşmiş. Anne kunduz bu duruma çok içerlemiş. Gitmiş komşu kunduzun yanına. “Hoş geldin!” bile demeden verip verişirmiş.

— Sen ne hakla gelip bizim yakınımıza yuva yapıyorsun, diye çıkmış.

Komşu kunduz, onun bu sözleri karşısında şaşırıp kalmış:

— Niye kızılıyorsun komşu, demiş. Allahın koca deresi sana da yeter, bana da!

Anne kunduzun kızgınlığı daha da artmış. Açmış ağzını, yummuş gözünü.

— Hayır! Komşu falan dinlemem ben! Su, senin artıklarını alıp benim yuvama getirecek.

Onlarla uğraşacak hâlim yok! Ya bugün bozarsın yuvamı ya da ben yapacağımı bilirim!

Akşam olmuş, çekip giden yok! Gece yarısı olmuş, yuvayı bozan yok! Herkes uykuya dalınca anne kunduz, sessizce yeni komşusunun yuvasına gitmiş. Yuvadaki ağaçların bağına çözmüş. Ne olduysa o zaman olmuş. Koca koca odun parçaları yürümüş üzerine. Bir de barajda biriken sular hücum etmesin mi! Anne kunduz, canını zor kurtarmış. Fakat yuvası ve çocukları onun kadar şanslı değilmiş. Yuvası darmadağın olmuş, yavruları da sele kapılıp gitmiş. Yavrular, hem lıkır lıkır su yutuyor hem de bağıyorlarmış.

— Anne, ne olur kurtar bizi!

Anne kunduz bir yandan çocuklarını kurtarmaya çalışıyor, bir yandan da bağıyor.

— Lütfen yardım edin! Yavrularımı sel götürüyor!..

Komşu kunduz, kendisini kısa sürede toparlayıp yardıma koşmuş. Anne kunduzla beş yavruyu da kurtarmışlar. Tabi anne kunduz ne diyeceğini bilememiş. Olayı duyan Kral Kuskunduz, bütün kunduzları toplamış ve onlara şöyle demiş:

— Haksızlığa uğradığınız zaman, onu gidermek için haksızlık yapmayın!

O günden sonra kunduzlar, birbirleriyle çok iyi geçinmişler. Aralarındaki sorunları hep iyilikle çözmüşler.

Bestami YAZGAN

Masal Denizi (Düzenlenmiştir.)

KELOĞLAN VE SİHİRLİ TAS

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde bir Keloğlan varmış. İhtiyar ve yoksul annesi, bu biricik oğlunu “Kel oğlum, keleş oğlum” diye severmiş.

Günlerden bir gün Keloğlan annesinden izin alıp balık tutmaya gitmiş. “Belki birkaç balık yakalar, anacığımınla pişirir, yeriz. Aç karnımızı doyururuz.” diye düşünüyormuş. Irmağın kenarına gelip oltasını salmış. Öğleye doğru kocaman bir balık

tutmuş. Pulları gümüş gibi parlak, gözleri cam gibi aydınlık, güzel mi güzel bir balıkmış bu...

Keloğlan balığın pullarını kazımış, karnını yarıp temizlemek istemiş. Bir de ne görsün! Balığın karnı içinde kocaman bir tas durmuyor mu? Keloğlan bir sevinmiş, bir sevinmiş ki sormayın. “Hem balığı götürürüm anama hem tası.” demiş.

Tası su ile doldurup balığı yıkamak istemiş. Birden inanılmayacak bir şey olmuş. Tastan boşalttığı sular altın olarak akıyormuş yere. Keloğlan çok şaşırılmış. Birkaç kere denemiş, hep altın akıyormuş tastan. “Bu, sihirli bir tas galiba. Hemen anama haber vereyim.” demiş. Evlerine koşmuş.

Sihirli tasa küpler dolusu suyu doldurup doldurup boşaltmış. Suyu boşalan küplere de altınları biriktirmiş. Artık ülke hükümdarı bile onun yanında fakir sayılırmış...

Keloğlan günler sonra büyük bir saray yaptırıp oraya taşınmış. Kendisine hizmetçiler tutmuş. Sevdiği ve istediği her şeyi alıyor, en güzel yemekleri yiyormuş. Sonunda altınlarının çokluğu onu şımartmaya başlamış.

Gereksiz masraflara, lüzumsuz harcamalara girişmiş.

— Oğlum bu işin sonu kötü olabilir, diye öğüt vermeye çalışan anasını bile dinlememiş.

— Sihirli tas elimde, ne istersem yapabilirim, diyormuş.

Keloğlan’ın böyle kendini beğenmesi, şımarması ve hırsla kapılması, insanların ona duyduğu sevgiyi azaltmış.

Herkes:

— Eski hâli bundan daha iyiydi. Gözünü hırs bürüdü Keloğlan’ın, demeye başlamış.

Keloğlan bir gün daha çok altın elde etmek için, sihirli tasını eline alıp ırmağın kenarına gelmiş. “Suyu tükenecek değil ya, bir saray da buraya yaptırayım.” demiş. Gurur ve kibirle tasını suya daldırmış. Kıyıda biriken altınlar hırsını artırıyormuş. Daha hızlı, daha hızlı daldırmaya başlamış tası. Artık altınlardan başka bir şey düşünmüyormuş. Birden tas elinden kayıp suya düşmüş. Keloğlan onu tutmak için eğilince kendisi de ırmağa yuvarlanmış. Yüzme bilmediği için hızla akan ırmakta neredeyse boğulacaktı. Bin bir güçlükle kenara çıkmış. Kendisi suda çırpınıp dururken biriktirdiği altınları da hırsızlar çalıp götürmüşler.

Artık tası bulmanın da imkânı kalmadığından ağlaya ağlaya annesinin yanına dönmüş. Başına gelenleri anlatmış. Yaşlı kadın:

— Üzülme yavrum, demiş. Haydan gelen, huya gider. Zaten, sen o tası alnının teri, elinin emeği ile kazanmamıştın. Üstelik zenginlik seni iyice şımartmıştı. Böylesi daha iyi oldu. Hiç olmazsa kendini başkalarından üstün görme hastalığından kurtulursun.

Keloğlan bu sözlerle teselli bulmuş. Anasına hak vermiş.

O günden sonra da sihirli tası bir daha hiç anmamış.

Erdal ÇAKICIOĞLU

Masalçı Dede'den Masallar(Düzenlenmiştir.)

KÜÇÜK BULUTUN BAŞINDAN GEÇENLER

Küçük bulut parçaları yüksek bir dağın çevresinde geziniyordu. Anaları oturduğu yerden yavrularına bağılıyor, “Sakin, uzaklara gitmeyin! Dağın tepesine dokunmayın! Sonra bulutluğunuz kalmaz, yağmur olursunuz.” diyordu.

Küçük bulutlar, gezip dolaşmayı çok sevdikleri masmavi gökyüzünü terk etmek istemiyorlardı. Gezinti sırasında bulutlardan biri farkında olmadan diğerlerinden uzaklaştı. Biraz sonra bir rüzgâr küçük bulutu kaptı. Önüne katıp götürdü.

Küçük bulut, rüzgârın önünde dağlar, tepeler aştı. Büyük vadiler gördü. Buralarda köyler, şehirler vardı. Nehirler, denizlere akıyordu. Denizlerde büyük vapurlar dolaşıyordu.

Bir gün kendisini önüne katıp götüren rüzgâr birdenbire kesildi. Zavallı bulut gökyüzünde olduğu yerde kalakaldı. Bir süre sonra yavaş yavaş aşağı indiğini hissetti. Düşüyordu galiba. Bu sırada önemli bir olay oldu. Bulut aşağı doğru inerken soğuk bir havayla karşılaştı. Birdenbire ufak su damlaları hâline dönüştü. Hızla yeryüzüne doğru düşmeye başladı. Artık yağmur olmuştu.

Yağmur damlaları büyük bir tepenin bir tarafına yağdılar. Süzüle süzüle taşlık dar bir yol buldular. Burada birleşerek akmaya başladılar. Sonra tepeden aşağı indiler. Orada başka su akıntılarıyla birleştiler. Çoğaldılar, çoğaldılar ve küçük bir dere oldular.

Sonunda küçük dere, kenarları söğüt ağaçlarıyla gölgelenmiş büyük bir ırmakla birleşti. Tarlalardan geçerek bir değirmene ulaştı. şarıl şarıl akarak değirmenin çarkını döndürdü. Irmak, denize doğru yolculuğunu sürdürürken başka küçük derelerle birleşmeye devam etti. Köyleri, şehirleri, ovaları, yaylaları geçti. Sonunda da büyük bir denize döküldü.

Damlalar bir gün hep birlikte denizin üzerine çıktılar. Güneş çok sıcaktı. Su damlaları bu sıcaklığa dayanamadılar. Kendilerinden geçtiler. Uçar gibi oldular. Rüya görüyoruz sandılar. Güneş su damlalarını buhar hâline getirmişti ve gökyüzüne çağırıyordu.

Damlalar buhar hâline dönüşünce yavaş yavaş yükseldiler. Biraz sonra bir bulutla karşılaştılar. Bunların arasında kardeşlerini ve akrabalarını tanıdılar. Hemen onlara

karıştılar.

Bir süre sonra ihtiyar bir bulut gördüler. Başlarına geleni ihtiyar buluta anlattılar. İhtiyar bulut, “Yavrularım işte bu bizim hayatımız. Yaşadığımız sürece bu olay tekrar eder. Soğuk bizi yağmur yapar. Sıcak ise buharlaştırır.” dedi.

Küçük bulut parçaları, ihtiyara teşekkür ettiler. “Demek ki biz kardeşlerimizden önce hayatımızın ne olduğunu öğrendik.” dediler.

Dört Mevsimde Tabiat Hikâyeleri

Nurettin VALA (Düzenlenmiştir.)

AY DEDE VE KÜÇÜK YILDIZ

Bir varmış, bir yokmuş. Bir gündüz, bir gece olup durmuş. Sıra yine gündüze gelmiş. Güneş bütün parlaklığıyla gündüzün başladığını haber vermiş. Bunu gören ay dede ve yıldızlar gökyüzündeki evlerine gitmişler. Çünkü onlar gece görünüp gündüz uyurlarmış.

Ay dede, gökyüzündeki evinin en güzel köşesinde kendine bir yer bulmuş. Kocaman ağzını açmış ve esnemeye başlamış. O esneyince yıldızlar da esnemeye başlamışlar. Sonra derin bir uykuyadalmışlar. Ay dede baş ucundaki lambayı usulca yakmış ve evleri birdenbire aydınlanıvermiş. Sonra kitabını alıp okumaya başlamış. Birkaç sayfa okuduktan sonra çevresine şöyle bir bakınmış. Bir de ne görsün! Küçük yıldızlardan biri hala kıpırdanıp duruyor. Küçük yıldız, bembeyaz buluttan yastığını ve yorganını çevirip duruyormuş. Ara sıra dönüp ay dedeye bakıyormuş. “Acaba uyumadığımı fark etmiş midir?” diye düşünüyormuş.

Ay dede kendisine doğru bakınca gözlerini hemen kapatıyormuş. Arada bir gözlerini aralayarak ay dedenin ne yaptığına bakıyormuş. Ay dede arkasını dönünce gözlerini fal taşı gibi açıyor:

— Ben şimdi nasıl uyuyacağım? Hiç uykum yok ki diye söylenip duruyormuş.

Sonunda ay dede, onun uyumadığını fark edip küçük yıldızla seslenmiş:

— Heeey, küçük yıldız! Gel bakalım yanıma!..

Küçük yıldız, bembeyaz buluttan yorganını ve yastığını alıp ay dedenin yanına gitmiş.

— Hiç uykum yok ay dede. O kadar uğraştım ama uyuyamıyorum işte, demiş.

Ay dede, küçük yıldızın pırıl pırıl saçlarını yumuşacık elleriyle okşarken:

— Acaba benim küçük yıldızım çok mu oyun oynamış, çok mu yorulmuş, diye sormuş.

Bizim küçük yıldız başını sallayarak:

— Şeyy... Evet. Bugün çok yorulduğum. Şimdi de yorgunluktan uyuyamıyorum, demiş.

Ay dede:

— Başını omzuma yasla da sana ninni söyleyeyim, demiş. Küçük yıldız kucağına almış.

Küçük yıldız, başını ay dedenin omzuna yaslamış ve söylediği ninniye dinlemeye koyulmuş. Az sonra gökyüzündeki evde hafiften bir horlama sesi duyulmuş. Ay dede, uykuya dalan küçük yıldız almış, yatağına götürmüş. Uyuyan diğer yıldızların da yanına giderek üzerlerini örtmüş. Çünkü onların üşüyüp hastalanmasını istemiyormuş. Gündüzleri uyuyan ay dede ve yıldızlar, akşam olunca uyanmış. Ay dede, gökyüzündeki yerini alarak yeryüzündeki çocuklara gülümsemeye başlamış. Çocuklar da evlerinin penceresinden ay dedeye el sallamış.

Şebnem Güler KARACAN

Masal Sokağı

(Düzenlenmiştir.)

OYUNCAKÇI DEDE

Bir zamanlar küçük bir şehirde bir oyuncakçı yasadı. Bembeyaz sakalı pamuk gibiydi. Oyuncak dükkânı açacak kadar parası yoktu. Koluna taktığı sepetinde çeşit çeşit oyuncaklar bulundururdu. Bebekleri, arabaları, bilyeleri, çemberleri vardı. Yaptığı oyuncakları yavaş adımlarla, sokak sokak gezerek satardı. Yazın sıcak havalarda, titrek sesiyle:

— Oyuncakçı geldi, güzel oyuncaklarım var, diye seslenirdi. Sesini duyan çocuklar birer ikişer evlerinden çıkar, sepetin başına toplanırlardı. Oyuncakları, çok ucuz olduğu için çocuklar tarafından kapışılırdı.

Bir gün oyuncakçı dede, her zamanki gibi sabah erkenden evden çıktı. Ama hiç keyfi yoktu. Sanki biraz hâlsiz gibiydi.

— Bugün ise gitmesem olmaz mı? dediğinde hanımını büyük bir ciddiyetle:

— Olmaz, çocuklar yolunu gözlüyordur, merak ederler, dedi.

Öğle vaktiydi. İyice yorulan oyuncakçı dede bir ağaç gölgesi bulup oturdu. Hanımının yolluk olarak hazırladığı yemeği yedi. Bir süre sonra uykusu geldi. Oyuncakçı sepetini baş ucuna koyup derin bir uykuya daldı. İşte bu sırada çocuklardan biri geldi. Bir süre dedeyi izledikten sonra dedenin yanı başına oturdu. Oyuncaklarla oynamaya başladı. Bu sırada oyuncakçı dede çocuğun sesine uyandı. Yavaşça gözlerini aralayıp onu izledi.

Çocuk o kadar güzel oyun oynuyordu ki çocuğun oyununu bölmek istemedi. Bir süre daha uyuyormuş gibi yaptı. Çocuk arabalarla oynarken tatlı hayallere daldı. Kendisinin büyüdüğünü ve bir şoför olduğunu hayal ederek:

— Hıın hıın! Düüüt! deyip korna çaldı.

Oyuncakçı dede daha fazla dayanamayıp gözlerini açtı:

— Şoför amca, beni de evime kadar götürür müsün? dedi.

Daldığı hayallerden sıyrılan çocuk sasırdı. Utangaç bir tavırla:

— Şey, ben sadece oyuncaklarınızla oynuyordum, dedi.

Oyuncakçı dede gülümseyen gözleriyle:

— Biliyorum. Hem de çok güzel oynuyordun, dedi.

Bu son söz çocuğu rahatlattı. Yaslı dedenin kendisine kızmadığını anlayınca:

— Sizden izinsiz oyuncaklarınızla oynadığım için özür dilerim, dedi.

Oyuncakçı dede:

— Bir şartla, diyerek sepetten kırmızı renkli bir kamyon çıkarıp çocuğa uzattı.

Çocuk:

— Alamam, diyerek geri çekildi.

Oyuncakçı dede:

— Nedenmiş o? dedi.

Çocuk utanarak:

— Çünkü param yok, dedi.

— Bu arabayı sana hediye etmek istiyorum. Para versen de almam, dedi.

Çocuk:

— Bizim mahalleye geldiğinizde size yardım etmeme izin verirseniz hediyenizi alırım, dedi.

Oyuncakçı dede bu teklifi kabul etti. O gün küçük çocuğun yardımıyla bütün oyuncaklarını sattı.

Oyuncakçı dede küçük çocuğa oyuncak yapmayı öğretti. Yıllar sonra birlikte şehrin en güzel yerinde bir oyuncakçı dükkânı açtılar.

Rabia KANDIRA

Masal Yıldızı

(Kısaltılarak düzenlenmiştir.)

CAM BÜLBÜL

Bir zamanlar, dünyanın en güzel sarayına sahip bir hükümdar varmış. Fakat sahip olduğu güzelliğin farkında değilmiş. Sarayının bir bahçesi varmış ki ucu bucağı yokmuş. En güzel çiçekler ekiliymiş orada. İçinde büyük göller ve geniş ormanlar barındırıyormuş. Daha da güzeli ise bu bahçede yaşayan bülbülmüş. Öyle güzel bir ötüşü varmış ki bülbülün, uzak ülkelerden bile onu dinlemeye gelirlermiş. Gezinler kendi ülkelerine dönünce bu ülkeye ait en güzel şeyin bülbül olduğunu yazarlarmış kitaplarına.

Bir gün hükümdarın eline bu kitaplardan biri geçmiş. Okumuş, okudukça da çok sinirlenmiş. Vezirini çağırıp “Ne demek oluyor şimdi?” demiş. “Benim sarayımın bahçesindeki bülbülden benim haberim yok.” Vezir cevap verememiş. Çünkü bülbülden onun da haberi yokmuş.

Hükümdar hemen bahçıvanı çağırıp “Söyle bakalım!” demiş. “Sarayımda, bütün dünyanın duyduğu bir bülbül varmış. Neden benim haberim yok?” Bahçıvan; “Bağışlayın efendim!” demiş. “Onu ben de duymadım.” Hükümdar “Çabuk onu bulun bana!” diye emretmiş. “Akşama huzurumda şarkı söylemesini istiyorum.”

Bahçıvan, sarayın altını üstüne getirdiği hâlde söylenen bülbülü bulamamış. Sonra da hükümdarın huzuruna çıkıp bülbülün, kitapları yazarlar tarafından uydurulmuş bir masal olabileceğini söylemiş. Hükümdar; “Hayır, bu olamaz.” demiş. “Kitabı bana güvendiğim bir hükümdar dostum gönderdi. Hemen gidip bülbülü bulun yoksa bütün saray çalışanlarını cezalandırırım.”

Mutfakta çalışan bir kız bahçıvana: “Aradığını burada bulamazsın!” demiş. “İstersen ben seni o bülbüle götürürüm.”

Birçok saray görevlisi ile birlikte bülbülün yaşadığı ormanın yolunu tutmuşlar. Doğayı hiç tanımamış olan saray görevlileri ormanda çok şaşırılmışlar. Gördükleri hayvanlar onlara çok garip geliyormuş.

Bülbülün yaşadığı yere gelince; “Küçük bülbül!” diye seslenmiş kız. “Hükümdarımız, huzurunda şarkı söylemeni istiyor. Bizimle gelmezsen bütün saray çalışanlarını cezalandıracak.”

Bülbül, “Büyük bir zevkle gelirim.” diyerek topluluğun arkasına takılmış. Saraya gelince büyük salondaki bir masanın üzerine koymuşlar onu. Hükümdar da yerini alınca bülbül ötmeye başlamış. Öyle güzel ötmüş ki hükümdarın gözlerinden boncuk boncuk yaşlar akmış. Bunun üzerine bülbül, daha tatlı ve neşeli şarkılar söylemeye başlamış. Hükümdar çok mutlu olmuş. Bülbüle, “Dile benden ne dilersen!” demiş. Ancak bülbül,

“Benim için en güzel hediye gözlerinizden akan yaşlardı.” diye cevaplamış hükümdarı.

Hükümdardan bütün saray çalışanlarına varıncaya kadar herkes çok duygulanmış. Birbirlerine “Hayatımızda hiç bu kadar güzel şarkı dinlememiştik.” diyorlarmış.

Bütün insanların gönlünü kazanan bülbül, sarayın başkonuğu olmuş. Kendisi için yapılan özel kafesinde yaşıyor, arada bir dışarı çıkmasına izin veriliyormuş. Bütün ülke halkı da bülbülün şarkılarını dinlemek için sarayın çevresine toplanıyorlarmış.

Hükümdara bir gün bir paket gelmiş. İçini açtıklarında elmaslar, yakutlar ve değerli taşlarla süslenmiş yapma bir bülbül çıkmış ortaya.

Hükümdarın dostu olan komşu kral göndermiş bu bülbülü. Mekanik bir kurma kolu varmış. Kurunca ötmeye başlıyormuş. O günden sonra gerçek bülbülle yapma bülbül birlikte ötmeye başlamışlar.

Bir zaman sonra gerçek bülbülümüz bu işten sıkılmaya başlamış ve bir yolunu bulup saraydan kaçmış. Yapma bülbül de güzel ötüyormuş ötmesine ancak sürekli kurulup çalıştırıldığı için bir gün bozulmuş.

Hükümdar bülbülleri dinlemeye öylesine alışmış ki önce gerçek sonra da yapma olanı kaybedince üzüntüsünden hasta olmuş. Ülke halkı buna çok üzülyormuş. Ama yapacak bir şeyleri de yokmuş.

Hükümdarın hastalığı gittikçe ağırlaşıyormuş. Saraydan kaçan bülbül ise bütün bu olanları duymuş. Hemen gelip hükümdarın yattığı odanın penceresine konmuş. O güzelim sesiyle şarkılar söylemeye başlamış.

Hükümdar bu sesi duymuş. Bülbül durmadan en güzel şarkılarını söylüyor, hükümdar ise yavaş yavaş canlanıyormuş. Nihayet sabaha yakın, hükümdar iyileşip ayağa kalkmış. Kendisini iyileştirenin bülbül olduğunu biliyormuş. Hükümdar onu kafese koymayacağına, bülbül de arada bir gelip şarkı söyleyeceğine söz vermiş.

Sabahın ilk ışıklarıyla birlikte odasına gelenler, hükümdarı ayakta bulunca hem çok şaşırılmış hem de çok sevinmişler.

Hükümdar sonraki hayatını sarayın bahçesindeki güzellikleri doya doya yaşayarak ve bülbülün tatlı nağmelerini dinleyerek geçirmiş.

Mehmet VURAL

(Düzenlenmiştir.)

Ek-2: Hikâye Haritası Uygulama Örnekleri

Model Olma Aşaması Hikâye Haritası Örneği

HİKÂYE HARİTASI

HİKÂYENİN ADI: Kar Tanesi

ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI: TARİH:

Yer / Zaman:

 Gökyüzü, Soğuk kış günü

Ana Karakter (Hikayenin Kahramanı):

Kar tanesi, bulut

Problem	OLAYLAR Çözüm	Sonuç
 <p>Kar tanesinin nereye düşeceğine karar verememesi</p>	 <p>Bir çocuğun ellerine düşmesi</p>	 <p>Göök ve kar tanesi çok mutlu olmuş</p>
Tepki:		
		
Hikayenin Kazandırdığı :		
Kar yağışı çocukları mutlu eder.		

Rehberlik Aşaması Hikâye Haritası Örneği 1

HİKÂYE HARİTASI

HİKÂYENİN ADI: Çavreci Kayı

ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI:

TARİH:

Yer / Zaman: İyi dirlüğü, eski zamanlar

Ana Karakter (Hikayenin Kahramanı): İyi ve çocuklar
Ayın iyilerini / insanlar

Problem

OLAYLAR
Çözüm

Sonuç

insanların yeterli çöp
atıp kirlenmesi

Çocukların çöpleri
temizlemesi

Her yıl her temiz
olmuş

Tepki:

Hikayenin Kazandırdığı: Doğru temizlik yapmamız

HİKÂYE HARİTASI

HİKÂYENİN ADI: Kamsu Kunderlar

ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI: **TARİH:**

Yer / Zaman: Erki zamanlar sul sul akan dere

Ana Karakter (Hikayenin Kahramanı): Anne Kunder, Nene Kunder, Kamsu Kunder, Yaşar Kunderlar, Kral Karkunder

Problem	OLAYLAR Çözüm	Sonuç
		
Anne Kunderun Kamsu Kunderu irtememesi ve sorunlarını ifade etmesi	Kamsu Kunderun Yaşarları kutarması	Anne Kunderun Kamsu Kunderla barışması ve sorunlarını iyilikle çözüme kavuşturması
Tepki: 		
Hikayenin Kazandırdığı: Başarıya giden tek yol çalışmaktır ve sorunlarımızı iyilikle çözmeliyiz.		

HİKÂYE HARİTASI

HİKÂYENİN ADI: *Komşu Kunduslar*

ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI:

TARİH:

Yer / Zaman: *Eski zamanlarda*

dere

Ana Karakter (Hikayenin Kahramanı): *Anne kundus, yavru kundus, Nene kundus, Komşu kundus, Kuzkundes kundus.*

Problem

OLAYLAR
Çözüm

Sonuç

Anne kundusun komşu kundusunu istememi, sel

komşu kundus yavru kunduslara kutanmak komşu kundusda barınmasıdır,

Tepki:

mutlu

Hikayenin Kazandırdığı :

Haksızlığı gidermek için haksızlık yapılması.

Test Aşaması Hikâye Haritası Örneği 1

HİKÂYE HARİTASI

HİKÂYENİN ADI: *Yeloğlar ve Sihirli Zar*

ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI

TARİH:

Yer / Zaman: *Eski ramazanlarda ummak beceri*

Ana Karakter (Hikayenin Kahramanı): *Yeloğlar annesi*
keyfili

Problem

OLAYLAR
Çözüm

Sonuç

Yeloğların sihirli zarin büyüsi ne kadar kaybolması görünür bir büyüten

zarin ruhu düzük

Yeloğların eski haline dönmesi

Tepki:

Hikayenin Kazandırdığı: *Haydan gelen huya gider el emeği olmadan karanlık para mutluluk getirmez.*

Test Aşaması Hikâye Haritası Örneği 2

HİKÂYE HARİTASI

HİKÂYENİN ADI: *Küçük Bulutun Başından Geçen*

ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI: _____ TARİH: _____

Yer / Zaman: *Gökyüzünde bir gün*

Ana Karakter (Hikayenin Kahramanı): *Küçük bulut, anne bulut, yaşlı bulut*

Problem	OLAYLAR Çözüm	Sonuç
 <i>Rüzgarın küçük bulutu sudanlatması ve küçük bulutun sudanlması olması.</i>	 <i>Rüzgarın küçük bulutu sudanlatmasını birleşip, derinle dökmesi.</i>	 <i>Güneşin sıcaklığıyla bulut olması.</i>
Tepki:		
		
Hikayenin Kazandırdığı: <i>Su buharlaşıp gökyüzüne bulut olur tekrar soğuk havayla karşılaşır yağmur olur. Bu döngü böyle devam eder.</i>		

Test Aşaması Hikâye Haritası Örneği 3

HİKÂYE HARİTASI

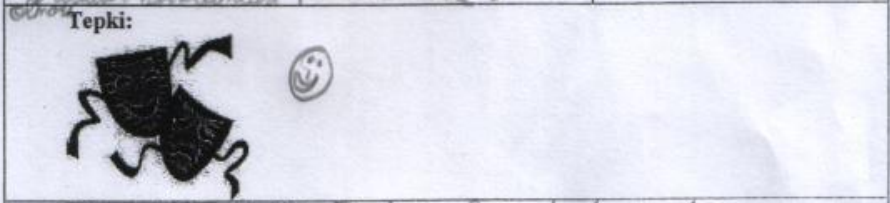
HİKÂYENİN ADI: *Küçük bulutun bayındır geceler*

ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI: _____ TARİH: _____

Yer / Zaman: *Gökyüzünde oluyor*

Ana Karakter (Hikayenin Kahramanı): *küçük bulut anne bulut İhtiyar bulut*

küçük bulut

Problem	OLAYLAR Çözüm	Sonuç
		
<i>Rüzgarın küçük bulutu taşıması küçük bulutun su damları</i>	<i>Su damlarının birleşik oluc olarda derine düşülmesi.</i>	<i>Güneşin ısı etkisiyle su damlarının buharlaşması</i>
Tepki:		
		
Hikayenin Kazandırdığı: <i>Buhar olup bulut olur soğuyup tekrar soğuyup yağmur olur.</i>		

Süreklilik Aşaması Hikâye Haritası Örneği 1

HİKÂYE HARİTASI

HİKÂYENİN ADI: *Aydede ve Küçük Yıldız*

ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI:

TARİH:

Yer / Zaman: *Gökyüzünde bir gece.*

Ana Karakter (Hikayenin Kahramanı): *Aydede, küçük yıldızlar, güneş.*

Problem

OLAYLAR
Çözüm

Sonuç

Küçük yıldızın yorgunluktan uyuyamaması.

Aydede'nin onu kucağına alıp ninni söylemesi.

Küçük yıldızın uykuya dalması.

Tepki:

Hikayenin Kazandırdığı: *Oyun karakterlerini kendilerini çok formantlıdır.*

Süreklilik Aşaması Hikâye Haritası Örneği 2

HİKÂYE HARİTASI

HİKÂYENİN ADI: *42. Sitede üç küçük yıldız*

ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI:

TARİH:

Yer / Zaman: *Gökkuşuolu bir gece*

Ana Karakter (Hikayenin Kahramanı): *bu üç küçük yıldız, güneş yıldızlar*

Problem

OLAYLAR
Çözüm

Sonuç

Küçük yıldızlar yoğun bulutların rini - luktan uyanamama

bulutların rini - seşmesi

Küçük yıldızlar - uyanması

Tepki:

Hikayenin Kazandırdığı: *Çok yorulduğumuzda uyanamayız*

EK-3: Özet Uygulama Örnekleri

Ön test Deney Grubu Örneği

Çalışkan Katife tembel Effatur.
Çok eskiden katife effatur arkadaşımız.
Bir gün bir yalculuğa götürmüşler,
İki yol ayıramı görmüşler,
Katife dağından effatur batıdan götürmüş.
Effatur batıya doğru yürümeye başlamış,
Effatur ilerlermiş bir ormana yaklaşmış,
Ormana yaklaştığında bir aklar gemi
Açlardan korkarak çar derese atılmış
Çğar bürdalen tutmuş,
Ağar tepesinde meyveler görmüş.
Meyveleri yemeye başlamış,
Meyveleri yedikten sonra baxedörmüş,
Çarleri karatmış sonra başladığı yere
geri dönmüş katife de dilek dilemiş

Ön test Kontrol grubu Örneği

Eski zamanlarda Eflatun ile Kadife adlı iki eşek varmış. Eflatun iyi kalpli ve çalışarak karanmayı sever. Kadife ise bencil ve tembel bir eşektir. Çıktıkları yolda iki yol ayrıma gelmişler ağacın göğesinden gelen kaplumbağayı avı diye korkuturken Eflatun Kadifeyi durdurdu. Kaplumbağadan özür dilemiş ve bu iki yol ayrımanın nereye gittiğini sormuş.

Kelaysak Kusu

Eski zamanlarda ormanda tenbe bir kuz yaşarmış tenbel kuz diğer kayganların yuyecelerini çalarmış ağaçkakan bal kabanın içine oyup içine sakır ve yiyerek tursak kurup ve tursayakalanar kuz kafası kel kalmış ve adı kel aylak kuz demeye baslar ve o kuzu gönen yuyecelerini saklamışlar ve artık kimse nis yuyecelerini çalamaz olmuşlar artık günler geçtikçe yiyerek bulamaz ve bu ormandan gitmeye karar vermiş ve gittiği yerde kabulmuş bibetçe gittmişler ve orda bu kuzu çok sevmişler ve orda kusun salını değiştirmişler ve Mutlu san.

Model Olma Aşaması Özet Örneği 2

Kartanesi

Bir kız günü gökyüzünden düşen kartanesi çok güzel bir yere düşmesini söylemiş. Kartanesi nereye düşeceğine karar vermiş. Sonra bir çocuğunun eline düşmeye karar vermiş. Kartanesi ile çocuk çok mutlu olmuş. Kartanesi çocuğun elinde suya düşmüş.

Model Olma Aşaması Özet Örneği 3

Kar Tanesi   Kar Tanesi
çok sağuk bir fus günü gök yvündes düşes kar
kartanesine bulut çok güzel bir yere düşmesini
söylenmiş. Kartanesi nereye düşeceğine karar verememiş.
Lorra bir çocuğun ellerine düşmeye karar vermiş.
Kartanesi ise çocuk çok mutlu olmuş. Kartanesi
çocuğun elinde suya dönüşmüş.

GEVERECİ AYI

İski ramamlarda iyi kalpli bir ayı varmış. Ayı düzlüğü denilen yerde yasarını. İnsanlar buraya pikniğe gelip çöplerini etrafta bırakırlardı. Bu çöpleri ayı temizlermiş fakat yavrusu olunca temizleyememiş. İnsanlar tekrar gelince yerlerde çöpleri görmüşler. Birbirlerini suçlamışlar. Fakat çocuklar bütün çöpleri toplamışlar. Ayı ve yavrusu tertemiz çevreye görünce çok mutlu olmuşlar.

Komsu Kunderlar

Eski zamanlarda güzel güzel ahır derede kunder,
dilesi yasarmız ise bu aile Ninesine yanına
gismisler bir hafta sonra yiveanın yanına dönmüşler.
İkinci tahta yanında kunder yerlesmiş anne
kunder çok sinirlenmiş anne kunder komsu
setiz etmiş. Anne kunder gece komsu kunderin
yumasını bormuş. Ki anda iresine gelir
dalardan ise selder sor kuralomuz ama
yasuruları sele kapılmış komsu kunder
yasurularını kurtarmış. Bu olayı duyan
kral kuz kunder haksızlığı gidermek için
haksızlık yapmayı denmiş.

Komsu Kundurlar

Eski zamanlarda şerh şerh olan bir dere varmış. Bu derenin kenarında bir kunduz yuvası varmış. Anne kunduz ve yaveri kundurlar nine kunduzun tiyarete gitmişler. Bir hafta sonra geri geldiklerinde yabancı kunduzun yuvalarının yanına yuva yaptığını görünce anne kunduz bu durumu görünce çok kızarmış. Anne kunduz komsu kunduzun yuvasını kaldırı diye teptik etmiş. Anne kunduz gece komsu kunduzun yuvasını kormuş. Biranda üzerine gelen dallardan ve selden zor kurtulmuş. Yaveruları sele kapılmış. Komsu kunduz yaveruları kurtarmış. Bu olayı duyantral kus kunduz haksızlığı gidermek için haksızlık yapmasını demiş. Bütün kundurlar sorunlarını iyilikle görmüşler ve mutlu yaşamışlar.

Keloğlan ve sihirli taş

Esti zamanlar Keloğlan ve annesi birlikte yaşamış. Keloğlan umak kararına balık tutmaya gitmiş. Tuttuğu balığın karnından sihirli bir taş çıkmış. Taşın içine su koydukça altın oluyormuş. Keloğlan zenginlik için zınarmış, birbiri olmuş görünüşü kuz bürümüş. Daha çok altın olsun diye taşı umaya çıkırmış. altın da kuzular çalmış. Keloğlanın annesi "Kuzular gelen kuzya gider, içleri teli olmadan korunan para hayır getirmez" demiş. Keloğlan eski haline dönmüş annesi ile mutlu yaşamışlar.

Küçük Bulutun Başından Geçenler

Gökyüzünde bir gün küçük bulut kardeşleriyle oyun oynarken rüzgara kapılıp gitmiş. Rüzgar kesilince küçük bulut yavaş yavaş yer yüzüne inmeye başlamış. İnceken soğuk havayla karşılaşır su damlacıklarına dönüşmüş. Yere düşen su damlacıkları önce derine sonra derince dökülmüş. Güneşin sıcaklığıyla buharlaşır bulut olup gök yüzüne yükselmiş. Bu durumu gören yaşlı bulut bu buharlaşır gökyüzüne bulut olur. Tekrar soğuk havayla karşılaşır yağmur olur. Bu döngü böyle devam eder demiş.

Küçük Bulutun Başından geçenler

Küçük bulut kurdereyle oynarken,
rüzgar onu alıp götürmüş. Rüzgar durunca
küçük bulut yavaş yavaş yer yüzüne
durmuşse barlanır. Düşerken sağuk havalayla
karınlarmış ise su damlacıklarına dönüşmüş,
yere düşen su damlacıkları önce dereye
sonra denize düşmüş. Tekrar sürenin
sicaklığıyla buharlaşıp bulut olup
gök yüzüne yükselmiş. Bunu gören
yarık bulut su buhar olup bulut olur. Tekrar
başlayıp yağmur olur dener.

Aydede Ve Küçük Yıldız

Bir zamanlar küçük yıldız yaşamış.
Küçük yıldız gündüz çok yorulmuş.
Gece olduğunda aydede lambasına taşınmış.
Sonra kitap okumaya başlamış, aydede
de etrafına bakmış. Hareket eden
küçük yıldız görmüş. Aydede küçük
yıldızı kucasına alıp sınıri söylemiş.
Sonra küçük yıldız uykuya dalmış. Aydede
gökyüzündeki yerini almış.

Ay dede ve küçük yıldız

Gökyüzünde akşam almış. Güneş işine gitmiş. Ay dede lambasını yakmış. Bütün yıldızlar uyumuş. Ama küçük yıldız uyumamış. Küçük yıldız yorgunluktan uykuya miyarmış. Ay dede küçük yıldızı kucağına alıp rüya söylemiş. Ve küçük yıldızın uykuya dalması. Ay dede'ye gökyüzündeki yerini almış. Yeryüzüne gülümsemiş.

Oyuncakçı Dede

Bir selinde oyuncakçı dede yaşamış.
Oyuncakçı dedenin dükkanı olmadığı için sokakta
sepetle oyuncak satıyormuş. Bir gün ağacın gölge-
sinde oyuncak satarken uyuya kalmış. Bir çocuk
uyanı süre dedeyi izlemiş. Sonra oyuncaklarla
oynamaya başlamış. Çocuğu gören oyuncakçı dede
çocuğu kınamış, çocuğu oyuncak kamyonu içermiş.
Çocuk oyuncakçı dedeye yardım etmiş. Bu
Oyuncakçı dede oyuncakçı yapmayı öğretmiş ve
oyuncak dükkanı açmışlar.

Cam Bülbül

Eski zamanlarda sarayın birinde bir hükümdar yaşamış. Bir gün hükümdara bir kitap gelmiş hükümdar kitabı okuyunca bahçesinde bülbülün olduğunu düşünmüş. Vericide bülbülü bulmasını sağlamış ama kimse bülbülü bulamamış. Daha sonra oraya bir ker gelmiş. İsterseniz size bülbülü bulabilirim demiş. Bülbül hükümdara sarılar söylermiş. Bülbüle güzel bir kafes yaptırmış. Bülbül aksamları hükümdara sarılar söylermiş. Bir gün hükümdara kurma bir bülbül gelmiş. İki bülbülde çok güzel sarılar söylermiş. Gerçek bülbül bu kuruma sınırlanmış ve kafesten kaçmış. Yapay bülbülden korunmuş. Hükümdara üzülmüş ve hastalanmış. Bülbül duruma duyup ucarak hükümdara yatağına gelip sarılar söyleyip hükümdarın işlerini. Hükümdar bülbül söz verip mutlu bir şekilde yaşamışlar.

Son test Kontrol Grubu Özet Örneği

carbulbul

bir zamanlar saraf varmış o sarafın
kında vezir varmış o vezir boyna bulbul
kusu istemiş birgün vezir adalarına bulbul
kusu istemesini emreymiş adalara soflermiş eser
kusu bulmasın bitir adaları cesaladıracaktı
adalar hemer kusu bulmağa gitiler heflarake aradılar
ama sarra kapuya bir kutu geldi icinden bulbul kusu çıktı
buldan sarra birlikte yaşamışlar.

Ek-4: Özetleme Puanlama Ölçeği

Özetleme Stratejileri	Puan Aralığı	Puanlama Ölçütü
1. Başlık Yazma	10	0: Başlık hiç yok. 5: Başlık var ancak problemli; değiştirilmiş veya yanlış yazılmış. 10: Başlık var, sorun yok, orijinal metne bağlı kalmış.
2. Bakış Açısını Doğru Kullanma	10	0: Tamamen yanlış bakış açısı kullanılmış. 5: Birden çok bakış açısıyla yazılmış. 10: Doğru bakış açısı ile yazılmış.
3. Anlatım Kipini Doğru Kullanma	10	0: Tamamen yanlış anlatım kipi ile oluşturulmuş. 5: Birden çok anlatım kipiyle yazılmış. 10: Doğru anlatım kipi ile özetlenmiş.
4. Önemli Bilgiyi Seçme	30	Öğrenci özetindeki önemli bilgi sayısının, ölçüt özetinde yer alan önemli bilgi sayısına bölünmesi ile elde edilen sonucun 30 ile çarpılması.
5. Önemsiz Bilgiyi Silme	10	0: 10'dan fazla önemsiz bilgi. 2: 9 ile 10 önemsiz bilgi. 4: 7 ile 8 önemsiz bilgi. 6: 5 ile 6 önemsiz bilgi. 8: 3 ile 4 önemsiz bilgi. 10: 0 ile 2 arasındaki önemsiz bilgi.
6. Metin Dışı Bilgiye Yer Vermeme	10	0: 5'ten fazla metin dışı bilgi. 2: 5 metin dışı bilgi. 4: 4 metin dışı bilgi. 6: 3 metin dışı bilgi. 8: 2 metin dışı bilgi. 10: 1 veya 0 metin dışı bilgi.
7. Tutarlı Yazma	10	0: Konu bütünlüğü yok, bilgiler tamamen çelişkili, cümle ve paragraflar uyumsuz. 2: Konu bütünlüğü neredeyse yok, bilgiler genellikle çelişkili, cümle ve paragraflar neredeyse uyumsuz. 4: Konu bütünlüğü kısmen var, bilgiler çoğunlukla çelişkili, cümle ve paragraflar arasında kısmen uyum var. 6: Konu bütünlüğü çoğunlukla var, bilgiler kısmen çelişkili, cümle ve paragraflar çoğunlukla uyumlu. 8: Konu bütünlüğü genellikle var, bazı bilgiler çelişkili, cümle ve paragraflar büyük çoğunlukla uyumlu. 10: Konu bütünlüğü tam, bilgiler tamamen tutarlı, cümle ve paragraflar bütünlükte uyumlu.
8. Kısaltma	10	0: Özetlerin orijinal metnin %10'undan az, %30'undan daha fazla olması durumunda. 5: Özetlerin orijinal metnin %10-14'ü veya %26-30'u olması durumunda. 10: Özetlerin orijinal metnin %15-25'i olması durumunda.
Toplam Puan	100	

Ek-5 : Hikâye Haritası Yöntemi Formu

HİKÂYE HARİTASI

HİKÂYENİN ADI:

ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI:

TARİH:

Yer / Zaman:

Ana Karakter (Hikayenin Kahramanı):

Problem

OLAYLAR
Çözüm

Sonuç

Tepki:

Hikayenin Kazandırdığı :

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Şenol ARSLAN

Doğum Yeri ve Tarihi : Bartın/1986

İletişim

E-Posta Adresi : arslan.senol@hotmail.com

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Muğla Üniversitesi-Sınıf Öğretmenliği/2008

Yüksek Lisans Öğrenimi : Bartın Üniversitesi-Yaşam Boyu Öğrenme/2015

: Bartın Üniversitesi-Sınıf Eğitimi/2017

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyet/Yayınlar Aldığı Ödüller:

A. Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitabında basılan bildiriler

Yılmaz M. ve Arslan, Ş. (2016). “Öğretmenlerin Sınıf İçi Disiplini Sağlamada Karşılaştıkları Zorluklar”. *15. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu Tam Metin Bildiri Kitabı*. Muğla Üniversitesi, Muğla.

Arslan, Ş. Ve Demirel, R. (2016). “1. Sınıf Öğrencilerinin Okuma ve Yazma Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”. *15. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu Tam Metin Bildiri Kitabı*. Muğla Üniversitesi, Muğla.

B. Ulusal hakemli dergilerde yayımlanan makaleler :

Yılmaz, M. ve Arslan, Ş. (2016). Öğretmen Adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları Dersine Yönelik Algıları. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 598-607.

Sulak, S.E. ve Arslan, Ş. (2017). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin özetleme stratejisini özetleme düzeyinin incelenmesi. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 2(1), 63-67

İş Deneyimi

Projeler ve Kurs Belgeleri :

Yılmaz, M. ve Arslan, Ş. (2017) Dinledikleriniz Özetlemede Hikaye Haritası Yönteminin Etkisi. Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü BAP Projesi.

Çalıştığı Kurumlar : Akçalı İlkokulu Merkez/Bartın

Tarih : 21/12/2017